

T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS PROGRAMI
İLE DERS VE ÇALIŞMA KİTAPLARININ ÇOKLU
ZEKÂ KURAMI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEVENT KARACA

OCAK, 2017

MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS PROGRAMI
İLE DERS VE ÇALIŞMA KİTAPLARININ ÇOKLU
ZEKÂ KURAMI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Levent KARACA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK

OCAK, 2017

MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programı ile Ders ve Çalışma Kitaplarının Çoklu Zeka Kuramı Yönünden İncelenmesi

Levent KARACA

Eğitim Bilimleri Enstitüsünce

“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:13.12.2016

Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 13.01.2017

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK

Jüri Üyesi: Prof. Dr. İbrahim GÜNER

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Salih CEYLAN



Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL

OCAK, 2017

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 21/12/2016 tarih ve 172 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/4 maddesine göre, İlköğretim Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Levent KARACA'nın "6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programı ile Ders ve Çalışma Kitaplarının Çoklu Zeka Kuramı Yönünden İncelenmesi" adlı tezini incelemiş ve aday 13/01/2017 tarihinde saat 10:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK

Üye

Prof. Dr. İbrahim GÜNER

Üye

Prof. Dr. Salih CEYLAN

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programı ile Ders ve Çalışma Kitaplarının Çoklu Zekâ Kuramı Yönünden İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

13 / 01 / 2017

Levent KARACA

İMZA



YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı: KARACA

Adı : LEVENT

Kayıt No:

TEZİN ADI

Türkçe : 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programı ile Ders ve Çalışma Kitaplarının Çoklu Zekâ Kuramı Yönünden İncelenmesi

Y. Dil : Evaluation of 6th and 7th Grades Social Studies Curriculum and Textbooks and Workbooks In Terms Of Theory Of Multiple Intelligences

TEZİN TÜRÜ:

Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

•

○

○

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

Fakülte :

Enstitü : EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Diğer Kuruluşlar:

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayımlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : ERTÜRK, Mustafa

Unvanı : Doç. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL: TÜRKÇE

TEZİN SAYFA SAYISI: 104

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Eğitim Öğretim
2. Sosyal Bilgiler Öğretimi
3. Çoklu Zekâ Kuramı

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

1. Çoklu zekâ kuramı
2. Ders kitabı
3. Öğrenci çalışma kitabı
4. Sosyal bilgiler öğretim programı
5. Sosyal bilgiler öğretimi

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER:

1. Theory of multiple intelligences
2. textbook
3. student's workbook
4. social astudies curriculum
5. teaching social studies

- | | |
|---|----------------------------------|
| 1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum | <input type="radio"/> |
| 2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir | <input type="radio"/> |
| 3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir | <input checked="" type="radio"/> |

Yazarın İmzası :

Tarih : 13.10.2017



ÖZET

6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS PROGRAMI İLE DERS VE ÇALIŞMA KİTAPLARININ ÇOKLU ZEKÂ KURAMI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Levent KARACA

İlköğretim Eğitimi Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK

Ocak - 2017, 104 Sayfa

Bu çalışmanın amacı 2005 yılında uygulamaya giren 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders programı ile sosyal bilgiler ders ve çalışma kitaplarının, Çoklu Zekâ Kuramı zekâ alanlarıyla ilişkisinin nasıl olduğunu saptamaktır. Araştırmada (2005) 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki kazanımlar, 2015-2016 Eğitim - Öğretim yılında Muş ilinde okutulan 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki etkinlik ve değerlendirme çalışmaları ve çalışma kitaplarındaki etkinlik ve çalışmalar incelenmiştir. Araştırma nitel olarak tasarlanmış ve durum çalışması modelinde yapılmıştır. Doküman incelemesi yoluyla da veriler toplanmıştır. Programda yer alan kazanımlar, ders kitaplarındaki etkinlik ve ünite değerlendirme çalışmaları ile çalışma kitaplarındaki etkinlik ve çalışmaların hangi zekâ alanları ile ilişkili oldukları saptanmıştır. Araştırmada çalışma grubunda yapılan incelemeler alt boyutlar altında yapılmıştır. Alt boyutlar da alt kategorilere ayrılarak tek tek veri olarak ele alınıp ÇZK yönünden incelenmiştir. Toplanan veriler "kazanım - zekâ alanı", "ders kitapları etkinlik - zekâ alanı", "ders kitapları ünite değerlendirme çalışması - zekâ alanı" ve "çalışma kitabı etkinlikler - zekâ alanı" sınıflaması yapılarak tablolar şeklinde betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Bu sınıflamalar yapılırken, Howard Gardner'a ait Çoklu Zekâ Kuramı ile oluşturulmuş alt boyut ve alt maddeler dikkate alınmıştır. Yapılan incelemeler için uzman görüşü alınmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında birtakım sonuçlara varılmıştır. Sosyal bilgiler 6. ve 7. sınıf program kazanımlarında, ders kitaplarında, değerlendirme çalışmalarında ve öğrenci çalışma kitaplarında, hitap edilen Çoklu Zekâ Kuramı zekâ alanı sayılarında farklılıklar bulunmaktadır ve bazı zekâ alanlarının hiç yer verilmediği alt kategoriler tespit edilmiştir. Gardner'a ait olan ÇZK'ye göre bireylerin zekâ alanları, bu zekâ alanlarına hitap eden zenginleştirilmiş bir çevre ile belirli bir seviyeye kadar ilerleyebilir. Fakat herhangi bir zekâ alanının, öğrenme sürecinin önemli parçası olan ders kitabı, değerlendirme çalışmaları ve öğrenci çalışmaları gibi öğelerde hiçbir şekilde yer almaması Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı açısından olumsuz bir durumdur. Yine öğrencilerin farklı zekâ alanlarının bulunması, farklı ilgi alanlarının

oluşmasında etkili olmaktadır. Öğrenme sürecinde, ilgi ve motivasyonun artırılması için zekâ alanlarına dikkat edilmesi önemlidir. Hiç yer verilmeyen zekâ alanlarına hitap eden içeriklerin eklenmesinin ilgi ve motivasyonu artırma açısından faydalı olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Anahtar Kelimeler: Çoklu zekâ kuramı, ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, sosyal bilgiler öğretim programı, sosyal bilgiler öğretimi



ABSTRACT

EVALUATION OF 6th AND 7th GRADES SOCIAL STUDIES CURRICULUM AND TEXTBOOKS AND WORKBOOKS IN TERMS OF THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCES

Levent KARACA

Department of Primary Education

Department of Social Studies Education

Master Thesis

Supervisor: Assoc.Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK

January - 2017, 104 Pages

The purpose of this study is to determine how the correlation between 6th and 7th grades social studies curriculum which has been implemented since 2005, textbooks, workbooks and Theory of Multiple Intelligences - Intelligence areas is. In the study (2005), achievements and unit assessments in 6th and 7th grades Social Studies textbooks and workbooks has been examined. The examination was done through qualitative research, case study model and data was collected through document review. Which intelligence areas are related to achievement, exercises and activities in textbooks and workbooks has been determined. Collected data has been analysed through depictive analyses method with charts by classifying into 'achievements - intelligence area' , 'textbook activities - intelligence area' , ' unit assessments in textbooks - intelligence area', ' workbook activities - intelligence area'. Theory of Multiple Intelligences - Intelligence areas explanations were taken into consideration while classifying. Some conclusions have been reached in the light of findings found in the study. Theory of Multiple Intelligence was not taken into account sufficiently while achievements in 6th and 7th grades Social Studies curriculum, textbooks and workbooks were being prepared. It has been found that Theory of Multiple Intelligences - some intelligence areas are not given while determining achievements, preparing textbooks and workbooks and forming assessment exercises. As we think individual intelligence are important factors making up individual differences, this is considered as a flow because it is crucial to take students' individual differences into account while planning learning experience. And it is important to pay attention to intelligence areas in order to increase interest and motivation because students' having different intelligence areas is efficient on forming different fields of interest. The fact that activities and assessment exercises addressing to students dominant intelligence areas are efficient to increase interest, motivation and success shouldn't be disregarded. It is not possible to place all intelligence areas for every lesson equally, but is not given some intelligence areas as found in the study is thought to effect the process of students' learning in a negative way.

Keywords: Theory of multiple intelligences, textbook, workbook, social studies curriculum, teaching social studies



ÖNSÖZ

Çoklu Zekâ Kuramı, lisans eğitimi zamanımdan beri ilgimi çeken konu olmuştur. Çünkü bir derste tüm öğrencilerin eşit seviyede başarılı olamayabileceğini biliriz hepimiz. İşte bu durum, bu kuram üzerine çalışmam için beni etkileyen sebep olmuştur. Öğrenciler arası yetenek farklılıklarının ise bir olumsuzluk veya bir eksiklik olduğunu düşünmenin yanlış olduğunu düşünmem de araştırmama başlamada etkili olmuştur. Örnek olarak matematik, fen gibi derslerde bir öğrenci başarısız ise resimde, müzikte veya beden eğitimindeki üstün başarısı göz ardı edilir genelde. Çünkü bizim sahip olduğumuz hakim anlayışta bir çocuk sadece önemli kabul edilen derslerde başarılı olmalıdır. İşte bu noktada Çoklu Zekâ Kuramı bizlere, her bireyin farklı zekâ alanlarının baskın olabileceği fikrini öne sürmektedir. Ayrıca insanları sadece belli bir zekâ alanına göre değerlendirmenin yanlış olacağı düşüncesi benim bu konuya yönelmemi sağlamıştır. Özellikle eğitim-öğretimde bireysel farklılıkların önemli olduğu bir gerçektir. Bu kuram işte bize bu farklılıklar üzerindeki zekânın etkisini, önemli oranda anlama imkanı sunmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretimi açısından baktığımızda ise çok sayıda disiplini barındıran sosyal bilgiler dersinin çoklu zekâ alanlarına dikkat edilmeden işlenemeyeceği kanısındayım. Öğrenme-öğretme aşamasında dayanak noktası olan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarının da çoklu zekâ alanları ile ilişkisi bu noktada benim için merak edilen nokta olmuştur. Ayrıca öğrencilerin öğrenme sürecinde temel kaynak olarak kullandıkları ders ve öğrenci çalışma kitaplarında yer alan etkinlik ve değerlendirme çalışmalarının, çoklu zekâ alanları ile arasındaki ilişki de araştırmamın önemli kısmını oluşturmuştur. Bireysel farklılıklar öğrenciler için eksiklik değil onların ayrı bir alanda zenginliğinin göstergesi olabilmektedir. Bu yüzden program, ders ve öğrenci çalışma kitaplarının, çoklu zekâ alanları dikkate alınarak zenginleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Tezime başladığım günden itibaren bana yardımcı olan, desteğini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK'e, Sosyal Bilgiler alanında yüksek lisans eğitimi almaya başladığım günden itibaren bilgisi ve manevi desteğiyle bana yol gösterici olmuş değerli hocam Prof. Dr. İbrahim GÜNER ve Yrd. Doç. Dr. Mustafa Girgin'e, yüksek lisans eğitimim boyunca akademik anlamda bana yol gösterici olmuş, her zaman bana destek olan değerli hocam Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ'ye, benim bu günlere gelmemde emekleri geçmiş olan sevgili annem, babam ve abime, tez yazma sürecinde her zaman yanımda olan bana her zaman destek olan eşim Gamze KARACA'ya ve bu zamana kadar yardımlarını, desteklerini gördüğüm tüm hocalarım ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Levent KARACA

OCAK, 2017

MUĞLA

İÇİNDEKİLER

ÇİZELGELER DİZİNİ	xvi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvii
SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xviii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	3
1.2.1. Alt Problemler	3
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Varsayımlar	6
1.6. Sınırlılıklar	7
1.7. Tanımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM	9
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramı	9
2.2. (2005) Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı (6.-7.Sınıflar)	11
2.2.1. Programın Genel Amaçları	12
2.2.2. Programla İlgili Açıklamalar	13
2.2.2.1. Programının Vizyonu	13
2.2.2.2. Programın Temel Yaklaşımı	13
2.2.3. Programın Temel Öğeleri	14
2.2.3.1. Beceriler	14
2.2.3.2. Kavramlar	15
2.2.3.3. Değerler	16
2.2.3.4. Öğrenme Alanları	17
2.2.3.5. Ölçme ve Değerlendirme	17
2.2.4. Kazanımlar	18
2.2.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Önerilen Etkinlikler	19
2.3. Çoklu Zekâ Kuramı	20

2.3.1. Zekâ Kavramı ve Çoklu Zekâ Kuramının Tarihsel Gelişimi	20
2.3.2. Çoklu Zekâ Kuramının İlkeleri.....	22
2.3.3. Çoklu Zekâ Kuramına Göre Öğretim Programları	23
2.3.4. Çoklu Zekâ Kuramına Göre Öğrenme Yaşantıları	25
2.3.5. Çoklu Zekâ Kuramına Göre Ders Kitapları.....	27
2.3.6. Çoklu Zekâ Kuramında Zekâ Alanları	28
2.3.6.1.Sözel-Dilsel Zekâ.....	29
2.3.6.2. Mantıksal-Matematiksel Zekâ	30
2.3.6.3. Görsel-Uzamsal Zekâ	31
2.3.6.4. Bedensel-Kinestetik Zekâ	32
2.3.6.5.Müziksel Ritmik Zekâ	33
2.3.6.6. Sosyal-Kişilerarası Zekâ	34
2.3.6.7.Kişisel-İçsel Zekâ.....	35
2.3.6.8.Doğacı Zekâ	35
2.3.6.9.Varoluşsal Zekâ	36
2.3.7. Öğrencilerin Çoklu Zekâ Alanlarının Belirlenmesi.....	37
2.3.8. Çoklu Zekâ Kuramı Hakkında Yapılmış Eleştiriler	38
2.4. İlgili Araştırmalar	38
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	44
YÖNTEM	44
3.1. Araştırmanın Modeli	44
3.2. Çalışma Grubu.....	44
3.3. Veri Toplama Araçları.....	45
3.4. Veri Toplama Süreci	45
3.4.1. Çoklu Zekâ Alanları Alt Boyut ve Alt Maddeleri.....	47
3.5. Verilerin Analizi.....	54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	56
BULGULAR ve YORUMLAR	56
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	56
4.1.1. (2005) Altıncı ve Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Ait Bulgular	56
4.1.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Kazanımlarının ÇZKYönünden İncelenmesi	57
4.1.3. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Kazanımlarının ÇZK Yönünden İncelenmesi	59

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	60
4.2.1. Altıncı ve Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Ait Bulgular	60
4.2.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesi	61
4.2.3. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesi	66
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	69
4.3.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki Değerlendirme Çalışmalarının, ÇZK Yönünden İncelenmesi	69
4.3.2. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki Değerlendirme Çalışmalarının, ÇZK Yönünden İncelenmesi	71
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	72
4.4.1. Altıncı ve Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitaplarına Ait Bulgular	72
4.4.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesi	73
4.4.3. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesi	78
BEŞİNCİ BÖLÜM	82
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	82
5.1. Sonuçlar	82
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar:	82
5.1.1.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nda Yer Alan Kazanımlarının İlişkili Oldukları ÇZK Alanlarına Yönelik Sonuçlar	82
5.1.1.2. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nda Yer Alan Kazanımlarının İlişkili Oldukları ÇZK Alanlarına Yönelik Sonuçlar	83
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	84
5.1.2.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar	84
5.1.2.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar	85
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	86
5.1.3.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki Değerlendirme Çalışmalarının, ÇZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar	86
5.1.3.2. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki Değerlendirme Çalışmalarının, ÇZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar	87
5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	88

5.1.4.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar.....	88
5.1.4.2. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar.....	89
5.2. Öneriler.....	91
KAYNAKLAR	93
EK	103
EK A: Araştırmada Kullanılan Ders ve Öğrenci Çalışma Kitapları Künyeleri ..	103
ÖZGEÇMİŞ	104



ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2. 1. MEB (2005) Sosyal Bilgiler (6.,7.) Programında Verilen Değerler....	16
Çizelge 2.2. Sosyal Bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır.	17
Çizelge 4.1. Altıncı ve Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Ünite-Kazanım Tablosu.....	56
Çizelge 4.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Kazanımlarının Ünite-Zekâ Alanı Dağılımı.....	57
Çizelge 4.3. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Kazanımlarının Ünite-Zekâ Alanı Dağılımı.....	59
Çizelge 4.4. Altıncı Sınıf Ders Kitabında İncelenen Konu Sayısı.....	60
Çizelge 4.5. Yedinci Sınıf Ders Kitabında İncelenen Konu Sayısı	61
Çizelge 4.6. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ünite - Zekâ Alanı Dağılımı 61	
Çizelge 4.7. Altıncı Sınıf Ders Kitabı Konularında Bulunan Zekâ Alanlarının Kendi İçinde Dağılımı.....	64
Çizelge 4.8. Altıncı Sınıf Ders Kitabı Konu Sayısı İçinde Zekâ Alanlarının Bulunma Yüzdesi.....	65
Çizelge 4.9. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ünite - Zekâ Alanı Dağılımı	66
Çizelge 4.10. Yedinci Sınıf Ders Kitabı Konularında Bulunan Zekâ Alanlarının Kendi İçinde Dağılımı.....	68
Çizelge 4.11. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Konu Sayısı İçinde Zekâ Alanlarının Bulunma Yüzdesi.....	68
Çizelge 4.12. Altıncı Sınıf ÖÇK Üniteye Göre Etkinlik Sayıları.....	72
Çizelge 4.13. Yedinci Sınıf ÖÇK Üniteye Göre Etkinlik Sayıları	73
Çizelge 4.14. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı Ünite - Zekâ Alanı Dağılımı.....	73
Çizelge 4.15. Altıncı Sınıf ÖÇK Etkinliklerinde Bulunan Zekâ Alanı Türlerinin Kendi İçinde Dağılımı.....	76
Çizelge 4.16. Altıncı Sınıf ÖÇK Toplam Etkinlik İçinde Zekâ Alanlarının Bulunma Yüzdesi.....	77
Çizelge 4.17. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı Ünite - Zekâ Alanı Dağılımı.....	78
Çizelge 4.18. Yedinci Sınıf ÖÇK Etkinliklerinde Bulunan Zekâ Alanı Türlerinin Kendi İçinde Dağılımı.....	80
Çizelge 4.19. Yedinci Sınıf ÖÇK Toplam Etkinlik İçinde Zekâ Alanlarının Bulunma Yüzdesi.....	81

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK Mantıksal- Matematiksel Zekâ Örneği .	62
Şekil 4.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK Görsel-Uzamsal Zekâya Örnek.....	63
Şekil 4.3. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK 2. Ünite Doğacı Zekâya Örnek	63
Şekil 4.4. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK 3.Ünite Sözel-Dilsel Zekâya Örnek	64
Şekil 4.5. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK İçsel Zekâ Alanı Örneği.....	67
Şekil 4.6. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK Sözel-Dilsel Zekâ Alanı Örneği	67
Şekil 4.7. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK Varoluşsal Zekâ Örneği.....	67
Şekil 4.8. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK 2. Ünite Değerlendirme Çalışması Mantıksal- Matematiksel Zekâya Örnek.....	70
Şekil 4.9. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK 5. Ünite Değerlendirme Çalışması Doğacı Zekâya Örnek	70
Şekil 4.10. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK Değerlendirme Çalışması Görsel- Uzamsal Zekâ Alanı Örneği	70
Şekil 4.11. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK 3. Ünite Değerlendirme Çalışması Mantıksal-Matematiksel Zekâya Örnek.....	71
Şekil 4.12. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK 3. Ünite Değerlendirme Çalışması Sözel - Dilsel Zekâ Örneği.....	72
Şekil 4.13. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK 7. Ünite Değerlendirme Çalışması Doğacı Zekâ Alanı Örnekleri	72
Şekil 4.14. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Sözel - Dilsel Zekâya Örnek	75
Şekil 4.15. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Görsel-Uzamsal Zekâya Örnek	75
Şekil 4.16. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Doğacı Zekâya Örnek.....	75
Şekil 4.17. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Mantıksal-Matematiksel Zekâ Örneği	79
Şekil 4.18. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Doğacı Zekâya Örnek	79
Şekil 4.19. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Sosyal-Kişilerarası Zekâya Örnek ..	80
Şekil 4.20. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Kişisel-İçsel Zekâya Örnek.....	80

SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Semboller

f : frekans

% : Yüzde

Kısaltmalar

ÇZK : Çoklu Zekâ Kuramı

ÇK : Çalışma Kitabı

DK : Ders Kitabı

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS : ABD'nin Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi

ÖÇK : Öğrenci Çalışma Kitabı

Akt. : Aktaran

vb. : ve benzeri

Ed. : Editör

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar kısmı yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Öğrenme hayat boyunca devam eden bir süreç şeklindedir. Bazı öğrenme durumları bireylerin duyu organları aracılığıyla kendiliğinden oluşabilmektedir. Fakat birey hayatı süresince davranışlarının büyük bölümünü, çevrede yer alan diğer bireylerin kasıtlı çabaları nihayetinde öğrenmektedir. Öğrenme-öğretme bir bütün olarak ilerleyen bir süreçtir. Okulda gerçekleşen öğretim faaliyetlerinin sonucu olarak öğrenme ortaya çıkar (Erden ve Akman, 2003). Yapılandırmacı yaklaşım açısından öğrenme bireyin dış çevreden aldığı bilgileri mevcut şemalarla ilişkilendirip, uygun olan şemalara göre yeni bilgileri anlamlandırma sürecidir; ancak yeni bilgi mevcut şemalarla uyuşmuyorsa, yeni edinilen bilginin zihin içerisinde anlamlı hale getirilip, önceki şemaları biçimlendirilmesi sürecidir. Yapılandırmacı yaklaşıma göre mevcut bilginin yeni edinilen bilgiler ile örgütlenmesi, düzenlenmesini içeren gelişim içinde olan bir süreçten söz edilebilir (Uğurlu, 2014). Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre öğrenen birey, öğrenme-öğretme süreci boyunca aktif bir şekildedir. Bu açıdan yapılandırmacı yaklaşım temelinde oluşturulan sınıflar, bilgilerin doğrudan aktarılıp verildiği bir ortam değil, öğrencilerin aktif katılım içinde olduğu, sorgulayıcı, araştırmacı ve problem çözme süreçlerinin yer aldığı bir mekandır. Ders içi

etkinlikler, öğrencilerin zengin öğrenme yaşantıları içinde olmalarını sağlayıcı nitelikte planlanmalı ve oluşturulmalıdır (Demirel, 2010).

Genel anlamda, Türkiye'de, öğretim programlarının yenilenmesi ile yenilik getirici, yapı ve bakış açısının hakim olduğu söylenebilir. Geleneksel öğretmeni merkezde tutan programlar yerine öğrencinin merkeze alındığı bir anlayış söz konusudur. Yenilenmiş olan öğretim programları sayesinde, birey olarak her çocuğu; özgün, biricik ve saygın bir birey olarak kabul edildiği süreç başlamıştır. Düşünme, problem çözme, yaratıcılık özellikleri üzerinde durulmakta, araştırma, inceleme, sorgulama, plan yapma eleştiren düşünme, karar verme gibi üst düzeyde yer alan zihinsel süreçler ön planda tutulmaktadır. Ayrıca değerlendirme sadece ürünü değil süreci de değerlendirme anlayışı gelişmiştir (Akınoğlu, 2005). Günümüzde, bireysel farklılıklar ön plana çıkmakta, öğrencilerin öğrenme etkinliklerinden keyfi aldıkları, öğrencilere bilgiyi elde etme yollarının öğretildiği, yaparak yaşayarak öğrenme olanaklarının tanındığı bir öğretim anlayışı şekillenmekte ve yayılış göstermektedir. Bu açıdan baktığımızda ülkemizde de artık daha çok benimsenen öğrenci merkezli, çağdaş öğrenme-öğretme yaklaşımları içinde Çoklu Zekâ Kuramı önemli bir konuma sahiptir. Öğrenenlerin etkin şekilde olduğu, bireysel olarak öğrenmelerinden sorumlu tutuldukları ve bireysel özelliklerinin, güçlü ve zayıf yanlarının dikkat edildiği bir öğrenme sürecinin oluşturulmasının daha başarılı bir sonuca ulaştıracağı söylenebilir (Akamca ve Hamurcu, 2005). Çoklu Zekâ Kuramı temelli olarak oluşturulan öğrenme sürecinde yapılan öğretimin, öğrenenlerin anlamalarını kolaylaştırıcı etkisi olduğu, öğrenmelerin daha etkili ve kalıcı olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca Çoklu Zekâ Kuramı'na göre oluşturulmuş öğrenme süreçlerinin öğrenenleri aktif hale getirdiği, derse olan ilgilerini artırdığı, işbirliği içinde çalışma becerilerini edindirdiği denilebilir. Aynı zamanda bu yaklaşım ile oluşturulan sürecin dersleri sıkıcılıktan kurtardığı, keyifli ve öğrencilerin eğlendiren, dikkat çekici hale gelmesine olan tanıyan hale getirdiği öğretmenler ve öğrenciler tarafından dile getirilmiştir (Gürbüz ve Baki, 2013). Howard Gardner, Çoklu Zekâ Kuramı'nın ortaya çıkış sürecinde biyolojik ve kültürel etkenlerin bulunduğunu belirtmiştir. Nörobiyolojik, çalışmalar öğrenme etkinliğinin, hücreler arasındaki sinaptik değişimler ile meydana geldiğini belirtmektedir. Kültürler de farklı zekâ alanlarına önem vererek, zekâ gelişim sürecinde önemli bir konuma sahiptir. Açıklamak

gerekirse, önem verilen zekâ alanları diğerklerinden daha hızlı şekilde gelişme içindedir. Bunun nedeni olarak, önem verilen davranışlar ilgiyi artırır ve bireyi bu davranışlarını zenginleştirmeye teşvik eder (Demirel, 2010). Eğitim-öğretim ortamı ile ders planları, öğrenenlerin baskın halde olan zekâ alanlarına dikkat edilecek şekilde oluşturulması halinde bütün öğrenenlerin motivasyon ve isteklerini artıracığı ve öğrencilerin daha başarılı olacağını öne süren çoklu zekâ kuramı eğitimciler tarafından uygulamaya konulmalıdır (Görer, 2008). Çoklu Zekâ Kuramı'nın ülkemizde öğretmenler tarafından Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılabilmesi için programın, ders kitaplarının ve öğrenci çalışma kitaplarının çoklu zekâ alanlarına hitap edip etmedikleri problemi ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışma, bu problem durumu hakkında bulgu ve çözüm önerileri geliştirilmesi üzerinedir. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersine ait program, ders ve çalışma kitaplarının ÇZK yönünden incelenmesiyle; Çoklu Zekâ Kuramı'nın, Sosyal Bilgiler dersinde uygulanabilmesini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders programı ile ders ve çalışma kitaplarının çoklu zekâ kuramıyla ilişkisi nasıldır?

1.2.1. Alt Problemler

1. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan kazanımların ilişkili oldukları çoklu zekâ kuramı zekâ alanları nelerdir?
2. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki kazanıma göre oluşturulmuş etkinliklerin, çoklu zekâ kuramıyla ilişkisi nasıldır?
3. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki değerlendirme çalışmalarının, çoklu zekâ kuramıyla ilişkisi nasıldır?
4. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler çalışma kitaplarındaki etkinlik ve çalışmaların çoklu zekâ kuramıyla ilişkisi nasıldır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Öğrenme-öğretme sürecinde çoklu zekâ alanlarına dikkat edilmesi öğrenme yaşantılarını daha kalıcı hale getirdiğiyle ilgili çalışmalar mevcuttur. Özellikle öğrenme etkinliklerinin tasarlanması sürecinde çoklu zekâ alanlarına dikkat edilmesi öğrencilerin ilgisini çekme, derse katılımını artırmada çok önemlidir. Yapılandırmacı eğitim anlayışında öğrenci merkezli eğitim-öğretim ortamlarının tasarlanması, öğrenme-öğretme etkinliklerinin planlanması gerekmektedir. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde de özellikle öğrencilerin yaş düzeyine göre ders içi etkinlikler tasarlanarak öğrenme yaşantıları gerçekleştirilmektedir. Bu öğrenme-öğretme etkinlikleri hazırlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları olduğu göz önünde bulundurulmaktadır. Çoklu zekâ kuramına göre öğrencilerin zekâ alanları ve baskın zekâ alanı birbirlerinden farklılık göstermektedir. Bu farklılıktan dolayı kazanımlar için hazırlanacak olan etkinliklerde çoklu zekâ kuramına dikkat edilmesi gerekir. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımların çoklu zekâ kuramı zekâ alanları ile ilişkisi bu noktada önem arz etmektedir. Diğer önemli bir nokta ise; programa uygun olarak hazırlanmış olması gereken ders ve çalışma kitaplarındaki çoklu zekâ kuramı zekâ alanlarına hitap eden etkinlik ve çalışmaların bulunup bulunmadığıdır. Bu araştırmada 2005 yılında uygulamaya giren 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders programı ile ders ve çalışma kitaplarının doküman incelemesi yöntemiyle detaylı incelenip, Çoklu Zekâ Kuramı zekâ alanlarıyla ilişkisinin nasıl olduğunu saptamak amaçlanmıştır. Sosyal Bilgiler programında yer alan kazanımlar ile ders ve çalışma kitapları bu doğrultuda incelenmiştir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Çoklu Zekâ Kuramı hakkında ülkemizde Türkçe olarak gerçekleştirilen ilk araştırmalar 1999 tarihinde yapılmaya başlamıştır. Bu açıdan bakıldığında Türk eğitim bilimleri araştırmacılarının, Çoklu Zekâ Kuramı'na yönelmeleri kuramın 1983 yılında ortaya çıkmasından 15-16 yıllık bir zamandan sonra başladığı söylenebilir (Saban, 2009). Zekânın bir boyutlu nitelikte olmadığı, bunun karşıtı olarak çoğul bir

yapıya sahip olduğu fikrini çıkış noktası olarak ele alan Çoklu Zekâ Kuramı, öğrenmemizi ve bilgiyi elde etmemizi gerçekleştiren birden fazla zekâ alanının olduğunu öne sürmektedir. Gardner tarafından 1983 yılında ortaya çıkarılan Çoklu Zekâ Kuramı, sistemli bir zihinsel kavrama şeklini öne süren, farklı toplumlar içinde farklı bir şekilde oluşan yeti tür zekâ alanından söz etmektedir. Sekizinci zekâ alanı olarak doğacı zekâ alanı 1995 yılında dahil edilmiş, 1999 yılında ise dokuzuncu zekâ alanı olarak varoluşsal zekânın zekâ alanı olarak ele alınabileceği Gardner tarafından ifade edilmiştir (Gürel ve Tat, 2010). Bireysel farklılıkların önemli olduğu Çoklu Zekâ Kuramı faaliyetleri, öğrenenlerin öğrenmelerini kolaylaştırıcı nitelikte olduğu, öz farkındalıklarını sağlamadığı, özgüvenlerini sağlamadığı, bireysel farklılıklara saygılı olmalarını sağladığı, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmelerini ve ileride seçmek istedikleri mesleği belirlemeye yönelik karar sürecine başlamalarına katkı sağladığı söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında, zekâ alanlarının programların hazırlanması ve geliştirilmesi sürecinde bulunması önem arz etmektedir (Talu, 1999).

Bozdeveci (2005), Çoklu Zekâ Kuramı'nın öğrenci başarı üzerindeki etkisi hakkında yapmış olduğu tez çalışmasında, öğrenme seviyeleri, öğrenmedeki hatırlama seviyeleri açısından çoklu zekâ kuramına uygun öğretimin uygulandığı deney grubu, geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubuna göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle ilköğretim seviyesindeki derslerde çoklu zekâ kuramı ile zenginleştirilen etkinliklerle desteklenmiş bir öğretim süreci kullanılmalıdır sonucuna varılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretimi çoğunlukla geleneksel modelle, öğretmenin merkezde olduğu bir süreçle gerçekleşmektedir. En fazla uygulanan öğretim yöntemini düz anlatım oluşturmaktadır. Öğrencilerin tümünün dersi aktif olarak dinleme imkanının olmadığı bir öğrenme sürecinde, tüm öğrencilerin aynı değerlendirme biçimiyle değerlendirilmesi tüm öğrencileri eşit şekilde kapsayıcı olmayacaktır. Bu nedenle tüm öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak dahil olduğu etkinliklerin planlanması, motivasyon ve ilgiyi artıracak öğretim materyallerinin de dahil edilmesi ile de öğrencilerin eğlenceli bir öğretimle başarılarının artmasını sağlayacaktır (Karakoç, 2006).

Tural (2011) ise bu konu üzerinde yaptığı tez çalışmasında elde ettiği bulgular sonucunda; Sosyal Bilgiler Dersi öğretmenleri, bireylerin farklı çevresel etkilerin söz konusu olduğu yaşantılar içinden geldiğini, her bir öğrencinin ilgi, motivasyon ve öğrenme gereksinimlerinin farklı şekillendiğini dikkate alarak, öğrenme sürecinde her seviyedeki öğrenciye hitap edecek şekilde etkinlik ve öğretim materyallerini sürece dahil etmeleri gerektiğini belirtmiştir. Bu şekilde, birbirinden farklı motivasyon, ilgi, gereksinim ve isteklere sahip olsalar da her öğrencinin başarılı olabileceği dikkate alınmalıdır önerisinde bulunmuştur.

Gardner, öne sürdüğü Çoklu Zekâ Kuramı ile zekâyı tek boyutlu değil çok boyutlu olarak tanımlamıştır. Bireylerin zekâlarının çok boyutlu olarak değerlendirilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Çoklu Zekâ Kuramı, bireyler arasındaki farklılıkları önemli bulmaktadır. Bu teorinin eğitimde uygulanması, her öğrencinin kendine has ilgi ve becerilerine ayrıca tüm öğrencilerin öğrenme şekillerini belirlemeye ve bunun da saygı çerçevesinde olması açısından ele alınmalıdır (Tarman, 2012). Sosyal Bilgiler öğretim programında çoklu zekâ kuramının ne ölçüde yer aldığı öğrencilerin aktif, kalıcı öğrenme yaşantıları yaşaması açısından büyük önem arz etmektedir. Ders ve çalışma kitaplarında yer alan etkinlik ve çalışmaların öğrencilerin hangi zekâ alanlarına hitap ettiğinin tespit edilmesi ve çoklu zekâ kuramının ne ölçüde yer aldığı bilinmesi öğretme-öğretme süreçlerinin daha kolay planlanmasını sağlayabilecektir. Özellikle ders içi etkinliklerin tasarlanması, süreç değerlendirmesinin daha iyi yapılabilmesi için ders kitabı ve çalışma kitabındaki etkinlik, değerlendirme çalışmalarının çoklu zekâ kuramı zekâ alanlarına hitap edip etmedikleri iyi analiz edilmelidir. Bu çalışmada yapılacak analiz sonucunda öğrenme-öğretme faaliyetlerinde kalıcılık ve öğrenci ilgi-motivasyonunu artırmayı sağlayan öğrenme yaşantılarının planlanması daha kolay olabilecektir.

1.5. Varsayımlar

1. Çalışma grubunda yer alan; 2005 Sosyal Bilgiler 6. ve 7. sınıf öğretim programı kazanımları ve ders kitaplarındaki etkinlik ve değerlendirme çalışmaları ile çalışma

kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesinde kullanılan yöntem ve modelin amaca ulaşmada yeterli olduğu,

2. Araştırmada 2005 tarihli Sosyal Bilgiler 6. ve 7. sınıf öğretim programında yer alan kazanımların analizinde kullanılan veri toplama-analiz tekniğinin amaca ulaşmada yeterli olduğu,

3. Araştırmada Sosyal Bilgiler 6. ve 7. sınıf ders ve çalışma kitaplarının analizinde kullanılan veri toplama-analiz tekniğinin amaca ulaşmada yeterli olduğu varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırmada yalnızca, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Muş İli'nde dağıttığı; 2015-2016 Eğitim- Öğretim Yılı, Yakınçağ Yayınları'na ait 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı etkinlik, değerlendirme çalışmaları ve çalışma kitabındaki etkinlikler ile Tuna Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.'ye ait 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki etkinlik, değerlendirme çalışmaları ile çalışma kitabındaki etkinlikler ile sınırlıdır.

2. Araştırmada yer alan Sosyal Bilgiler Program incelemesi, 2005 tarihli Sosyal Bilgiler 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki kazanımlar ile sınırlıdır.

3. Araştırmanın veri toplama sürecinde kullanılan zekâ alanları yalnızca Howard Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı'nda ele aldığı zekâ alanları ve tanımlamaları ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Çoklu Zekâ Kuramı: Amerikalı bilim adamı Howard Gardner'ın, geleneksel zekâ anlayışına karşı çıkan, dilsel-sözel, bedensel, mantıksal-matematiksel, toplumsal, çevresel, içsel-düşünsel, görsel, müziksel olarak ayrılan zekâ türleri için beynin, ayrı

ayrı dizgeler biçiminde evrimleştiğini savunan zekâ kuramı (<http://www.tubaterim.gov.tr/>).

Ders Kitabı: Mili Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunca, örgün ve yaygın eğitim ve öğretim kurumlarında okutulması uygun bulunan kitaptır (14 Ekim 2015 tarihli ve 29502 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği).

Öğrenci Çalışma Kitabı: İlgili eğitim ve öğretim programlarında yer alan kazanım ve açıklamalar doğrultusunda, dersin öğrenilmesini kolaylaştıracak, öğrencilere yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen ünitelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan, yaprakları ayrı ayrı da kullanılabilen basılı/PDF formatında eser ile üniteleri görsel ve işitsel yönden destekleyen kaset, disket, CD gibi elektronik kayıt ortamlarını kapsayan set (14 Ekim 2015 tarihli ve 29502 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği).

Sosyal Bilgiler: Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimlerin ve Yurttaşlık Bilgisinin konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramı

Sosyal bilimler, insan kaynaklı olarak oluşturulan, gerçekte ispatlamaya dayanan ilişki kurma süreci ile bu sürecin nihayetinde elde edilmiş derin bilgiler olarak tanımlanabilir. Bu açıdan, sosyal bilimler belli bir tutum içerisinde toplumların tetkik edildiği bir disiplindir. İlgilendiği temel nokta, gruplar içindeki insan faaliyetleri, amaç olarak ise, beşeri bir anlayış biçiminin gelişmesidir (Dönmez, 2003), (Akt. Dönmez ve Yazıcı, 2007). Sosyal bilgiler, bireylerin toplumsal hayata ve yaşadığı çevreye uyumunu kazandırma amacıyla eğitmek olarak dikkate alındığında, temelinin tarihte çok daha eskiye uzandığı söylenebilir. Bir ders adı olarak ise programa dahil edilmesi, 1916 yılında Amerika'da gerçekleşmiştir. Ülkemizde ilk olarak, adı sosyal bilgiler olmadan önce sosyal bilgilerin içeriği ile ilgili konular farklı dersler içinde ele alınmıştır (Kan, 2010). Türkiye'de 1962 yılından önceki ilkökul programlarında Tarih, Coğrafya, Yurt/Yurttaşlık Bilgisi adlarıyla bulunan Sosyal bilgiler içerikli dersler, 1962 yılında İlkokul Programı Taslağı'nda Toplum ve Ülke İncelemeleri adı altında birleştirilmiştir. 1968 yılında ise İlkokul Programı'nda dersin ismi Sosyal Bilgiler olarak ilk defa yer almıştır. Sosyal Bilgiler dersi 1962 yılındaki taslak programda yer alan Toplum ve Ülke İncelemeleri dersine benzer şekilde geniş alan tasarımına uygun şekilde ve disiplinler arası yaklaşıma göre oluşturulmuştur (Keskin, 2009).

Gelişmiş ülkelerin programlarında güncelleme amaçlı olarak düzenlemeler yapılmıştır. Yapılandırmacı yaklaşım temelinde yeni programlar oluşturulmuştur. Başta ABD, Finlandiya, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkeler olmak üzere yapılandırmacı yaklaşım temelinde programlar tasarlanmış, uygulanmaya başlanmıştır (Yaşar, 2005), (Akt., Bulut ve Gömlüksiz, 2006).

2005 Yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın 4 ve 5. sınıfı TTKB'nın 08.08.2005 tarih ve 293 sayılı kararı ile kabul edilmiş olup Ağustos 2005 tarih ve 2575 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır. 6 ve 7. sınıf programı ise; TTKB'nın 30.06.2005 tarih ve 188 sayılı kararı ile kabul edilmiş Ağustos 2005 tarih ve 2575 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır. Sosyal Bilgiler dersi 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda haftada üçer ders saati şeklindedir. Sosyal Bilgiler öğretim programına uygun olarak tasarlanan ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı bulunmaktadır (Ünal ve Özmen, 2012). 2005 yılı ilköğretim sosyal bilgiler programının hazırlanmasında yapılandırmacı yaklaşım işe koşulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretim programının tetkiki yapıldığında, yapılandırmacı yaklaşım ilkelerinin dikkate alınarak öğrenme-öğretme sürecinin planlandığı ve bu kapsamda öğretim yöntem ve tekniklerin programda ele alındığı söylenebilir. (Sağlam, Vural ve Akdeniz, 2011). Yapılandırmacı yaklaşım, öğreneni merkeze alan, öğrenciyi düşünme ve araştırma yönünden teşvik eden, ezberden çok öğrenmeyi öğreten, öğrencilerin sosyal açıdan gelişimlerini destekleyen bir anlayışa sahiptir. Yapılandırmacı öğrenmede bilişsel değişim ve kavramsal gelişim ve öğrencinin bilgiyi özümsemesinin gerekliliğini sağlayan zihinsel işlemler önem arz etmektedir. Zihinsel işlemleri yapabilmenin süreçte önemli olduğu yaklaşımda ve bireyin yetenekli olduğu zekâ alanlarının, öz farkındalığının, problem çözme yeteneğinin bilinmesi gereklidir (Keskin ve Yıldırım, 2008).

Bireyin, sosyal ve yaşadığı çevreyle etkileşiminin bir süreç halinde içerik olarak yer aldığı sosyal bilgiler, ilköğretim programında önemli bir konuma sahiptir. Demokratik bir anlayışın olduğu sürece etkin dahil olmayı temel alan bir vatandaşlık anlayışını esas hedef olarak belirleyen sosyal bilgiler, bireyin sosyalleşmesi sürecinde önemli bir paya sahiptir. Fakat sosyal bilgiler dersinin bu görevini yerine getirebilmesini sağlamak için sosyal bilgiler programının modern bir anlayış boyutunda düzenlenmesi ve geliştirilmesi gereklidir (Doğanay, 2008). Birey, formal eğitim süresince, içinde yer aldığı toplumun, kültürel özelliklerini, tarihini ve kurumlarını tanıma fırsatı bulur. Bu açıdan, kendini ileriye dönük olarak sosyal hayata hazırlar. Türkiye'de çocuklara iyi bir vatandaş olmayı sağlayan bilgi ve becerilerin büyük çoğunluğu Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri aracılığıyla

sunulmaktadır.Bu yönüyle Sosyal Bilgiler dersi, ilköğretim okullarında okutulan dersler içinde önemli konuma sahiptir (Keskin, 2009).

Sosyal bilgiler programlarının yapısında bulunan amaç ve içeriklerin çağa uygun olarak güncellenmesi, öğrencilerin sahip olması gerekli olan bilgi, beceri ve değerler açısından zenginleşmesini sağlamıştır. Bu zenginleşme öğrenenlerin, yaş ve seviyelerine uygun olarak da çeşitlenmektedir (Karakuş, 2006). Ülkemizin güncel eğitim anlayışında "aktif katılımlı ve sorumluluğunu bilen vatandaş" olarak öğrencileri sosyal hayata hazırlayan ders olan sosyal bilgiler dersi, öğrenciyi, toplumu, ülkenin mevcut durumunu ve dünyanın geleceğe dönük şekillenmesi süreci üzerinde, önemli değişimler yapma gücü bulunan, toplumsal bir etkiye sahiptir (Deveci, Köse ve Bayır, 2014). Sosyal bilgilerin gelişim sürecinde başlarda genel anlamda tanımını oluşturma üzerinde durulurken, ilerleyen dönemlerde öğretim materyalleri ile desteklenmesi, nitelikli olarak öğretmenlerin eğitim süreci ve sosyal bilgiler alanında kurumsal anlamda bir yapılanma söz konusu olmuştur (Kan, 2010).

2.2. (2005) Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı (6.-7.Sınıflar)

Bütün toplumların, gelişmekte olan ve sürekli olarak değişen yapıları ile güncel gereksinimlerini sağlayabilecek öğelerin içinde önemli bir konuma sahip olan unsurlardan biri de eğitimidir. Toplumsal ve kültürel anlamda gelişmede söz konusu olduğunda da toplumun eğitim seviyesi önemli bir konuma sahiptir. Bu açıdan bakıldığında toplumlarda eğitime değer verilmesi ile gelişim arasında orantı vardır. Gelişmiş toplumlar eğitime önem veren toplumlardır. Modern eğitime bakıldığında bireye daha fazla değer veren, bireylerin kişisel olarak gelişimini ve bireysel farklılıklara daha fazla önem veren bir anlayış söz konusudur. Sorgulayıcı, düşünsel anlamda etkin, öğrendiği bilgileri gerçek yaşamda uygulamaya koyabilen bireyler yetiştirme eğitimin genel amacı haline gelmiştir. Bu hususta düşünme etkinliğinin değeri daha çok ön plana çıkmıştır (Narin ve Aybek, 2010). Eğitim programı kapsam bakımından en kapsamlı kavramdır, okul içi, dışı tüm etkenleri, etkinlikleri süreç içine dahil eder. Öğretim programına baktığımızda ise eğitim programının pratik noktasında en önemli konuma sahiptir. Öğretim programı

kapsamında, okullarda öğretilen disiplinlerin (derslerin), ne şekilde işleneceği, öğretim sonunda değerlendirilmenin ne şekilde gerçekleştirileceği vb. konular ele alınır (Keskin, 2009).

2.2.1. Programın Genel Amaçları

Tarihsel süreç içerisinde, milletler ve devletleri ileriye dönük karar alma noktasında eğitim ve öğretim etkinlikleri büyük bir önemle işe koşulmuştur. Eğitim-öğretim etkinlikleri üzerine düşen bu sorumluluğu farklı dersler aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Hedefleri bakımından aktif, üretime katkı sağlayan, kişisel hak ve sorumluluklarının farkında olan, karşı karşıya kaldığı sorunların üstesinden gelme kabiliyetine sahip olan etkin bireyler ve topluma faydalı iyi vatandaşlar yetiştirme amacı olan sosyal bilgiler bu önemli derslerden bir tanesidir (Akpınar ve Kaymakçı, 2012). Hedeflerin, programların geliştirilmesi aşamasında önemli görevlerinin bulunmasının yanında programa ait diğer unsurlara dayanak olma görevi de bulunmaktadır. Hedefler oluşturulmadan gelişme beklenmesi imkansızdır. Programın uygulama süreci boyutundan ele alındığında, okullarda gerçekleştirilecek değişimler, hedeflerle aynı doğrultuda olacak şekilde ve hedeflerin daha faydalı olacağı şekilde geliştirilmesi bakımından yardımcı olacak özellikte olması gerekir (Karakuş, 2006). Sosyal Bilgiler öğretiminin genel hedefleri, MEB (2005)'de 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'ndaki genel amaçlar şeklinde belirtilmiştir. Birinci maddede yer alan özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin, ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır ifadesi Çoklu Zekâ Kuramı açısından programın değerlendirilmesine olanak tanıma imkânı sunmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinin hedeflerinin uygulanması sürecinde sosyal bilgiler öğretmeninin büyük bir sorumluluğu vardır. Gelişimin ve değişimin bir devamlılık halinde olduğu toplumlar içerisinde bulunan ve dersin uygulama kısmında bulunan sosyal bilgiler öğretmeninin, toplumun ilerlemesindeki üzerine düşen payını yerine getirmedeki sorumluluğu üstlenmelidir. Bu anlamda sosyal bilgiler öğretmeninin sorumluluğu, geleneksel boyutta bilgi aktarımı değil, ilerlemeleri ve yenilikleri izleyip öğrencilerinin sosyal hayata ve dönemin koşullarına uyumunu sağlamaktır.

Gerek bilimsel anlamda, gerekse teknoloji anlamında toplumlar devamlı şekilde ilerleyip değişirken sosyal bilgiler öğretmeninin kişisel gelişimini sağlamaması söz konusu olamaz (İskender, 2007). Sosyal bilgiler derslerinin hedefleri, demokrasinin hakim olduğu toplumda yetişen yurttaşların, mevcut değerleri benimseme, toplumsal, siyasi ve yurttaşlık hususlarında vatandaşın katılımının sağlaması için önkoşul olan becerileri geliştirmesi ve her anlamda bilgili yurttaşların eğitilmesini amaçlar (Karakuş, 2006).

2.2.2. Programla İlgili Açıklamalar

2005 Yılı 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda programla ilgili "Açıklamalar" başlığı altında programın; "vizyonu, temel yaklaşımı, programın temel öğeleri" alt başlıklar şeklinde ele alınmaktadır (MEB, 2005).

2.2.2.1. Programının Vizyonu

MEB (2005)'i incelediğimizde programın vizyonu, 21. yüzyılın modern, Atatürk ilkeleri ve devrimlerini özümsemiş, Türk tarihini ve kültürü kavrayarak, demokratik değerlerle şekillenmiş ve insan hakları konusunda saygılı, bulunduğu çevreye karşı hassas, bilgilerini ise tecrübelerine göre yorumlayarak düzenleyen, toplumsal ve kültürel anlamda oluşturan, uygulayan ve şekillendiren bu aşamada da sorgulayıcı düşünen, yaratıcı olan, doğru karar almayı bilen, toplumsal hayata dahil olmada başarılı, toplum bilimcilerin bilimsel bilgiyi ortaya çıkarırken uyguladığı yöntemleri edinmiş, toplumsal hayatta aktif, üretici olan, hakkını ve üzerine düşen görevlerinin farkında olan vatandaşların yetiştirilmesi hakkındadır (MEB, 2005).

2.2.2.2. Programın Temel Yaklaşımı

2005 Yılı Sosyal Bilgiler Programı'nın temel yaklaşımını incelediğimizde ise, Modern çağın gereksinimlerine paralel olarak gerçekleşen yeniliklerle aynı doğrultuda, programlara yeni yaklaşımlar hakim olmaya başlamıştır. Bu bakımdan da sosyal bilgiler programı, geleneksel bir yaklaşım olan davranışçılıktan ziyade,

öğrenmeyi öğrenme yaklaşımı olarak tanımlanan, bilginin kazanılmasının önemli olduğu, bireyin yaşantılarını öneme alan, bireyin hayata aktif olarak dahil edildiği, bireyin doğru kararlar almasını sağlayan, problemler karşısında çözüm bulmasını kolaylaştırıcı ve bu konuda gelişmesini sağlayıcı olan bir yapılandırmayı değerli bulan bir gelişme içindedir. Yapılandırmacı yaklaşım ile öğrencilerin sürecin merkezinde olduğu, bu sayede etkinliklerin daha önemli olduğu, sosyal bilgiler yönünden, bilgi ve becerinin daha dengeli olduğu, öğrenenin bireysel yaşantılarını ve öz farkındalıklarını işe koşarak yaşadığı çevre ile etkileşim sağlamasına imkan tanıyan yeni bir sosyal bilgiler anlayışının hayata geçirilmesi çabası vardır. Yine MEB (2005)'e göre Sosyal Bilgiler Programı temel yaklaşımında ilk maddede her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder ifadesi yer almaktadır. Bu madde çoklu zekâ kuramının Sosyal Bilgiler Öğretiminde dikkate alınması açısından önemlidir.

2.2.3. Programın Temel Öğeleri

2005 Yılı 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nı oluşturan temel unsurlar başlığı altında: beceriler, kavramlar, değerler ve genel amaçlar yer almaktadır. (MEB, 2005).

2.2.3.1. Beceriler

MEB (2005)' e göre beceri, öğrenen bireyin öğrenme süreci kapsamında kazanılması, iletilmesi ve hayatta uygulamaya konulması planlanan yeteneklerdir. Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4-7. sınıf seviyesinde diğer disiplinlerle (derslerle) işbirliği içinde ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanı sıra, sosyal bilgilerin kendine has 5 beceriyi de kazandırmayı hedeflemektedir. MEB 2005 Yılı 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda bu beceriler aşamalı biçimde yer almıştır. Üniteler dikkate alınarak, bu beceriler veya aşamalardan bazıları, doğrudan kazandırılacak beceri şeklinde programda belirtilmiştir (MEB, 2005).

MEB (2005) Sosyal Bilgiler (6. ve 7. Sınıf) Öğretim Programı'na Göre Bu beceriler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
14. Sosyal Katılım Becerisi
15. Empati Becerisi

2.2.3.2. Kavramlar

MEB (2005)' e göre kavramlar bilgilerin yapı taşı niteliğindedir, kavramlar arası ilişkiler de bilimsel esasları meydana getirir. Yine kavram öğretimi de birtakım kavramların bireyin zihninde oluşmasını sağlama amacıyla gerçekleştirilir. 2005 Yılı Sosyal Bilgiler (6. ve 7. Sınıf) Öğretim Programı'na göre; kavramların öğretilmesinde geleneksel yaklaşım öğrenciye kavramı temsil eden sözcüğü vermek, kavramın sözel olarak tanımını yapmak, tanımın anlaşılır olması için tanımlayıcı ve ayırt eden özelliklerini belirlemek, öğrencinin kavramı içeren örnekler ile içermeyen örnekleri bulması aşamalarından oluşur. Bu anlayış ve yöntem kavram öğretiminde yeterli derecede etkili değildir. Bunun nedeni olarak birçok kavramda sorun kesin bir sözel tanımının olmamasından kaynaklıdır. Aynı zamanda geleneksel yöntemin aktif öğrenme açısından başka sorunları da vardır. Bu noktada çağdaş kavram öğretim yöntemlerinin programın uygulanma aşamasında dikkate alınması gerekmektedir. Kavramlar arasındaki bağlantıları fark etmek, değişik bakış açıları ile bir kavramı tanıyabilmek ve doğrusal biçimde olmayan biri içerik ile kavramları öğrenme, öğrencilerin bilişsel kapasitelerinin ve sınırlarının gelişmesi açısından faydalıdır. Bu bakımdan kavramların içerik unsurlarının açıklanması aşamasında, kavramların tam ve doğru şekilde öğrenilmiş olmasına ve bilişsel açıdan ise esnekliğin gelişmiş

olmasına katkı sağlayarak daha kaliteli öğrenmelerin gerçekleşmesi gerçekleştirilebilecektir (Kılıç, 2008).

2.2.3.3. Değerler

Daimi bir değişim gelişim içinde bulunan dünyada, öz kimliğini yitirmeden değişim ve gelişmelere uyum sağlayan bireyleri yetişmenin sorunları hakkında eğitimciler fikir sahibidir. Bir açıdan baktığımızda, her an gelişen teknolojik buluşlar ve bu buluşların sosyal hayata dahil edilmesiyle toplumda meydana gelen sosyolojik ve kültürel değişimler, bir başka açıdan ise devletin devamı yönünden gerekli olan milli birliktelik ve beraberlik anlayışını genç bireylerin benimsemesini sağlama sorumluluğu söz konusudur. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi, değerlerin genç bireyler tarafından benimsenmesiyle gerçekleşebilir (Elbir ve Bağcı, 2013).

Değer, bir toplumsal grup veya toplumun öz varlığını, birliğini, işleyiş sistemini ve sürekliliğini devam ettirmek gayesiyle bireylerinin çoğunluğu tarafından doğru ve benimsenmesi gerekli oldukları kanısına varılmış, ortak düşünce, hedef, temel ahlaki ilke ya da inançlardır (Özgüven,1999), (Akt. MEB, 2005).

Çizelge 2. 1. MEB (2005) Sosyal Bilgiler (6. , 7.) Programında Verilen Değerler

• Aile birliğine önem verme	• Estetik
• Adil olma	• Hoşgörü
• Bağımsızlık	• Misafirperverlik
• Barış	• Sağlıklı olmaya önem verme
• Özgürlük	• Saygı
• Bilimsellik	• Sevgi
• Çalışkanlık	• Sorumluluk
• Dayanışma	• Temizlik
• Duyarlılık	• Vatanseverlik
• Dürüstlük	• Yardımseverlik

Çizelge 2.1.'de MEB (2005)'de yer alan değerler listesi yer almaktadır. Bu değerlerin dersler ve ders dışı olarak öğrenciler tarafından benimsenmesi amaçlanmaktadır.

2.2.3.4. Öğrenme Alanları

Öğrenme alanı, birbiri ile bağıntılı olan, beceri, tema, kavram ve değerlerin bütünlük olarak görüldüğü, öğrenme sürecini organize etme görevi olan bir yapıdır (MEB, 2005).

Çizelge 2.2. Sosyal Bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır.

1. Birey ve Toplum	6. Bilim, Teknoloji ve Toplum
2. Kültür ve Miras	7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler	8. Güç, Yönetim ve Toplum
4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim	9. Küresel Bağlantılar
5. Zaman, Süreklilik ve Değişim	

Çizelge 2.2.'de görüldüğü şekilde MEB (2005)' e göre Sosyal Bilgiler dersi 9 adet öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Üniteler bu dokuz öğrenme alanı çerçevesindedir.

2.2.3.5. Ölçme ve Değerlendirme

Yapılandırmacı eğitim yaklaşımına uygun olarak, öğretmenlerin öğrenci başarısını değerlendirmede, geleneksel ölçme araçlarında olan yazılı sınavlar, çoktan seçmeli sınavlar, doğru-yanlış testleri, kısa cevaplı soruların yanı sıra projeler, ürün dosyaları, performans görevleri, ders içi performans formları, akran ve öz değerlendirme formları vb. süreci de kapsayan, alternatif ölçme değerlendirme araçlarını da işe koşmalıdır (Çelikkaya, Karakuş ve Demirbaş, 2010).

Sosyal Bilgiler Öğretiminde değerlendirmenin nasıl olması gerektiği MEB (2005) 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda şöyle açıklanmıştır; bireysel

farklılıkların dikkate alındığı, öğrencinin merkezde olduğu öğrenme-öğretme stratejileri kabul edildiği için, ölçme ve değerlendirme sürecinde de öğrenenlerin bilgi, beceri ve tutumlarını gösterebilmeleri için çoklu değerlendirme esas alınmalıdır. Bu bakımdan yalnızca yazılı veya sözlü sınavlar ile öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme doğru olmayacaktır. Öğrencilerin tarihsel ve coğrafyaya ait beceriler kullanma seviyeleri değişiklik gösterir. Öğrencilerden bazıları geçmişe ait bir şahsiyetin aldığı hükümleri tartışılırken neden sonuç ilişkilerini son derece iyi bir şekilde kurabilirken, olayları kronolojik açıdan yapılandıramayabilir. Ayrıca bazı öğrenciler de harita ile yapılan etkinliklerde, bazı öğrenciler de sözlü sunumda verimli olabilirler. Bu yüzden öğrencileri ölçme-değerlendirme tekniklerinin tüm öğrencilerin yeteneklerini kapsayıcı olacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (MEB, 2005).

2.2.4. Kazanımlar

Eğitim programlarının içinde en önemli konuma sahip olan öge hedeflerdir diyebiliriz. Hedefler, öğrencilerin erişmesinin beklendiği seviye ya da aşama şeklinde tanımlanabilir. İleriye dönük hedefleri planlamada toplumların yardımcısı olan eğitimin, planlanmış, tasarlanmış ileriye dönük öngörülere, özetle hedefleri bulunmalıdır. Hedeflerin kapsamı açısından baktığımızda odak noktasında "birey", yaşantı alanında "toplum" ve dönemin bilim ve teknolojik birikiminin sonucu olan "bilgi" eğitim programları içinde yer alan unsurlarıdır. Bilgi, beceri, ilgi, alışkanlık ve tutumların kazanılmasını içeren süreç ise öğretim aşamasında hedeflerin gerçekleştirilme çabası olarak ifade edilebilir (Çelik, 2006).

Türkiye'de ilköğretimde yeni sosyal bilgiler programıyla öğrencilerde küresel boyutta duyarlılığın oluşturulması hedeflenmekte, eğitimsel faaliyetler aracılığıyla öğrencilere, küresel bir vatandaşta bulunması gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları kazandırılması amacı güdülmektedir (Sağlam, 2011). Bu noktada kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri ve tutumlar için MEB tarafından üniteler halinde kazanımlar oluşturulmuştur. 2005 Yılı 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan kazanım sayıları ise şöyledir: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi için 7 ünite de 43

adet, 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi için 7 ünite de 39 adet kazanım bulunmaktadır (MEB, 2005).

Yenilenmiş olan sosyal bilgiler programı anlayış bakımından modern sosyal bilgiler kavramını genel anlamda temsil etmektedir. Programın içerik açısından ise disiplinler arası bir yaklaşımla tasarlanmış ve NCSS tarafından önerilmiş program standartlarına ise büyük oranda uymaktadır. Fakat detaylarına baktığımızda birtakım ciddi problemlerin olduğu bilinmektedir. Kazanımların ifade edilme sürecinde hedef yazım ilkelerine tam olarak uyulmamıştır. Aynı zamanda kazanımlar bilgi, beceri ve tutum, değer alanlarında daha sistemli olarak, düzenleme ve genel hedeflerle aynı doğrultuda ilişki kurma yapılabilir (Doğanay, 2008).

2.2.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Önerilen Etkinlikler

2005 Yılı 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda kazanımların uygulanış aşamasında öğretmenlere yardımcı olmak üzere örnek etkinlikler verilmiştir. Ancak bu hususta eleştiriler söz konusu olabilmektedir. Sosyal bilgiler programında, kavram, beceri ve değer açısından baktığımızda bu alanlarda yer alan içeriğin önerilen etkinlikler ile ne şekilde kazandırılacağı açık ve net ifade edilmemiştir. Aynı zamanda kavram öğretimi ilkelerinin dikkate alındığı örnek etkinlikler de yer almamaktadır (Doğanay, 2008). Programda yer alan etkinlikler kazanımların karşısında verilmiştir. Örnek olarak; " 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Sosyal Bilgiler Öğreniyorum Ünitesi'nde: "Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder." kazanımı için, " 'Neden Oldu?' (Güncel bir olayın neden meydana geldiği ile ilgili rapor hazırlanır.) (1.kazanım)" şeklinde bir örnek etkinlik verilmiştir (MEB, 2005). Kapsayıcı bir değerlendirme yaparsak, ülkemizde, yenilenmiş olan öğretim programlarının yenilenme ve yenilikleri destekleyen bir anlayış ve yapı içinde bulunduğu ifade edilebilir. Geleneksel olarak öğretmenin merkezde olduğu programların aksine öğrencinin sürecin merkezinde olduğu bir eğitim anlayışı hakimdir (Akınoğlu, 2005).

2.3. Çoklu Zekâ Kuramı

Çoklu Zekâ Kuramı, insanın zihni içine doğru aralanan bir pencere özelliğindedir. İnsan beyninin farklı alanlarının özel fonksiyonlarının neler olduğu hakkında birtakım fikirler öne sürer. Başka bir anlamda, çoklu zekâ kuramı insanın zekâsını kullanarak, dış çevresindeki olgulara, olaylara, nesnelere vb. karşı ne şekilde etkileşim içinde olduğunu ve bu içerik unsurlarını ne şekilde özümseyip zihinde yapılandırdığını çözme çabası içindedir. Bu kapsamda çoklu zekâ kuramı yönünden ele aldığımızda, zekâ, tek yönlü değil çok boyutlu bir yapıya sahip insan yeteneğidir. Aynı zamanda zekâ insanların kalıtımsal özellikleriyle ilişkili olduğu gibi, çevre ve kültür, yaşantılar ile de ilişki içerisindedir (Saban, 2005). Gardner' ait olan Çoklu Zekâ Kuramı, en son haliyle zekâ 9 değişik zekâ alanından ibaret olduğunu açıklamaktadır. Söz konusu zekâ alanları, sözel-dilsel, müziksel-ritmik, görsel-uzamsal, mantıksal-matematiksel, bedensel-kinestetik, sosyal-kişilerarası, kişisel-içsel, doğacı ve varoluşsal şeklindedir (Deniz, 2007).

2.3.1. Zekâ Kavramı ve Çoklu Zekâ Kuramının Tarihsel Gelişimi

Zekâ insanlık tarihi boyunca değişik biçimlerde yorumlanmıştır. 19. yüzyıl başlarında Gall tarafından fiziksel özellikler ile zekâ arasında ilişki kurulmuştur. Bu görüşe göre insanın zihinsel özelliklerini belirleyen, onun zekâsını artı ve eksi yönde etkileyen etmenlerin kafatası şeklinin detaylı incelenmesiyle tespit edilebileceği düşüncesi öne sürülmüştür. Gall'e ait bu fikrin yüksek oranda hatalar içermesine rağmen insan beyninin değişik kısımlarının farklı fonksiyonlar ile bağlantılı olduğunu açıklama çabası olan ilk bilimsel sayılabilecek çalışmadır (Temiz, 2010).

Zekâ hakkında deneysel anlamda çalışmaları olan en ön plana çıkan kişi Galton'dur. Galton (1961), zekâyâ öğrenme gücü yönüyle bakmış, zekâ alanında bireylerin farklılıklarının duyular ile başladığını, bireyin duyu organlarının durumu ne kadar iyi ise zekâsının da o seviyede iyi olacağını, duyum keskinliği ve zekânın ilişkili olabileceğini öne sürmüştür. Galton, bireysel farklılıkların incelenmesi düşüncesini

başlatmış, bu düşünceye Binet çalışmalarıyla katkıda bulunmuştur. Binet (1961), daha öncekilerin kullandığı yöntemdeki gibi, zekâ ölçümünde duyum keskinliğinin etkisini saptamaya çalışmıştır. Ancak araştırmalarında ulaştığı sonuçlarından memnun kalmamıştır (Akt. Kuzgun, 2006).

Zekânın işleyiş yapısı üzerine eskiden beri yapılan çalışmaları ve sonuçları, iki ana başlık ile ele alınabilir (Paik, 1998). Bu başlıklardan birincisi zekâda "g" etkeni ismiyle anılan tek bir boyutla açıklanabileceğini ve IQ testleri aracılığıyla ölçümünün yapılabileceği düşüncesidir. Bu düşünce yaklaşımını kabul edenlere örnek olarak, Spearman ve Binet başta yer almak üzere, Simon, Eysenck ve Jensen gösterilebilir. Öteki bakış açısı ise zekânın tek bir etkenle açıklanamayacak kadar çok biçimi olduğunu öne süren yaklaşımdır. Zekâ kavramının tek bir boyutla açıklanamayacak kadar çok formdan ibaret olduğunu ileri sürenler ise; Guilford zekâ ile ilgili açıklama yaparken 120 bağımsız faktör olduğundan söz etmektedir. Thurstone ise insanın zihinsel yetenek anlamında 13 farklı zekâ faktörü olduğunu dile getirmiştir (Gardner,1983; Paik,1998; Selçuk, Kayılı, Okut, 2003). Sternberg "Triarşik" teorisi ile analitik, yaratıcı ve pratik olarak zekâyı üç boyutlu olarak tanımlamaktadır (Paik, 1998; Sternberg, 1996). Zekâ hakkında, diğer bir araştırmacı olan Goleman da duygusal zekâdan (EQ) bahsetmektedir (Goleman, 1995). Bu iki farklı düşünce yaklaşımı değişik isimler ile de anılmaktadır. Daha çok kullanılan isimler, "tek tip zekâ yaklaşımı" için "zekâyâ ilişkin eski/geleneksel yaklaşım" ve "çoklu zekâ yaklaşımı" için de "zekâyâ ilişkin çağdaş/yeni zekâ yaklaşımı" biçiminde olmaktadır (Akt. Temiz, 2010).

İnsan zekâsına yönelik olarak öne sürülmüş olan geleneksel yaklaşımdaki sınırlılıkları tespit eden Gardner, 1983'te yayınladığı "Frames of Mind (Zihin Çerçevesi)" isimli kitabında bir bireyin asgari olarak yedi zekâ alanı türünden oluşmuş, geniş anlamda bir yetenekler kapasitesini barındırdığını savunmuştur. Şunu da belirtmek gerekir ki, Gardner yedi farklı zekâ alanını sadece tanımlamamıştır, ayrıca bu zekâ alanı sayısının insan yeteneklerinin çokluğunu açıklamakta yetersiz olduğunu ve ileriki süreçte daha da farklı zekâ alanlarının bulunabileceğini belirtmiştir (Saban, 2005). Checkney (1997), Gardner ile yaptığı bir görüşmesinde, Gardner sekizinci bir zekâ alanının varlığından bahsetmiştir. Bu zekâ alanı ise doğacı zekâdır (Checkney, 1997). Howard Gardner, 1999 yılında yayınladığı "Intelligence Reframed (Zekâ Yeniden

Yapılandırıldı)" adlı çalışmasında bu yeni zekâ alanını da içine alacak biçimde çoklu zekâ kuramını yenileyerek yeniden açıklamıştır (Saban, 2005). Gardner Çoklu Zekâ Kuramı'na göre en son haliyle 9 değişik zekâ alanının varlığını öne sürmektedir. Dokuzuncu zekâ alanı varoluşsal zekâdır (Deniz, 2007).

Çoklu zekâ kuramı hakkında Howard Gardner bir konferansta şöyle demiştir: *"Ben bu fikirleri ilk ortaya attığımda özellikle eğitimsel açıdan düşünmüyordum ve gerçekte 1984-1985'te bir grup öğretmen bana gelip Çoklu Zekâ Kuramını temel alan bir okul açmak istediklerinde şaşırmışım. Daha önce hiç böyle bir şey düşünmemiştim ve aslında Çoklu Zekâ Kuramı ilk ortaya çıktığında tıpkı mürekkep lekesi testi gibiydi. Mürekkep testinde birine mürekkep lekesi gösterirsiniz, biri bunun annesini kucaklayan bir erkek çocuk olduğunu, diğeri ise karısını boğmaya çalışan bir adam olduğunu söyler. Tabii ki her ikisi değil o sadece mürekkep ama insanlar düşüncelerini mürekkep lekesinde yansıtır. Demek ki insanlar eğitim programıyla, sınav yapmayla, gruplama dediğimiz ya da hangi sınıfa hangi öğrencilerin konması gerektiğiyle ilgili, takibi her türlü çıkarımı planlamışlardı"* (Gardner, 2010).

2.3.2. Çoklu Zekâ Kuramının İlkeleri

Temiz (2010)'de Çoklu zekâ kuramının dayandığı temele göre oluşturulmuş olan ilkeler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- Normal olan her birey çoklu zekâlara sahiptir
- Şu ana kadar varlığı kanıtlanmış olan çoklu zekâlar; Matematiksel-Mantıksal, Sözel-Dilsel, Görsel-Uzamsal, Müziksel-Ritmik, Bedensel, Kinestetik, Kişilerarası, İçsel ve Doğasal zekâlardır. Keşfedilmeyi bekleyen zekâlar olabilir.
- Her insanda söz konusu olan bu zekâlar değişik düzeylerde bulunabilmekte yani bireyde bazı zekâlar baskın, bazıları çekinik olabilmektedir.
- Her birey kendine özgü bir zekâ profiline ve farklı zihinsel birleşime (kompozisyona) sahiptir.
- Her zekânın bireyden bireye gelişim süreci farklıdır.

- Tüm zekâlar devimseldir.
- Tüm zekâlar tanımlanabilir.
- Çoklu zekâlar beslenerek güçlendirilebilir ya da görmezden gelinerek zayıflatılabilir.
- Çoklu zekâlar beyinde farklı alanlara yerleşmiştir, hem birbirinden bağımsız hem de birlikte belli bir uyum içinde çalışabilirler.
- Her birey kendi zekâları hakkında bilgi edinebilir ve zekâlarını geliştirebilir.
- Her zekânın gelişim süreci kendi içinde değerlendirilmelidir.
- Zekâlar algılama, hafıza, dikkat ve problem çözme yaklaşımı bakımından birbirinden farklıdır.
- Kişisel geçmiş, kültür ve kalıtım özellikleri zekâların gelişimini etkiler.
- Hayatta hiçbir iş yoktur ki tek bir zekâ ile yapılabilsin ve hayatta hiçbir normal birey yoktur ki tek zekâsını kullanarak hayatını sürdürebilsin. Ve başarılı bir sonuç tek bir zekâ ile değil çoklu zekâlarla açıklanabilir.
- Bir zekânın kullanımı sırasında diğer zekâların da kullanımı mümkündür
- Zekâlar birbirinin gelişimi için kullanılabilir.
- Çoklu zekâlar farklı yollarla sergilenebilir.
- Çoklu zekâlar bir performansta, üründe veya problem çözme sürecinde sergilendiğinden sayısal olarak hesaplanamaz.

2.3.3. Çoklu Zekâ Kuramına Göre Öğretim Programları

Türkiye'de özellikle son dönemlerde etkili bir eğitim modeli geliştirme çabasıyla önemli çalışmalarda bulunmaktadır. Bu çalışmalar, eğitim sisteminin temelini meydana getiren tek boyutlu mantık yerine çoklu neden ve çoklu sonuçlara dayandırılan bir yaklaşımın ortaya çıkmasına yönelik olarak odaklanmaktadır. Bu kapsamda, öğretim programlarının temel aldığı kuramsal zemin için davranışçı bir yaklaşımdan, yapılandırmacı bir yaklaşımı içeren bir değişime yönelmek ve bu değişimi uygulamak için önemli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Geleneksel eğitim anlayışlarının yeterli olmadığı bu dönemde, çoklu zekâ ve yapılandırmacı eğitim yaklaşımları önem arz etmektedir. Bu yaklaşımlar ile eğitim süreci içerisinde,

öğretmenin sürecin merkezinde olduğu anlayış ile öğrencide davranış değişikliği oluşturma yerine; öğrencinin sürecin merkezinde olduğu bir yaklaşımla düşünsel, zihinsel becerilerini ve duyuşsal yetilerini geliştirmeye ve bilginin yapılandırılmasını sağlamayı önemli kılmakta, bireysel farklılıkların önemine vurgu yapmaktadır (Ercan, 2013). Öğrenme gücü şeklinde tanımlanmış olan zekâ, bir eğitim programının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için bu programa dahil edilecek bireylerin seçilmesi aşamasında gündeme alınan bir noktadır (Kuzgun, 2007). Bloom taksonomisi ve Gardner'ın çoklu zekâ kuramının birlikte kullanıldığı öğrenme sürecinde öğrencilerin başarılarında olumlu artış gözlenmiştir. Çoklu zekâ alanlarına hitap eden etkinliklerin olması öğrencilerin yeteneklerini açığa çıkarmasını sağlamıştır (Noble, 2004).

Çoklu Zekâ Kuramı'nın hedefi eğitim sürecinde bireylerin neleri yapabildiğinin bilinmesinden daha ziyade neler yapabileceğinin bilinmesini içermektedir. Çağımızda eğitim ve psikoloji kapsamındaki yeniliklerle geleneksel testlerin öğrencilerin değerlendirilmesinde yetersiz olduğu, öğrencilerin potansiyel yeteneklerinin de sergilenebilmesine imkan tanınması düşüncesi yer almaktadır. Gardner, zekâyı, problem çözebilme kapasitesi veya değerli bir veya birden çok kültürel yapı ürününü biçimlendirme olarak ifade etmektedir. Gardner'a göre bireyler aynı düşünme biçimini kullanmamaktadır ve eğitimin eğer bu farklı düşünme biçimlerine önem verdiği kabul edilirse, tüm bireylerin özelliklerini dikkate alabilirse, karşılaşılan problemleri çözmeye bireyler daha avantajlı olabileceklerdir. Çok boyutlu zekâ bilimsel alanlarda öğrencilerin öğrenme verimliliğine katkı sağlayan bir öğretim süreci şeklinde ele alınmalıdır (Demirel, 2011). Çoklu Zekâ Kuramı, eğitim programı ve öğretim süreci ile ilgili çalışmalara yeni bir açıdan bakılmasını sağlamıştır. Geleneksel yöntemlerdeki klasik eğitimci rolü üzerinde birçok açıdan değişiklikler gerçekleştirerek, eğitim açısından da zengin bir eğitim süreci meydana getirmiştir. Bu anlamda ortaya çıkan yenilikler eğitimcileri kendilerini geliştirmeye ve öğrencilerin bireysel özelliklerinin farkına varmaya yönelmektedir (Ayaydın, 2009). Çoklu zekâ kuramı çalışmaları her yaşta insana uygulanabilir ve birey bu çalışmalarla daha zeki hale gelebilir. Gelecekte yapılacak olan araştırmalar ise farklı yaş gruplarını da içine almalıdır. Baskın zekâ alanlarına

dikkat edilmesi ile de öğrencilerin kendilerini tanımasına yardımcı olunabilir (Xie ve Lin, 2009).

2.3.4. Çoklu Zekâ Kuramına Göre Öğrenme Yaşantıları

Geleneksel eğitim anlayışında temel sorun, öğrencilerden bazılarının öğrenme özürü olmalarından kaynaklı değil, öğretmenlerin bazılarının öğretme konusunda yetersiz olmasıdır. Daha net söylemek gerekirse, öğretim yaklaşımını değişik biçimlerde öğrenen öğrencilere uygun olarak düzenleyememesidir. Sonuç olarak öğrenme-öğretme sürecinde ortaya çıkan tüm sorunu öğrencilere yüklemek, öğretmenlerin birçoğunun eğitim bilimleri alanındaki eksikliğini örtme amacıyla seçtikleri öz savunma yöntemidir (Saban, 2010). Çoklu Zekâ Kuramı ilkeleri ile eğitim-öğretim sürecini tasarlayan ve uygulayan eğitimcilerin başlıca sorumlulukları; öğrencilerini iyi bir şekilde tanıma ve öğrencilerin zekâ alanlarının gereksinimlerine uygun olacak şekilde süreci tasarlayarak ve hayata geçirerek çoklu zekâ alanları zekâları ile öğrenmelerini gerçekleştirebilecekleri, baskın olmayan zekâ alanlarını da ilerletebilecekleri olanakları tanımaktır (Temiz, 2010b). Çoklu Zekâ Teori'si dayandığı temele göre birey merkezli eğitimin önemini vurgulamakta ve bireysel farklılıkların ön plana alınmasını savunmaktadır. Başka kriterlerin çoğu da bu özelliğiyle alakalıdır. Öğrencilerin zekâ alanlarını dikkate alarak eğitimin gerçekleştirilmesi gerektiği, her konunun sınırsız yöntemle öğretiminin yapılabileceği, zekâ alanlarının erken dönemde keşfedilmesinin önemli olduğu ve değerlendirme sürecinin de değişik zekâ alanlarını dikkate alarak zengin bir biçimde uygulanması gerekliliği, bireysel özelliklerin eğitimdeki önemine vurgu yapmaktadır (Ayaydın, 2009).

Çağımızda eğitim anlayışında küresel bir yaklaşımla özümşenen çoklu zekâ alanlarının varlığı, her öğrencinin zekâ alanlarının farklı olduğunu ve öğrenme yolunun farklılığı yönünü ön plana almaktadır. Öğrencilerden bir kısmı yalnızca dinlemeyle, bazıları öğrenme sürecinin bizzat içinde bulunmakla, bir kısmı da araştırma, düşünme ve problem çözme gibi değişik yollarla anlamaktadır. Bu noktada ise öğrencilerin sahip olduğu bu algı zenginliğinin, öğrencinin zeki olduğu

hakkında belirleme yapma için bir ölçüt olmadığıdır. Eğitim ve öğretim sürecinin içinde yapılması gerekli olan ise öğrencilerde mevcut olan bu potansiyelden yarar sağlayacak biçimde olanaklar çerçevesinde en üst seviyede faydalanmaktır. Çoklu Zekâ Kuramı'nın İlköğretim'de tam manası ile uygulanması öğrencilerin öz güvenlerini edinmeleri, derslerin sıkıcı olmaktan öte daha eğlenceli duruma dönüşmesi, öğrencilerin her birinin mevcut olan bastırılmış bir veya biden fazla zekâ alanının keşfedilip sınıf içi etkinliklerde faydalanılması yönünden önem arz etmektedir (Gündeşli, 2006). Çoklu zekâ kuramını hayata geçirmede öğretmenin, öğretim faaliyetleri aşamasında zekâlar arası dengeli etkinlikler yaparak, zekâ alanlarına göre öğrenme merkezi planlayarak, ünitelerde genişletme yaparak, her zekâ alanına dönük grup/işbirliği organizasyonları planlayarak ,öğrenmede verimliliği artırabilme imkanı vardır. Bu sayede öğrenme yaşantıları da zenginleşebilmektedir (Akınoğlu, 2005). Bazı çocuklar bir durumu açıklamak için çizimi kullanmayı seçerken, bazıları ise sözle açıklama yapmayı tercih eder. Gardner'ın söz ettiği zekâ alanlarının ayrıca beş duyu organı ile ilişkisi bulunmaktadır. Öğretmenlerin bu kapsamda çoklu zekâ alanları hakkında geliştirilmesi ve öğrencilerin zekâ alanlarının geliştirilmesi için çeşitli stratejiler kullanılabilir (Abraham, 2001).

Çoklu Zekâ Kuramı'nın günümüzde yapılan çalışmalar ile etkinliği ispatlanan öteki öğrenme-öğretme stratejilerine yardımcı olması ve stratejileri birleştirme görevi önemlidir. Dolayısıyla Çoklu Zekâ Kuramı'nın, öğrenme-öğretme stratejilerinin hayata geçirilmesi sürecinde, araç-gereç tercihi ve kullanımını noktasında ve eşitlikçi bir ortamın meydana getirilmesinde öğrenciye görelilik ilkesini esas aldığı ifade edilebilir. Bu açıdan bakıldığında özellikle son dönemlerde Milli Eğitim Bakanlığı'nın çok önem verdiği "öğrenci odaklı eğitim" veya "öğrenciyi merkezde kabul eden eğitim" düşüncesini de savunduğu söylenebilir. Sonuç olarak Çoklu Zekâ Kuramı düşüncesinin öğrenme-öğretme süreci içerisinde etkileri ve sınırlarının önemli bir konumda yer aldığını ifade edebiliriz (Baş, 2011). Yine öğrencilerin ürün dosyalarının çoklu zekâ kuramı çerçevesinde genişletilmesi gerekmektedir. Ürün dosyalarının geliştirilmesi çalışmaları eğitimciler için genellikle dilsel ve mantıksal-matematiksel zekâ alanları ile sınırlı kalmıştır. ÇZK teorisinin dosyalara dahil edilerek daha kapsayıcı olarak ürün dosyalarının genişletilmesi ve ÇZK zekâ

alanlarının ürün dosyası oluşturma sürecine dahil edilmesi gerekir (Armstrong, 2009).

2.3.5. Çoklu Zekâ Kuramına Göre Ders Kitapları

Çağımızda, bireysel farklılıkların önemli kabul edildiği, öğrencilerin öğrenme faaliyetlerinden keyif aldıkları, öğrencilere bilgiyi elde etme yöntemlerinin öğretildiği, yaparak-yaşayarak öğrenme olanaklarının tanındığı bir öğretim yaklaşımı giderek daha çok kabul görmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de de özellikle son dönemlerde kabul göre öğrenciyi merkeze alan, modern eğitim yaklaşımları içinde Çoklu Zekâ Kuramı da önemli bir konumda bulunmaktadır (Akamca ve Hamurcu, 2005). Çoklu Zekâ Kuramı yaklaşımı yönünden bakıldığında dünya ve ülkemizde yürütülen araştırmalarda, bu yaklaşım ile yapılan öğretimde öğrenci başarılarının, geleneksel eğitim-öğretim yöntemlerinden daha fazla olduğu görülmüştür. Ülkemizdeki eğitim sisteminde, uzun zamanlar uygulanmış olan geleneksel modeldeki eğitim-öğretim yöntemleri, derslerde gereksinimi duyulan materyal eksikliği ya da materyallerin güncel olmaması, öğretmen ve öğrenci iletişimi, okullarının maddi ve yapısal eksikliklerinin olduğu vb. durumlar eğitim konusunda istenilen seviyede olmadığını kanıtlamaktadır (Gündeşli, 2006). Dersler için gereksinimi duyulan araç-gereç ve uygulamalar ile etkinlikler ise zekâ alanları boyutunda ele alınıp öğrencilere göre zenginleştirilmelidir. Öğretmenlerin ders içi ve dışı öğrenme yaşantıları öğrencilerin farklı zekâ alanlarını kapsayacak etkinlikler ve materyalleri içermelidir. Önemli diğer bir konu da derslerde bu materyalleri etkili şekilde kullanabilmeleri gerekmektedir (Şad ve Arıbaş, 2008). Çoklu Zekâ Kuramı'na uygun olarak oluşturulan öğrenme sürecinde yapılan öğretimin, öğrencilerin bilgileri anlamalarını kolaylaştırdığı ve öğrenmelerinin kalıcılığını artırdığı ifade edilebilir (Gürbüz ve Baki, 2013). Temelinde öğrencilerin bireysel farklılıklarının olduğu düşüncesi olan çoklu zekâ kuramı açısından bakıldığında bütün bireylerde birden çok zekâ ya da yetenek alanları mevcuttur. Bu kanıya göre, bireyler birden çok öğrenme yoluna ihtiyaç duyabilirler. Bu da bireylerin çok değişik yollarla öğrenebilecekleri düşüncesini ortaya çıkarmaktadır (Kuru, 2001).

Öğrencilerin değişen zekâ alanlarını kapsayıcı nitelikte olması açısından derslerin zengin içerikli araç-gereç ve materyaller ile desteklenmesi önemlidir. Var olan koşullar düşünöldüğünde çoklu zekâ kuramını içeren bir öğretim gerçekleştirmek kolay gözükmemektedir. Bunun nedeni ise okullarda gereksinimi karşılayabilecek araç-gereç ve materyal olanağının yeterli seviyede olmamasıdır (Karatekin, 2006). Öğrencilerin derslerde kullandığı kaynak kitapları olan ders kitapları öğrenme-öğretme sürecinde önemli bir paya sahiptir. Ders kitaplarının özellikle öğrencilerin ilgilerini çekmede daha başarılı hale getirilmesi, özellikle coğrafya konularında resim, haritalar, kavram haritası, grafik ve diyagramlarla zenginleştirilmesi önem arz etmektedir. Ders kitaplarının çeşitli etkinlikleri içeren çalışma yaprakları veya çalışma defterleri ile daha nitelikli hale getirilmesi gerekmektedir (Karakoç, 2006).

2.3.6. Çoklu Zekâ Kuramında Zekâ Alanları

Howard Gardner, 1983 yılında yayınladığı "Frames of Mind (Zihin Çerçevesleri)" isimli eserinde yedi çeşit zekâ alanını öne sürmüştür. İleri dönemde 1999 senesinde çıkardığı "Intelligence Reframed (Zekâ Yeniden Yapılandırıldı)" isimli kitabında yeni bir zekâ alanını da dahil ederek sekiz çeşit zekâ alanının olduğunu savunmuştur (Özkan, 2008).

Özkan (2008)'a göre bu zekâ alanları aşağıdaki şekildedir:

- Sözel-dilsel,
- Mantıksal-matematiksel,
- Görsel-uzamsal,
- Müziksel-ritmik,
- Bedensel-kinestetik,
- Sosyal, kişilerarası
- Kişisel - İçsel,
- Doğacı.

Gardner, dokuzuncu bir zekâ alanı olarak "varoluşsal zekâ" alanını öne sürmüştür. Varoluşsal zekâ, yaşamın sonu üzerine olumlu veya olumsuz düşüncelere sahip olmak, ahlak değerlerini oluşturabilmiş bireylere özgü zekâ alanı olarak değil, özellikle bazı konular hakkında ustalıklı ve derinlikle düşünme yeteneği olan her bir bireyin sahip olup geliştirebileceği bir zekâ alanı şeklindedir (Gardner, 1999). Gardner'ın varoluşsal zekâ alanını dokuzuncu zekâ alanı olarak açıklamasında,

zekâyı zekâ yapan ölçütler ile varoluşsal zekânın büyük bir oranda örtüşmesi etkili olmuştur (Armstrong, 2009), (Akt. Babacan, 2012).

2.3.6.1.Sözel-Dilsel Zekâ

Farklı kültürler içinde yaşamını sürdüren insan, dil kullanma yetisine sahiptir. Bazı insanlar dili yalnızca iletişim sağlama amaçlı kullanırken, kimi insanlar da birden fazla dil ve iletişim becerilerine sahip olabilirler. Sözel-dilsel zekâ alanı, kelimeleri ister sözlü olsun isterse de yazılı bir şekilde etkin olarak kullanabilme becerisidir. Örnek vermek gerekirse sözlü bir şekilde hikaye anlatan veya sunucular ve siyasetçi olan kişiler ile şair, oyun ve tiyatro yazarı, gazeteci, editör gibi dilsel zekâ alanlarını gösterebilenler bu kapsamda bulunurlar (Demirel, 2011).

Dilin sözel ve yazılı formları çoğunlukla aynı beceriler temelinde olsa da insanın kendini yazılı şekilde doğru düzgün anlatabilmesi için ek olarak bazı ifadelere de gereksinim vardır. İnsan konuşma ile gerçekleştirdiği iletişimde, sözel-dilsel alan dışında ek olarak jest, ses tonlaması, çevresel şartlar vb. etken ve koşulları da işe koşturmalıdır. Bu sayede yalnızca sözcüklerin kullanımıyla anlatılmak istenilen noktayı ifade edebilmelidir (Gardner, 1983).

Aykaç ve Diğerleri (2006)' ne göre sözel-dilsel zekâ alanı baskın olan bireyler:

- Öykü, masal, fıkra, roman gibi anlatı türlerine ilgi duyarlar,
- Güçlü bir bellekleri vardır,
- Sözcük oyunlarını severler,
- Güçlü bir kelime hazineleri vardır,
- İyi iletişim kurarlar,
- Farklı sözcükleri, sesleri, ritimleri dinler ve tepkide bulunurlar,
- Cümleleri dinler, yorumlar, farklı bir tarzda ifade eder ve söylediklerini hatırlarlar,
- Etkili hitabet güçleri vardır,
- Dinleyicileri, konuşmaları ile etkilerler,
- Yazabilme, öyküleyebilme ve konuşabilme gibi dil ile ilgili sanat alanlarında değişik yapıları oluşturabilirler,

- Yabancı dilleri öğrenebilme becerisine sahiptirler,
- Öykü ve şiir yazma gibi etkinliklerden alırlar,
- Yeni dil biçimlerini oluşturabilirler,
- Etkili şekilde bir dinleyebilme becerilerine sahiptirler.

2.3.6.2. Mantıksal-Matematiksel Zekâ

Mantıksal-matematiksel yeteneğin dayanak noktasında önemli kabul edilen problemleri fark edebilme ve daha sonra ise bu problemleri çözüme kavuşturabilme becerisi yer almaktadır (Gardner, 1983). Mantıksal-matematiksel olarak düşünen birey, rakamları etkin kullanma, problemleri bilimsel yollarla çözüme kavuşturma ve kavramlar arası bağlantıları fark edebilme, ayırt edebilme, sınıflayabilme, genelleyebilme, matematiksel açıdan bir formül haline getirebilme, hesaplayabilme, varsayımları test edebilme, benzetmeleri yapabilme gibi becerileri sergileme yetisi içindedir. Bilim insanları, matematik alanındaki kişiler, mühendisler, muhasebeciler, istatistikçiler, bilgisayar-yazılım programcıları mantıksal-matematiksel zekâ alanı baskın olan kişiler olarak belirtilebilir (Demirel, 2011).

İnsanların bazıları, mantıksal-matematiksel zekâ alanının önemli ölçütlerinden en az bir tanesini bulunduruyor olarak gözükseler de, normal beceriler gösterebilen bu bireyler, sayısal olarak birtakım eksiklikler içinde olabilirler. Bazı durumlarda çocukların bir kısmının yazılı dilde (disleksi) veya bazı çocukların da konuşmada zorlandığı durumlar olabilir. Bu durumlara benzeyen diğer bir durum da rakamlarla yaşanabilir (Gardner, 1983).

Aykaç ve Diğerleri (2006)' ne göre mantıksal-matematiksel zekâ alanı baskın olan bireyler:

- Nesnelerin iç işleyişine ilişkin neden, nasıl ve niçine yönelik sorular sorarlar,
- Hızlı bir şekilde zihinsel matematiksel işlemler yaparlar;
- Matematiksel işlemleri, strateji oyunlarını, mantık bulmacalarını severler,
- Zekâ oyunlarında başarılıdırlar,
- Deney yapmayı, sınamayı, sorgulamayı ve araştırmaları yaparken zevk alırlar

- Öğrenmede çoğunlukla keşfetme yöntemi, düşünme yöntemi, tümevarım ve problem çözme yöntemlerinden faydalanırlar,
- Neden ve sonuç bağıntılarını çok iyi kurabilirler,
- Somut cisimleri soyut şekildeki sembolik ifade biçimlerine dönüştürebilirler,
- Hipotezler kurarlar ve kurdukları hipotezleri sınarlar,
- Nicel tahminlerinde bulunurlar,
- Grafikler ya da şekiller halinde verilen görsel bilgileri doğru yorumlarlar,
- Grafik, şema şekillerle çalışmaktan hoşlanırlar.

2.3.6.3. Görsel-Uzamsal Zekâ

Üç boyutlu bir nesnenin biçimi ve görüntüsü zihninde hayal edebilme veya dünyayı doğru bir şekilde algılama ve algılamaları ile elde ettiği görüntüleri yansıtabilmeyi içeren bir yetenektir. Görsel-uzamsal zekâ alanı, görsel düşünme yeteneği ve şekil/uzay özelliklerinin şekil ve grafiklerle açıklama, çizibilme, boyama ve biçim verme gibi yetileri kapsamaktadır. Mimarlık alanında çalışanlar, pilotlar, heykeltıraşlar, dekoratörler, ressamlar, tasarımcılar, denizciler, izciler ve avcılar görsel-uzamsal zekâ alanlarını iyi bir şekilde kullanan insanlardır (Demirel, 2011).

Görsel-uzamsal zekâ alanını kısaca tanımlamak gerekirse, görsel dünyayı doğru bir şekilde algılayabilme, ilk algılanmış olanlar üzerinde değiştirme ve dönüştürme yapabilme, görsel tecrübelerini algı kaynağının ortada olmadığı durumlarda dahi yeniden üretebilme yeteneğidir (Gardner, 1983).

Aykaç ve Diğerleri (2006)' ne göre görsel-uzamsal zekâ alanı baskın olan bireyler:

- Resim ve şekillerle düşünmeyi severler,
- İmgelem gücünde tasarladıklarını resimlerle anlatabilirler,
- Harita, tablo ve diyagramları doğru anlayabilirler,
- Hayal kurmayı severler,
- Sanatsal ve görsel olguları severler,
- Okurken kelime, cümle ve paragraftan çok resimlere yönelirler,
- Tasarlama, çizme ve görsellik içeren şeylerden zevk alırlar,

- Öğrenme aşamasında çoğunlukla sanatsal içerikler, video veya filmlerden, bulmaca ve harita gibi araçlardan faydalanırlar,
- Yönlerini bulabilme becerileri yüksektir,
- Dinlediği şeylerden, gördüklerinden ve yaşantılarından hareketle imgeler ve resimler üretirler,
- Üç boyutlu ürünler hazırlamaktan hoşlanırlar,
- Bir nesnenin farklı açılardan perspektifini anlayabilir, onu zihninden canlandırabilirler,
- Öğrendiklerini somutlaştırma ve görselleştirme becerisine sahiptirler.

2.3.6.4. Bedensel-Kinestetik Zekâ

Düşündüklerini ve duygularını açıklarken, ifade ederken veya karşılaştığı sorunları çözerken bedenini sürece dahil edebilme yeteneğidir. Bedensel-kinestetik zekâ zekâ alanı baskın olan kişiler sporla ilgili hareketlerde, sistemli, düzenli/ritmik oyunlarda başarılıdırlar. Sporcular, pandomim sanatını icra edenler, aktörler, heykeltıraşlar, teknisyenler, mimarlar ve el işlerini içeren şeyler ile ilgisi olanlar bu zekâ alanı baskın olan bireylerdir (Demirel, 2011). Bedensel-kinestetik zekâ alanını genel olarak tanımlarsak, bedenin birçok değişik şekillerde hem kendini ifade edebilme hem de bir hedefe ulaşma amacıyla başarılı şekilde kullanabilme yeteneğidir (Gardner, 1983).

Aykaç ve Diğerleri (2006)' ne göre bedensel-kinestetik zekâsı güçlü olanlar;

- Sporla uğraşmayı severler,
- Uzun süre hareketsiz oturamazlar,
- İlk kez karşılaştığı nesnelere kolayca dokunurlar,
- Hareket ederek öğrenirler,
- Dinleme, konuşma, dans, koşma, dokunma vb. etkinlikleri severler,
- Öğrenmede rol yapma, drama, tiyatro gibi etkinliklere ve hareket etmeye ihtiyaç duyarlar,
- Bedenlerine ve sağlıklarına dikkat edip bu konuda özenlidirler,
- Fiziksel içerikli etkinliklerde, denge, uyum, beceri ve zamana uyum gösterirler,
- Çevrelerindeki, eşya ve nesnelere dokunma ve hareketle incelerler,

- Öğrendiklerini uygulamayı tercih ederler,
- Fiziksel beceri isteyen durumlarda yeni yollar keşfeder ve farklı yöntemler ortaya çıkarabilirler,
- Atletizmde, dansa, dikiş ve nakış gibi alanlarda yetenekleri bulunur,
- Etkin katılımlarıyla daha fazla öğrenirler,
- Söylenen şeylerden çok yaptıklarını hatırlarlar,
- Gezme, inceleme, model yapma gibi fiziki faaliyetlere katılımdan zevk alırlar,
- Organizasyon planlama, yürütme gibi fiziki faaliyetlere katılımdan zevk alırlar,
- Organizasyon yapma ve örgütleme nitelikleri gelişkindir,
- Sorumluluk duyguları güçlüdür .

2.3.6.5. Müziksel Ritmik Zekâ

Duyguları insanlara aktarmada, müzikle ilgili olan her şeyi algılamada ve bunları sunmada müziği bir araç şeklinde kullanabilme yeteneği, kısaca ritim, melodi ve tonlamaya karşı son derece hassas olabilme yeteneğidir. Müziksel-ritmik zekâ alanları baskın olan bireyler, müzisyen olanlar, besteciler, orkestra şefleri, koristler ve enstrümanları üretenler gibi alanlarda başarılı olan kişilerdir (Demirel, 2011).

İnsanlara verilmiş olan özelliklerden hiçbiri, müziksel-ritmik yetenek kadar önceki dönemlerde kendini gösteremez. Bu noktada ortaya atılan görüşler ise henüz tam olarak kesinleşmiş değildir yine müziksel-ritmik zekâ alanının niçin bu kadar erken dönemlerde kendini gösterdiği, bu yetinin nasıl bir sistemi ve doğasının bulunduğu belirsiz olan ve tam çözülememiş bir konudur (Gardner, 1983).

Aykaç ve Diğerleri (2006)' ne göre müziksel-ritimsel zekâsı güçlü olanlar;

- Ritimle ilgili ve ses tonuna ait kavramları tanıyabilme ve kullanma becerileri, çevrelerinden gelen seslere, müzik enstrümanlarına karşı duyarlılıkları yüksektir,
- Notasını görmeden müzik ve melodiyi tanıyabilirler,
- Enstrümanları çalabilirler,
- Kulakları iyidir, ritimleri kolayca öğrenebilirler,
- Çalışırken tempo ve ritim tutarlar,
- Şarkı söylemekten, şarkıları mırıldanmaktan ve dinlemekten zevk alırlar,

- Öğrenme aşamasında müzik, teyp vb. ses araçlarına ve ritimlere ihtiyaç duyarlar,
- Müzikle ilgili şeyleri hayatında kullanabilmek için olanaklar oluşturmak isterler,
- Müzik ve hareketleri birleştirip değişik figürler oluşturabilirler,
- Özgün müzik kompozisyonu, eseri vb. ortaya çıkarabilirler.

2.3.6.6. Sosyal-Kişilerarası Zekâ

İnsanlar arasında iletişim kurma, diğer insanların ruhsal durumlarını, duygu hallerini, güdülenme durumlarını ve niyetlerinin ne olduğunu kavrayabilme ve davranışları bu doğrultuda yorumlayabilme yeteneğidir. Liderler, siyasetçiler, psikologlar, aktörler, turizmciler, ve öğretmenler bu zekâ alanı baskın olan bireylerdir (Demirel, 2011).

Aykaç ve Diğerleri (2006)' ne göre sosyal-kişiler arası zekâ alanı baskın olan bireyler;

- Arkadaşları ile bir araya gelmekten hoşlanırlar,
- Doğal olarak lidermiş gibi davranırlar,
- İkna etme kabiliyetleri güçlüdür,
- Kulüplerde, derneklerde ve komiteler gibi yerlerde görev almaktan zevk alırlar,
- Arkadaş çevreleri oldukça geniştir,
- Dinlemeyi ve konuşmayı severler,
- Yönetme ve örgütlemekten zevk duyarlar,
- Öğrenmede arkadaşlarla işbirliği, grup oyunları ve sunuş yapmaya ihtiyaç duyarlar,
- Diğer insanların duygularına karşı duyarlıdırlar,
- Grupta ve takımında yer aldığında, çok özel ve kusursuz ürünler oluşturular,
- Değişik kültürler, değişik hayat biçimleri hakkında duyarlıdırlar,
- Yaşları küçükken bile sosyal ve siyasi problemlerle ilgilenirler,
- Güçlü bir şekilde espri kabiliyetleri vardır,
- Davranışlarından doğacak sonuçları değerlendirme yeteneğine sahiptirler,
- Sözel dil ve beden dillerini etkin bir şekilde kullanabilirler,
- Değişik ortamlara uyum güçleri yüksektir.

2.3.6.7.Kişisel-İçsel Zekâ

İnsanın kendisini, kendi kişiliğindeki güçlü veya zayıf noktalarını, ruhsal durumunu, istek ve şahsi niyetlerini kavrayabilme ve bu sayede hayatını planlayabilme ve yönlendirebilme yeteneğini bulundurmasıdır. Kişisel-içsel zekâ alanı gelişmiş olan kişiler kendi duygu durumlarının nasıl üstesinden gelebileceklerini bilme, kişisel sorunlarını çözebilme, kişisel amaçlarını belirleyebilme, belli bir disiplin içinde olma, özgüveni olma gibi özellikleri iyi olan bireylerdir. Din adamları, filozoflar, psikologlar kişisel-içsel zekâ alanı baskın olan kişilerdir (Demirel, 2011).

Aykaç ve Diğerleri (2006)' ne göre kişisel-içsel zekâ alanı baskın olan bireyler;

- Özgürlüklerine düşkünlüdürler,
- Daha çok kişisel çalışmalar içinde bulunmaktan zevk alırlar,
- Kendileri hakkında düşünmekten zevk alırlar,
- Kişisel ilgileri ve kabiliyetlerinin farkında olurlar,
- Kendilerini severler ve kendileriyle gurur duyarlar,
- Yalnızlık ve yalnız kalmayı severler,
- İç dünyalarına düşkün olurlar,
- Amaçlar belirleme ve hayal kurmaktan zevk alırlar,
- Öğrenme aşamasında bireysel etkinlikler, öz değerlendirme ve bireysel farkındalıklarına gereksinim hissederler,
- Yaşamış oldukları her olay veya tecrübe üzerine çok fazla düşünürler,
- Kendilerine ait özgün bir değer ve anlama sistemi meydana getirirler,
- Yaşam felsefelerini oluşturmaya yönelik bir arayış içindedirler.

2.3.6.8.Doğacı Zekâ

Gardner'ın 1995'de ortaya çıkardığı sekizinci zekâ alanıdır. Bu zekâ alanı baskın olan bireyler, doğal kaynaklara, ekolojik anlamda sağlıklı bir çevreye ilgileri olan insanlardır. Floraya ve faunaya karşı ilgilidirler ve bu alanları tanımayı severler ve iyi tanırlar (Demirel, 2011).

Aykaç ve Diğerleri (2006)' ne göre doğacı zekâsı güçlü olan bireyler;

- Doğa üzerinde araştırma yapmayı severler,
- Doğadaki canlıları incelemekten hoşlanırlar,
- Varoluşun nedenleri üzerinde düşünürler,
- Doğada yer alan neredeyse her canlının hayatına ilgilidirler,
- Değişik canlı türlerine ait isimlere karşı dikkatli olurlar, değişik çiçek türleri, hayvan çeşitleri onlara ilgi çekici gelir,
- Seyahat etmekten, belgesel izlemekten zevk alırlar,
- Doğayla baş başa kalma ve gezi dergileri incelemeyi severler,
- Kendilerine özgü dış dünyaya ilişkin faaliyetler düzenleyip, doğa ile her şeyi paylaşma eylemi içindedirler,
- İnsanlar üzerinde doğa etkisi veya doğa üzerindeki insan etkisi ilgilerini çeker.

2.3.6.9. Varoluşsal Zekâ

Dokuzuncu bir zekâ alanı olarak varoluşsal zekâ alanı öne sürülmektedir. Varoluşsal zekâ alanı insanın varlığını hayatta ortaya çıkarabilme kapasitesi şeklindedir. Her bireyin kişisel anlamda kendine ait olan bir dünyası bulunur. Bunun yanında çevresine yönelik tecrübeleri ve bunlar üzerine yüklediği anlamlar yer alır. Bu temele dayanarak varoluşsal zekâ alanı, kişi kendisini ne şekilde görüyor, dünyadaki yeri hakkında nasıl belirleme yapıyor, hayatla ilgili merak ettiği sorularını cevaplandırabiliyor mu? vb. öğeleri kapsamaktadır (Akboy, 2005), (Akt. Aygül, 2015). Varoluşsal zekâ alanı dünyadaki rolümüz, neden ölümün olduğu, hayatın anlamı, insan varlığı hakkında derin sorular ile başa çıkma kapasitesidir. Bu zekâ alanı gerçek dünya üzerinde bu sorular ile ilgili bağlantılar arar ve büyük resimdeki yerini görmeyi sağlar. Sınıf, toplum ve dünya ya da evrendeki rollerini gözlemlemesini sağlar (Razmjoo, 2008). Gardner, Varoluşsal zekâ alanını tanımlama aşamasında zorlanmaktadır. Bu zekâ alanının insanoğlunun var olması ile ilgili sorular hakkında duyarlı olma ve bu soruların çözümü için istekli ve uğraşı içinde olma yeteneği şeklinde ifade etmektedir. Bu zekâ alanı baskın olan bireyler, daha çok var olmak, yaşamak, ölümden sonraki yaşam, ölüm, kader gibi kavramlara ilgi duyar ve dünyanın bilinmeyenleri hakkında merak içindedir. Bu anlamda varoluşsal zekâ

alanına sahip bireyler, felsefe, din, toplum bilimleri, astronomi ve medyumluk vb. alanlarda merak ve ilgi içindedirler (Akt. Aydın, 2014).

2.3.7. Öğrencilerin Çoklu Zekâ Alanlarının Belirlenmesi

Gardner, kişilerin aynı düşünme biçimi içinde olmadıklarını ve eğitimin de bu farklılığı dikkate aldığı söz konusu olursa, tüm bireylere en verimli biçimde faydalı olabileceğini ifade etmiştir. Şayet insanlar değişik zekâ alanlarını tanıyabilirlerse karşı karşıya kaldıkları problemleri aşma konusunda daha avantajlı olabilirler (Demirel, 2011). Geleneksel eğitim sistemi sözel ve görsel zekâ ağırlıklıdır. Ancak bu zekâ alanları dışında diğerlerine daha az yer verilmektedir. Öğrencilerin daha çok tercih ettiği, öğrenenin aktif olduğu ve duygusal durumunu da içine alan bedensel-kinestetik ve müzik-ritimsel gibi zekâ alanlarına yeterli yer verilmemektedir (McClellan ve Conti, 2008).

Bireylerin her biri zekâ alanlarını olduğunca yüksek bir seviyede geliştirebilme potansiyelini barındırsalar da çocuklar küçük yaşlarından beri belirli bazı zekâ alanlarına daha fazla yönelimli olurlar. Okula başlama yaşı geldiğinde, büyük çoğunlukla eğilimli oldukları bu zekâ alanları doğrultusunda da öğrenme yöntemleri ve yollarını şekillendirmiş olurlar. Bu aşamada öğretmenler bakımından önemli olan nokta, öğrencinin okuldaki ilk zamanlarından başlayarak baskın olan zekâ alanlarını keşfetmek ve öğrencilerin okuldaki öğrenme sürecini seçtikleri bu zekâ alanları aracılığıyla gerçekleştirebilmelerine olanak tanımalarıdır (Saban, 2010). Bu noktada öğrencilerin çoklu zekâ alanlarının belirlenmesinde kullanılacak yöntemlerden bazıları Saban (2010)'a göre şunlardır: (1) öğrencileri gözlemek, (2) belge toplamak, (3) okul kayıtlarını incelemek, (4) diğer öğretmenlerle iletişime geçmek, (5) velilerle görüşmek ve (6) öğrencilere sormak. Temiz (2010b)'de Çoklu zekâ alanlarını belirmeme yöntemlerine ek olarak 'Envanter' belirtilmiştir. Çoklu zekâ durumunu belirlemek için envanterlerin kullanılması önerilmiştir. (Örnek olarak: Teele Inventory for Multiple Intelligence - TIMI Envanteri-) (Temiz, 2010b).

2.3.8. Çoklu Zekâ Kuramı Hakkında Yapılmış Eleştiriler

Howard Gardner'ın çoklu zekâ kuramı hakkında birtakım eleştiriler de dile getirilmiştir.

Gardner (1983) Çoklu Zekâ Kuramı hakkında gelen eleştirileri şu başlıklar altında ele almaktadır:

- Terminoloji: Bazı zekâ alanlarının zekâ mı beceri mi olduğu hakkındadır, örnek olarak, müziksel-ritmik ve görsel uzamsal zekâ alanları gösterilebilir,
- Zekâlar arasındaki bağıntı: Farklı beceri, zekâ testleri arasında olumlu örtüşme hakkındadır,
- Zekâ ve tarz: Zekâ listesinin, öğrenme ve çalışma biçimleri üzerine çalışan, kişilik tarzları ve insan tipleriyle ilgilenen araştırmacıların çıkardığı listelerle örtüştüğü hakkındadır,
- Zekâ süreçleri: Zihinsel etkinliğin ortaya çıktığı süreçleri araştırmanın psikologların işi olduğu hakkında,
- Zekâ testlerinin günahlarını tekrarlama: İnsanlar arasında, yetersizlik ve ayrımcılık gibi sorunlar oluşturma hakkındadır.

2.4. İlgili Araştırmalar

Yılmaz (2002), *"İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersi vatan ve millet ünitesinde çoklu zekâ kuramına göre geliştirilen eğitim durumunun öğrencilerin akademik başarısına etkisi ve öğrenci görüşleri"* isimli yüksek lisans tez çalışmasında, öğrencilerin zekâ alanlarını belirleyerek, öğrenciler bireysel olarak tanınmış ve her zekâ alanına yönelik öğretim planlarının hazırlanmasıyla, konuların daha kolay öğrenilmesi ve kalıcılığı sağlama amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, ön test ve son testler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kullanılmış olan çoklu zekâ destekli yöntemin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu anlamda etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Demir (2004), "*İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularının çoklu zekâ teorisi kullanılarak öğretilmesi.*" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, ilköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi Türkiye'miz ünitesinin yurdumuzda nüfus ve yerleşme konusunun öğretiminde, çoklu zekâ kuramı ile geleneksel yöntemlerin öğrenci başarısı ve derse karşı tutumu üzerine etkilerini belirlemeyi amaçlanmış ve bu doğrultuda araştırmasını yapmıştır. Araştırmacı tarafından bir başarı testi hazırlanmış ve her iki gruba da ön test, son test ve kalıcılık testi şeklinde uygulanmıştır. Uygulanmış olan testlerden elde edilen bulgular ışığında; çoklu zekâ kuramının uygulandığı deney grubunun başarı ve kalıcılık seviyelerinin, geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Arlı (2004), "*Sosyal bilgiler dersi "Güzel Yurdumuz Türkiye" ünitesine yönelik çoklu zekâ kuramı etkinlikleriyle oluşturulan öğrenme ortamının 5.sınıf öğrenci başarısına etkisi*" isimli çalışmasını, ön test ve son test şeklinde deney ve kontrol grubu üzerinde yürütmüştür. Kontrol grubu üzerinde geleneksel öğretim tasarımı, deney grubu üzerinde ise çoklu zekâ kuramı etkinlikleri ile desteklenmiş öğretim tasarımı uygulanmıştır. Çalışmasında, kontrol ve deney grubu arasında anlamlı bir fark olduğu ve çoklu zekâ kuramı destekli öğretimin öğrencilerin akademik başarısı üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Baykal (2005), "*Sosyal bilgiler dersinde uygulanan çoklu zekâ kuramının öğrencilerin akademik başarılarına etkileri*" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, ilköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinin geleneksel yöntem ile işlenişiyile, çoklu zekâ kuramına göre işlenişiyi arasında öğrencilerin akademik başarılarını etkileme ve öğrenilenlerin kalıcılığını sağlama açısından anlamlı bir farkın olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada, çoklu zekâ kuramının, öğrenci erişileri üzerindeki etkisi bakımından geleneksel yöntemle göre daha başarılı olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda çoklu zekâ kuramının kalıcılık bakımından geleneksel yöntemle göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bozdeveci (2005), "*İlköğretim Okulu 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi "Avrupa'da Yenilikler" Ünitesinde Çoklu Zekâ Temelli Öğretimin Öğrenme ve Hatırlama Düzeyine Etkisi (Afyonkarahisar İli Örneği)*" adlı yapmış olduğu tez çalışmasında

sosyal bilgiler öğretimi sürecinde, 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin 3. ünitesi kapsamında, geleneksel öğretim yöntemi ile çoklu zekâ temelli öğretimin, öğrenme ve hatırlama düzeyine etkilerini araştırmıştır. Çalışmasında elde ettiği bulguların analiziyle ulaştığı sonuç şu şekildedir; öğrenme seviyesi ve hatırlama seviyeleri arasında bilgi, kavrama ve uygulama seviyeleri açısından çoklu zekâ temelli öğretim uygulanan deney grubunun, geleneksel öğretim uygulanan kontrol grubuna göre daha başarılı olduğudur.

Karatekin (2006), "*İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yön ve Yön Bulma Yöntemleri Konusunun Çoklu Zekâ Kuramına Göre Öğretiminin Öğrenci Başarısına Etkisi*" adlı tez çalışmasında, ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Yön ve Yön Bulma Yöntemleri konusu öğretiminde çoklu zekâ kuramına göre hazırlanmış aktif öğrenme etkinliklerinin öğrenci başarısına yaptığı etki ile geleneksel öğretim yönteminin öğrenci başarısına yaptığı etkileri karşılaştırmıştır. Deneysel yöntem uygulanan araştırmasında, elde ettiği bulguların analiziyle, çoklu zekâ kuramı uygulamalarının, geleneksel yöntemle göre başarı üzerindeki etkisinin daha fazla olduğu sonucuna varmıştır.

Yekrek (2006), tarafından "*İlköğretim Sekizinci Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Çoklu Zekâ Kuramının Öğrencilerin Erişisine ve Derse Karşı Tutumlarına Etkisi*" adlı tez çalışması yapılmıştır. Çalışması deneyseldir. Çalışmasında, kontrol grubunda geleneksel öğretim, deney grubunda çoklu zekâ kuramını uygulamıştır. Bulgular ışığında ulaştığı sonuç ise; T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğrencilerinin erişisi ve derse olan tutumları açısından deney grubu yararlıdır şeklindedir.

Babacan (2006), "*Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Coğrafya Ünitelerinden "Türkiye'miz" in Öğretiminde İşbirlikli Yöntem Destekli Çoklu Zekâ Kuramının Erişiyeye Etkisi*" adlı çalışmayı yapmıştır. Çalışmasını, deneysel yöntemle göre yapmıştır. Deney grubuna işbirlikli yöntem destekli çoklu zekâ kuram, kontrol grubuna da geleneksel anlayışa dayalı ders anlatımını uygulamıştır. Çalışmasında elde ettiği bulgulara dayanarak ulaştığı sonuç şu şekildedir; kalıcılık anlamında deney grubu, kontrol grubuna göre daha başarılıdır. Yine. çalışmada, deney grubunun daha akademik anlamda daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karakoç (2006), "*İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularının Öğretiminde Çoklu Zekâ Uygulamalarının Akademik Başarı ve Tutuma Etkisi*" adlı yüksek lisans tezinde, İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya konularının öğretiminde Çoklu Zekâ Kuramı temel alınarak hazırlanmış öğrenme-öğretme ortamlarının, klasik ortamlara göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum ve Sosyal Bilgiler dersindeki akademik başarılarına etkisini araştırmıştır. Çalışma sonucuna göre çoklu zekâ kuramı temelli öğrenme-öğretme ortamı öğrencilerin akademik başarısı üzerinde olumlu etki yaptığı ve tutum anlamında da deney grubu yararına bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Doğan ve Alkış (2007), "*Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyal Bilgiler Derslerinde Çoklu Zekâ Alanlarını Kullanabilmelerine Yönelik Görüşleri*" adlı makalesinde, öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun; sosyal bilgiler derslerindeki etkinliklerde sosyal zekâ, sözel zekâ ve mantıksal zekâ alanlarını kullanırken sorun yaşamayacaklarını düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Ancak, öğretmen adayları müzikal zekâ, doğa zekâsı ve bedensel zekâyı sosyal bilgiler derslerindeki etkinliklerde kullanırken sorun yaşayacaklarını düşündükleri sonuçlarına varmıştır.

Yılmaz (2008), "*Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Çoklu Zekâ Kuramına Göre İşlenişi*" adlı yüksek tezinde insanların birbirinden farklı sekiz zekâ alanlarına sahip olduğunu öne süren Çoklu Zekâ Teorisinin Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında uygulamasını göstermeyi amaçlamıştır. Çalışmasındaki bulgular ışığında öğrencilerin zekâ alanlarının dersin planlanması ve uygulama kısmında dikkate alınmasının öğrenci başarısını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Görer (2008), "*İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ülkemizin Kaynakları Ünitesinde Uygulanan Çoklu Zekâ Kuramının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi*" adlı yüksek lisans tezinde, araştırmacı ilköğretim 6.sınıf sosyal bilgiler dersi ülkemizin kaynakları ünitesinde uygulanmış olan çoklu zekâ kuramının öğrencilerin akademik başarı durumları ve tutumlarına etkisi kapsamında çoklu zekâ yöntemi ile yapılandırmacı yöntemin öğrenci başarı durumlarına ve öğrencilerin derslere yönelik tutumlarına olan etkilerini tespit için deneysel bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda, çoklu zekâ yönteminin, öğrencilerine derse yönelik tutumlarında olumlu etkisi olduğuna ulaşmıştır. Yine araştırmada, çoklu zekâ

yöntemi uygulanan öğrencilerin, yapılandırmacı yöntem uygulanan öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Çepni (2010), "*İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ülkemizin Kaynakları Ünitesinin Çoklu Zekâ Kuramına Göre Öğretiminin Öğrenci Başarısına Etkisi (Kastamonu Örneği)*" adlı yüksek lisans tezinde çalışmasında, çoklu zekâ yöntemi ile yapılandırmacı yaklaşımın öğrenci başarılarına yönelik etkilerini araştırmıştır. Araştırma deneysel olarak yapılmıştır. Çalışmada çoklu zekâ kuramına göre hazırlanmış öğrenme etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ile yapılandırmacı yaklaşımın uygulandığı kontrol grubu arasında "Ülkemizin Kaynakları" ünitesindeki başarıları bakımından deney grubu yararına anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gümüş (2011), "*İlköğretim (5.Sınıf) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme-Öğretme Sürecinin Çoklu Zekâ Kuramına Göre Değerlendirilmesi*" adlı yüksek lisans tezinde, ilköğretim (5.Sınıf) Sosyal Bilgiler dersinin öğrenme- öğretme sürecinde çoklu zekâ kuramının uygulanmasıyla ilgili öğretmen görüşlerini tespit etmiş ve öğretmen kılavuz, öğrenci ders ve çalışma kitaplarındaki etkinliklerin çoklu zekâ kuramına göre uygunluğunu değerlendirmiştir. Çalışması tarama modelinde betimsel niteliktedir. Kitaplardaki etkinliklerin çoklu zekâ kuramına uygunluğunu değerlendirmek için betimsel analiz yapmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmenlerin çoklu zekâ kuramına olumlu baktıkları ama zekâ alanlarına eşit şekilde derslerinde yer vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada diğer sonuç ise, kitaplardaki incelemelere göre her üniteye her zekâ alanına eşit şekilde yer verilmediği, sözel, içsel ve sosyal zekâ alanlarının etkinliklerde daha ağırlıkta olduğu ve doğacı, bedensel, müziksel zekâ alanlarına ise etkinliklerde yeterli olarak yer ayrıldığı şeklindedir.

Karabacak (2012), "*İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Durumları ve Yöneltilme Öneri Formu Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar*" adlı yüksek lisans tezinde, öğretmenlerin yöneltilme etkinliklerini benimsediği, öğrencilerin farklı zekâ alanlarını ortaya çıkaracak gerekli donanımın bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Piana (2014), "Geleneksel Öğrenme ile Online Dil Öğrenme Öğrencilerinin Algılarının Karşılaştırılması" isimli çalışmasında, çalışmada araştırmacı geleneksel

öğretime göre dil öğrenen öğrenciler ile online uzaktan eğitim alan öğrenciler arasında karşılaştırma amaçlı araştırma yapmıştır. Bu aşamada da çoklu zekâ alanlarını dikkate almıştır. Bu çalışmanın amacı öğrenmeye karşı öğrencilerin tutumlarını keşfetmek olmuştur. Araştırmacı öğrenciler arasında anlamlı bir fark olduğunu keşfetmiştir. Öğrencilerin, zekâ alanlarının dikkate alınmasının, geleneksel dil öğrenimine göre, online öğrenmede başarı üzerindeki olumlu etkisinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bektaş ve Uzunkol (2015), "*Hayat Bilgisi Dersi ve Çoklu Zekâ Alanları: İkinci Sınıf Öğrenci Çalışma Kitaplarının Değerlendirilmesi*" adlı makale çalışmasında, Hayat Bilgisi dersine ait öğrenci çalışma kitaplarını değerlendirmişlerdir. Araştırmalarında elde ettikleri bulgular ışığında, ikinci sınıf hayat bilgisi dersi çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerde en fazla bulunan zekâ alanlarının; sözel/dilsel zekâ, görsel/uzamsal zekâ ve matematiksel/mantıksal zekâ alanları şeklinde sıralandığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca çalışmada ikinci sınıf hayat bilgisi dersi çalışma kitaplarında varoluşsal zekâ alanına yönelik hiç bir etkinliğin bulunmadığı sonucuna varmışlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile ders ve çalışma kitaplarının Çoklu Zekâ Kuramı yönünden incelendiği bu araştırma nitel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, doküman incelemesi, gözlem ve görüşme gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olgu ve olayların doğal ortamlarında bütüncül ve gerçekçi bir şekilde ortaya çıkarılmasına dayalı nitel bir sürecin takip edildiği araştırma türü olarak tanımlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Araştırma modeli olarak durum çalışması seçilmiştir. Durum çalışması araştırmayı yapan kişinin bir durumu derinlemesine incelemesini kolaylaştırmaktadır. Bu durum özellikle nitel çalışmalarda daha detaylı ve derinlemesine araştırmalara imkan vermektedir. Durum çalışması nitel araştırma desenlerinden biridir. Bir veya birkaç durum ile alakalı faktörler, bütüncül bir anlayış içinde araştırılır ve alakalı durum üzerindeki etkilerinin nasıl oluşu ya da ilgili durumdan nasıl etkilenildiği üzerinde derin bir şekilde araştırmanın gerçekleştirilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Veri toplama sürecinden önce Çoklu Zekâ Kuramı hakkında detaylı yerli ve yabancı literatür taraması yapılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubu (2005) 6. ve 7. sınıf öğretim programı ile 2015-2016 yılında Muş ilinde okutulan 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders ve çalışma kitaplarıdır. Çalışma grubunda yer alan (2005) 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim programının kazanımları, 2015-2016 Eğitim - Öğretim yılında Muş ilinde okutulan 6. ve 7. sınıf,

Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki etkinlik ve değerlendirme çalışmaları ile çalışma kitaplarındaki etkinlik ve çalışmalar incelenmiştir. Altıncı (6.) Sınıf Ders ve Çalışma Kitapları Yakınçağ Yayınları'na aittir. Yedinci (7.) Sınıf Ders ve Çalışma Kitapları Tuna Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş. yayınlarına ait kitaplardır. Kitapların künyeleri ekler bölümünde verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. 2005 Yılı 6. ve 7. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2016 Eğitim - Öğretim Yılı'nda Muş ilinde dağıtılan Sosyal Bilgiler ders ve çalışma kitapları Çoklu Zekâ Kuramı'nda yer alan zekâ alanları yönünden doküman incelenmesi tekniği ile incelenmiştir. Doküman incelemesinde yazılı belgelerde araştırma problemi doğrultusunda inceleme yapılmaktadır. Hangi dokümanların önem arz ettiği veya hangi kaynakların veri kaynağı olarak ele alınabileceği araştırma problemi ile doğrudan alakalıdır. Örnek vermek gerekirse eğitim ile alakalı bir araştırma için şu türdeki dokümanlar veri kaynakları olarak ele alınabilir: Eğitim alanı için kullanılan ders kitapları, programlar, bu konudaki yönergeler, öğrencilere ait kayıtlar, öğrencilere ait rehberlik kayıtları ve dosyalar, öğrencilere ait ders ödevleri ve öğrenci sınavları, ders ve üniteler için oluşturulmuş planlar, eğitimle ilgili resmi yazışma ve belgeler, vb. (Bogdan ve Biklen 1992; Goetz ve LeCompte, 1984), (Akt. Metin, 2005). Araştırma boyutunda incelenen konu ile ilgili olgu ve olaylara yönelik bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesi ile veri elde edilmesine doküman incelemesi adı verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008), (Akt. Karataş, 2015).

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmada çalışma grubunda yapılan incelemeler alt boyutlar altında yapılmıştır. Program incelemesi sadece kazanımlar alt boyutu altında yapılmıştır. 6. ve 7. sınıf, sosyal bilgiler ders kitapları; "etkinlikler" ve "değerlendirme" çalışmaları olarak iki

ayrı alt boyut altında incelenmiştir. Sosyal bilgiler 6. ve 7. sınıf çalışma kitapları ise "etkinlik ve çalışmalar" alt boyutu altında ÇZK'ya göre incelenmiştir. Araştırmada oluşturulmuş olan bu alt boyutlar alt kategorilere ayrılarak tek tek veri olarak ele alınıp ÇZK yönünden incelemesi yapılmıştır. Alt kategoriler şu şekildedir: Program incelenmesinde kazanımlar alt boyutunda her bir kazanım bir alt kategori olarak ele alınmıştır. Ders kitaplarındaki etkinlikler alt boyutu için ise her bir etkinlik ayrı ayrı alt kategori olarak belirlenmiştir. Değerlendirme çalışmalarındaki ünite değerlendirmeleri de ayrı birer alt kategori olarak ele alınmıştır. Çalışma kitaplarındaki etkinlik ve çalışmalar alt boyutunda yer alan her bir etkinlik ve çalışma ayrı bir alt kategori olarak belirlenmiştir. Ele alınan bu alt kategorileri incelemek için öncelikle Çoklu Zekâ Kuramı'nda yer alan zekâ alanları ayrı birer alt boyut olarak belirlenmiştir. Bu dokuz adet inceleme alt boyutunun da alt maddeleri o zekâ alanının Howard Gardner tarafından yapılmış tanımlamalarına göre oluşturulmuştur. Tüm alt kategoriler, Howard Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı'nda yer alan dokuz adet zekâ alanı tanımlamalarından oluşturulmuş olan bu alt boyutlara ait alt maddelere göre incelenmiştir. Programdaki kazanımlar, ders kitaplarındaki etkinlik ve değerlendirme çalışmaları ile öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikler ve çalışmalara ait alt kategoriler çalışma gurubu olarak ele alınarak zekâ alanı alt boyutlarındaki alt madde özelliklerine hitap edip etmeme durumlarına bakılmış ve bu duruma göre zekâ alanı sınıflamaları yapılmıştır. Sınıflamalar, zekâ alanı alt boyutuna ait alt maddelere hitap eden alt kategorilerin bulunup bulunmadığı dikkate alınarak yapılmıştır. Örnek olarak ders kitabındaki değerlendirme çalışmaları alt boyutundaki her bir ünite değerlendirme çalışması ayrı bir alt kategoridir. Değerlendirme çalışması alt kategorisindeki içerik hangi zekâ alanı alt boyutu veya zekâ alanı alt boyutlarına hitap ediyorsa, o zekâ alanı veya alanları içinde sınıflanmıştır. Sınıflamada kullanılmış olan bu alt boyut ve alt maddeler Gardner (1983, 1989,1995, 1999, 1999b, 2006, 2010)'a göre oluşturulmuştur. Gardner'ın dokuz adet zekâ alanı hakkındaki tanımlamaları da alt maddeleri oluşturmuştur.

3.4.1. Çoklu Zekâ Alanları Alt Boyut ve Alt Maddeleri:

A. Sözel-Dilsel Zekâ Alt Boyutuna Ait Alt Maddeler:

1. Okumayı ve okuma ile öğrenmeyi sever.
2. Güçlü bir sözcük ve anı hafızasına sahiptir.
3. Sözcük tekerlemelerini, sözcük ritimlerini, kelime oyunlarını sever.
4. Kelimeleri anlamına uygun bir şekilde kullanmayı sever.
5. Bulunduğu yaşa göre iyi düzeyde sözcük dağarcığına sahiptir.
6. Diğer kişilerle sözel iletişime geçmeyi sever.
7. İsimler, yerlerin isimleri ve tarih konusunda ilgili ve iyi bir hafızası vardır.
8. Yazma konusunda yeteneği güçlüdür, yazı yazmayı sever.
9. Dinleme becerisine sahiptir. Dinleyerek öğrenmede daha ilgilidir.
10. Uzun öykü, fıkra, masal anlatmayı sever.

B. Mantıksal- Matematiksel Zekâ Alt Boyutuna Ait Alt Maddeler

1. Mantıksal ve matematiksel problemleri zihninde çözmeyi sever ve bu konuda yeteneklidir.
2. Edindiği bilgiler arasında bağlantı ve ilişkiler kurmayı sever.
3. Bilgi, olay, durumları karşılaştırmayı ve bunlarla ilgili akıl yürütmeyi sever bu konuda yeteneklidir.
4. Soyut düşünme ve kavramsal düşünmede yetenekli ve isteklidir.
5. Satranç gibi zekâ oyunları oynamaya ilgilidir.
6. Olayların işleyişi aşaması ve oluşum aşaması hakkında sorgulayıcıdır.

7. Akranlarına oranla soyut düşünme becerisi ile neden-sonuç bağıntısı kurma yeteneği gelişmiştir bu konuda isteklidir.
8. Matematiksel hesaplama, rakam, sayı içeren oyunlar, ilgisini çeker.
9. Bilişsel düşünme becerisi içeren oyun, etkinlik, deney, problem durumları ilgisini çeker.
10. Olay ve nesnelere belirli kategoriler şeklinde ayırarak ayırmayı ve belirli bir aşamaya göre sınıflandırmayı sever.
11. Mantıksal ve akıl yürütme içeren bulmacaları çözmekten ve bunlarla ilgili etkinlikler, oyunları oynamaktan zevk alır.
12. Matematik dersine ilgilidir, rakamsal veri içeren problem, grafik, diyagram vb içerikler ilgisini çeker.

C. Görsel- Uzamsal Zekâ Alt Boyutuna Ait Alt Maddeler

1. Görsel sunular, film gösterimlerini vb. görsel sunular daha çok ilgisini çeker.
2. Renk hassasiyeti çok iyidir, renkleri iyi tanır.
3. Mekansal hafızası iyidir gittiği yerleri kolaylıkla zihninde canlandırabilir ve hatırlayabilir.
4. Yaş düzeyinden beklenilenin üzerinde beceri isteyen biçim ve resimleri çizer.
5. Çizelgeler, grafikler, diyagramlar, haritalar içeren konuları yazılı olanlara göre daha kolay kavrar ve öğrenir.
6. Akranlarına kıyasla daha fazla hayal kurmayı sever.
- 7- Sanatsal içerik barındıran etkinliklere karşı ilgilidir.
8. Görsel içeren yayınlar daha çok ilgisini çeker.
9. Elindeki mevcut araç ve gereçlerle bir şeyler çizmeyi sever bu konuda isteklidir.
10. Bulmaca çözmek ilgisini çeker. Özellikle görsel içerikli bulmacalar ilgisini çeker.

11. Görsel çizimleri çok iyi seviyede çizer bu konuda ilgilidir.

12. Okuma yaparken sözcüklerden daha çok resimler dikkatini çeker ve resimlerle öğrenmesi daha iyi gerçekleşir.

13. Yaş seviyesinin üzerinde dikkat çekici üç boyutlu şekiller ve model çizimleri yapar.

Ç. Bedensel-Kinestetik Zekâ Alt Boyutuna Ait Alt Maddeler

1. Uzun süreli beklemekten, hareketsiz kalmaktan hoşlanmaz, hareketli olmayı, aktivite içinde olmayı sever.

2. Öğrenme sürecinde uygulamaya yönelik etkinliklere ilgilidirler ve bu etkinlikler ile daha kolay öğrenir.

3. Bedensel hareket içeren etkinliklerden zevk alır.

4. Spor etkinliklerinde bir ya da birden fazla dalda yeteneklidir.

5. Beden dili ile duygularını ifade etmede yetenekli ve isteklidir.

6. Canlı ve cansız varlıklara dokunmayı sever.

7. Fiziksel yetenek isteyen çalışmalarda kendine özgü yeni yollar bulmaya istekli ve yeteneklidirler.

8. El becerisi isteyen etkinliklere istekli ve yeteneklidir.

9. Gezi, organizasyon, inceleme, dans gibi faaliyetlere katılmada isteklidirler.

10. Spor ile ilgili konu ve kavramlar dikkatini çeker.

11. Spor ile ilgili konular hakkında konuşmaktan hoşlanır.

12. İnsanlar ile fiziksel temas kurmaya ilgidir.

D. Müziksel-Ritmik Zekâ Alt Boyutu Alt Maddeleri

1. Bir müzik eserinin ritim, makam, nota, ses özelliklerini kolaylıkla kavrayıp ayırt edebilir.

2. Müzik eseri veya ritimsel sesleri farkında olmadan seslendirir veya mırıldanır.
3. Şarkılara ait ezgiler ilgisini çeker bunları kolay unutmaz.
4. Şarkıları öğrenmeyi sever ve bunu paylaşmaya isteklidir.
5. Çevresindeki sesler ilgisini çeker bu sesler dikkatini çeker.
6. Müziksel ve ritimsel etkinlikler içeren bir mekanda öğrenmesi daha verimli ve istekli gerçekleşir..
7. İnsanlar iletişim kurarken, hareket halindeyken el ve ayaklar ile ritim tutmayı sever.
8. Yeni bir şarkıyı, ritimsel sesi, farkında olmadan seslendirerek eşlik eder ve bu durum hoşuna gider.
9. Müzik aletlerini çalma konusunda yeteneklidir. Bu konuda eğitim almaya isteklidir.
10. Dersini çalışırken, dersi dinlerken masaya vurup ritim tutar ve bazen farkında olmadan bunu yapar.
11. Şarkı söylemede yetenekli ve güzel bir sese sahiptir

E. Sosyal- Kişilerarası Zekâ Alt Boyutuna Ait Alt Maddeler

1. Arkadaşları veya başka biri ile ders çalışmaktan hoşlanır ya da birlikte oyun oynama vb. vakit geçirmekten zevk alır.
2. Oyun, çalışma, sosyal vb. bir grup içerisinde doğal liderlik özelliği gösterir.
3. Her zaman en az iki ya da daha fazla yakın arkadaşı bulunur onlarla iletişim kurmayı sever.
4. Kendine güveni yüksektir, tek başına yetişkin desteği olmadan işlerini görebilir.
5. Diğer arkadaşları onunla vakit geçirmekten hoşlanır, arkadaşları tarafından sevilir.
6. Sorunları olan arkadaşları ile ilgilenmeyi yardım etmeyi sever.

7. Çevresindeki insanlar hakkında empati kurmayı sever ve bu konuda yeteneklidir.
8. Herhangi bir faaliyeti diğer insanlarla işbölümü ve dayanışma içerisinde yapmada isteklidir, paylaşımcıdır, bir şeyleri öğretmede isteklidir bu sayede kendi öğrenmesini de gerçekleştirmeyi sever.
9. Sosyalleşmeyi sever, arkadaş çevresiyle ortak etkinlikler yapmaktan hoşlanır.
10. İnsanlarla iletişim kurmak ister, tanışmada isteklidir, insanlara değer verdiğini gösterir onların sorunlarıyla ilgilidir.

F. Kişisel-İçsel Zekâ Alt Boyutuna Ait Alt Maddeler

1. Tek başına çalışmayı sever bireysel olarak çalışmak daha çok ilgisini çeker.
2. Herhangi bir konuda kendisine olan güveni dış çevredeki kişilere olan güveninden fazladır.
3. Bağımsız ve tek başına kalma eğilimi ve duygusu yüksektir.
4. Öğrenme sürecinde bireysel farkındalık, öz değerlendirme, bireysel etkinliklere ihtiyaç duyarlar.
5. Düşünceleri ile öz davranışlarının tutarlılık içinde olduğu gözlenir.
6. Kendilerine ait bir yaşam biçimi ve felsefesi oluşturma çabası içindedirler.
7. Bireysel özgürlüklerini ön planda tutarlar.
8. İleriye dönük belirlediği hedef ve planları konusunda kararlı ve iyi tutumu vardır.
9. Kendilerine ait, dışa fazlasıyla kapalı olan bir iç dünyaları vardır.
10. Kendini iyi tanıy güçlü ve zayıf olan taraflarını keşfetmeyi bilir ve sever.
11. İleriye dönük hedef oluşturma ve hayal kurmaktan zevk alırlar.
12. Hayatla ilgili konuları deneyimlemekten hoşlanır, bunlardan ders çıkarmayı sever.

G. Doğacı Zekâ Alt Boyutuna Ait Alt Maddeler

1. Hava durumu, hava olayları, mevsimsel olaylar, durumlar ve iklimsel olaylar ilgisini çeker.
2. Çevre kirliliği, doğanın, hayvanların korunması konularında duyarlıdır.
3. Konuların, etkinliklerin doğa ve hayvanlar ile ilgili içeriğe sahip olması ilgilerini çektiği için öğrenmeye daha istekli olurlar.
4. Doğanın insana etkisi ve insanın doğa üzerindeki etkisi ilgilerini çeker.
5. Doğayla baş başa kalmayı severler.
6. Seyahat etmekten zevk alırlar, özellikle doğal ortamlarda gezi ve incelemeye isteklidirler.
7. Toprağa temas etmeyi, doğada vakit geçirmeyi sever.
8. Doğa ile ilgili kavramlar ve doğa olayları ilgilerini çeker.
9. Doğa ve gezilerle ilgili yayımlar ilgilerini çeker.
10. Doğa ve hayvanları içeren görseller dikkatini çeker, bunları içeren belgeselleri izlemekten hoşlanırlar.
11. Bitkiler ve doğa ile ilgili materyalleri severler, Bitki ve hayvan bakımından zevk alırlar.

Ğ. Varoluşçu Zekâ Alt Boyutuna Ait Alt Maddeler

1. İnsanlık, din, toplumlar, astronomi, evren, uzay, medyumlar, filozoflar ve felsefe gibi kavram ve konular hakkında meraklı ve ilgilidirler.
2. Varoluş durumu ve sebebi hakkında gerçek dünyada kanıtlar ve ilişkiler ve genel çerçevedeki yerinin ne olduğu hakkında çıkarımlar yapar ve bundan zevk alırlar.
3. Dünyadaki insanın yeri ve insanlığın varlık sebebi hakkında sorular sormayı severler.

4. Yaşam hakkındaki merak içinde olduğu problemlere düşünerek cevaplar bulmayı severler.

5. İnsanın varlığı konusunda derin sorular üretir, bu konuda isteklidir, bu sorular ile başa çıkmada yeteneklidirler.

6. Dünya ve evren hakkındaki gizemler hakkında meraklıdırlar.

7. Çevresindeki olay ve olguları insanlığın var olma sebebi ve varoluşsal açıdan değerlendirmeyi severler.

8. Dünya üzerinde ve evrende insanın var olmasının nedeni hakkında kendine özgü cevaplar bulmaya çalışırlar veya mantıklı olduğunu düşündüğü cevaplar üretirler.

9. Sınıf içindeki, sosyal yapı içindeki, dünya insanları içindeki ve evrendeki konumu ve rolü hakkında gözlemler yapar ve bundan zevk alırlar.

10. Var olmanın sebebi hakkında düşünme, var olma ve yaşama durumu, ölüm sonrası hayat, kader gibi varoluşla ilgili terim ve olgular hakkında ilgilidirler.

Çoklu Zekâ Kuramına göre oluşturulmuş bu dokuz alt boyut ve alt maddeler ile program ve kitaplar üzerinde doküman incelemesi yapılarak veriler toplanmıştır. İnceleme yapılırken inceleme yapılacak veri kaynakları daha önceden belirtildiği şekilde alt boyut ve alt kategoriler halinde incelenmiştir. Alt kategoriler şeklinde ele alınan bu veriler Çoklu Zekâ Kuramı alt boyutlarında yer alan alt maddelere göre incelenmiş ve ilgili zekâ alanı alt boyutuna hitap edip etmediklerine bakılmıştır. Yine araştırmada toplanan bu veriler ise alt problemlere yönelik oluşturulmuş temalar altında tablolar halinde bir araya getirilmiş ve sınıflanmıştır.

Araştırmacı tarafından yapılan bu incelemelerin güvenilirlik çalışması amacıyla veri kaynakları üzerinde oluşturulmuş olan alt boyutlara ait alt kategorilerin incelenmesi ile elde edilen sonuçlar doğrultusunda "Evet" ve "Hayır" lı maddeler hazırlanmıştır. Alanında uzman olan değerlendirici üç adet Sosyal Bilgiler öğretmeni ve üç adet de akademisyenden oluşan ilgili alan uzmanlarına kitapların kopyaları, kazanımlar ve "Evet", "Hayırlı" inceleme formu gönderilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri 10 yıllık meslek deneyimi olan, uzman öğretmen ve sosyal bilgiler alanında yüksek

lisans mezunu olan şekilde belirlenmiştir. Akademisyenler ise; Çoklu Zekâ Kuramı hakkında alan uzmanı olan, nitel araştırmalar konusunda alan uzmanı olan ve sosyal bilgilerde çalışmaları olan alan uzmanı şeklinde belirlenmiştir. Alan uzmanları belirlenmiş olan "Evet" ve "Hayır" lı maddeler doğrultusunda değerlendirmelerini yapmıştır. Sosyal Bilgiler Programındaki kazanımlar ile ders kitaplarındaki etkinlik ve değerlendirme çalışmaları, çalışma kitaplarındaki etkinlik ve çalışmalar alan uzmanları görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Alan uzmanlarının maddeler üzerinde hemfikir olmalarına göre; maddeler "Evet" ya da "Hayır" olarak kodlanmıştır. Araştırmada güvenilirlik değeri, puanlayıcıların tutarlılığı ile hesaplanmıştır. Araştırmacının elde ettiği sonuçlar ile öğretmen grubu sonuçları arasındaki korelasyon değerinin .93 olduğu, araştırmacı sonuçları ile akademisyen grubu arasındaki değerlendirme sonucunun korelasyon değerinin .90 olduğu, bu değerlere göre de araştırmacı ile öğretmen grubu arasında ve akademisyen grubu arasında yüksek düzeyde benzerlik olduğu sonucu çıkmaktadır. Öğretmen grubu ve akademisyen grubundan gelen sonuçlar arasındaki ilişki de ayrı olarak incelenmiş; .91 korelasyon değeri olduğu görülmüştür. Bu korelasyon değeri de iki değerlendirici grup arasındaki yüksek düzeyde benzerlik ve hemfikir olma durumunu göstermiştir. Tüm bu değerlere göre çalışmada puanlama güvenilirliği sağlanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizin boyutlardan yola çıkarak verilerin analizinde çerçeve oluşturmaya imkan vermesi bu analiz tekniğinin seçiminde etkili olmuştur. Betimsel analiz, araştırmacının sonuçları, araştırmacının kavramsal çerçevesi veya görüşme ya da gözlemde bulunan boyutlardan yola çıkılarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmasıdır. Bu çerçeveye göre verilerin hangi temalar altında düzenlenmesinin yapılacağı ve sunulacağı belirlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2008), (Akt. Karataş, 2015). Veri toplama aşamasında alt boyutlar altında oluşturulan alt kategorilerin ÇZK'ya göre incelenmesi ile elde edilen sonuçlar üzerinde betimsel veri analizi yapılmıştır. Örnek olarak program incelemesinde kazanımlar alt boyutunda yer alan her bir kazanım ayrı bir alt kategori

olarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Bu alt kategoriler, dokuz adet ÇZK alt boyutlarına ait alt maddelere göre zekâ alanı sınıflamaları yapılmış ve bu sınıflamalar üzerinde betimsel analiz yapılmıştır. Bu dokuz zekâ alanı alt boyutuna göre yapılan sınıflamalarda alt kategorilerin bu boyutlardan birine veya birkaçına hitap etme durumuna göre rakamsal olarak veriler tablolaştırılmıştır. Bir alt kategori birden fazla zekâ alanı alt boyutuna hitap edebilme durumunu da içermektedir. Tüm bu toplanan veriler alt problemlere göre oluşturulmuş temalar altında ele alınarak analiz sonuçları bulgular kısmında tablolar şeklinde verilmiştir. Tablolarda, alt kategorilerin zekâ alanlarına hitap etme dağılımları rakam ve sayılar halinde verilmiştir. Yine hitap edilen zekâ alanlarının kendi içindeki frekans (f) ve yüzdelik (%) dağılımları tablolar şeklinde verilmiştir. Ayrıca alt kategori olarak ele alınan içeriklerin sınıflanmasıyla elde edilen veriler üzerinde; belirli bir zekâ alanına hitap eden alt kategori sayısının, toplam alt kategori sayısı içindeki oranı da analiz edilmiştir. Bu analiz sonucu da frekans (f) ve yüzdeli (%) tablolar halinde bulgular kısmında verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan kazanımların ilişkili oldukları çoklu zekâ kuramı zekâ alanları nelerdir?

4.1.1. (2005) 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Ait Bulgular

Çizelge 4.1. Altıncı ve Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Ünite-Kazanım Tablosu

6. SINIF ÜNİTELER	KAZANIM SAYISI	7. SINIF ÜNİTELER	KAZANIM SAYISI
1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENIYORUM	6	1. İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	6
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	7	2. ÜLKEMİZDE NÜFUS	5
3. İPEK YOLUNDA TÜRKLER	9	3. TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	8
4. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	6	4. ZAMAN İÇİNDE BİLİM	5
5. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	5	5. EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	6
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	5	6. YAŞAYAN DEMOKRASİ	5
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	5	7. ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	4
Toplam	43	Toplam	39

Çizelge 4.1.'e göre 2005 Yılı Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Programı'nda 7 adet ünite içinde toplam 43 adet kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlar, hangi zekâ alanlarına hitap ettiklerini tespit etmek amacıyla tek tek incelenmiştir. Yine 2005 Yılı Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda 7 adet ünite içinde toplam 39 adet

kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlar da, çoklu zekâ kuramı yönünden hangi zekâ alanlarına hitap ettiklerini tespit etmek amacıyla tek tek incelenmiştir.

4.1.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Kazanımlarının ÇZK Yönünden İncelenmesi

Çizelge 4.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Kazanımlarının Ünite-Zekâ Alanı Dağılımı

ÜNİ TE	K az .	Sözel		Mantık		Görse		Beden		Müz		Sos.		İçs.		Doğ.		Var.	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.Üni	6	6	100	3	50	0	0	0	0	0	0	1	16	2	33	0	0	0	0
2.Üni	7	7	100	6	85	3	42	0	0	0	0	1	14	0	0	4	57	0	0
3.Üni	9	9	100	5	55	2	22	0	0	0	0	1	11	0	0	1	11	0	0
4.Üni	6	6	100	1	16	0	0	0	0	0	0	1	16	2	33	3	16	0	0
5.Üni	5	5	100	3	60	1	20	1	20	0	0	0	0	0	0	2	40	0	0
6.Üni	5	5	100	2	40	0	0	0	0	0	0	2	40	2	40	0	0	0	0
7.Üni	5	5	100	2	40	0	0	0	0	0	0	1	20	1	20	0	0	0	0
Topl.	43	43	100	22	51	6	13	1	2	0	0	7	16	7	16	10	23	0	0

Çizelge 4.2.'e göre incelendiğinde, 2005 Yılı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan 7 üniteye ait toplam 43 adet kazanım bulunmaktadır. Ünite isimleri: 1.Ünite Sosyal Bilgiler Öğreniyorum, 2. Ünite Yeryüzünde Yaşam, 3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler, 4.Ünite Ülkemizin Kaynakları, 5. Ünite Ülkemiz ve Dünya, 6. Ünite Demokrasinin Serüveni, 7. Ünite Elektronik Yüzyıl, şeklindedir. Tabloda verilerde görüldüğü gibi, kazanımların tümü sözel-dilsel zekâ alanına hitap etmektedir. Mantıksal-matematiksel zekâ alanına hitap eden, 1. ve 5. ünitelerde 3'er adet , 2. Ünite 6 adet, 3. ünite 5 adet, 4. ünite 1 adet, ve 6. 7. Ünitelerde 2'şer adet olmak üzere toplam 22 kazanım vardır. Görsel-uzamsal zekâ alanına hitap eden, 2. ünite 3 adet, 3. ünite 2 adet ve 5. ünite 1 adet olmak üzere toplam 6 kazanım saptanmıştır. Diğer ünitelerde görsel-uzamsal zekâyâ hitap eden içerik saptanmamıştır. Bedensel-kinestetik zekâ alanına 5. ünite 1 adet kazanım hitap etmektedir. müziksel-ritmik ve varoluşsal zekâ alanlarına hitap eden kazanım tespit edilmemiştir. Sosyal-kişiler arası zekâ alanına hitap eden, 1., 2., 3., 4. ve 7.

Ünitelerde 1'er adet ve 6. ünite 2 adet olarak toplam 7 kazanım bulunmuştur. Kişisel-işsel zekâ alanına hitap eden, 1. 4. ve 6. ünitelerde 2'şer adet ve 7. ünite 1 adet olarak toplamda 7 kazanım saptanmıştır. Doğacı zekâ türüne hitap eden, 2. ünite 4 adet, 3. Ünite 1 adet, 4. ünite 3 adet, , 5. Ünite 2 adet olmak üzere 10 kazanım tespit edilmiştir.

1. Ünite 1'de yer alan sözel-dilsel zekâ alanına hitap eden kazanım: *"Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur."*

2. Ünite 2'de, yer alan mantıksal-matematiksel zekâ türüne hitap eden kazanımlardan örnekler: *"Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur."*, *"Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar."*, *"Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur."*

2. Ünite 2'de, yer alan görsel zekâ alanına hitap eden kazanımlardan örnek: *"Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur."*

4. Ünite 4'de yer alan doğacı zekâ alanına hitap eden örnek kazanımlar: *"Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır."*, *"Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder."*

6. Ünite 6'da yer alan sosyal-kişilerarası zekâ türüne hitap eden örnek kazanım: *"Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır."*

4.1.3. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Kazanımlarının ÇZK Yönünden İncelenmesi

Çizelge 4.3. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Kazanımlarının Ünite-Zekâ Alanı Dağılımı

ÜNİ TE	K az	Sözel		Mantık		Görse		Beden		Müz		Sos.		İçs.		Doğ.		Var.	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1.Üni	6	6	100	4	66	0	0	0	0	0	0	2	33	3	50	0	0	0	0
2.Üni	5	5	100	3	60	2	40	0	0	0	0	2	40	0	0	1	20	0	0
3.Üni	8	8	100	3	37	2	25	0	0	0	0	1	12	0	0	0	0	0	0
4.Üni	5	5	100	2	40	1	20	0	0	0	0	0	0	1	20	0	0	0	0
5.Üni	6	5	83	0	0	0	0	0	0	0	0	2	33	2	33	2	33	0	0
6.Üni	5	5	100	4	80	0	0	0	0	0	0	3	60	0	0	0	0	0	0
7.Üni	4	4	100	2	50	1	25	0	0	0	0	2	50	2	50	1	25	0	0
Topl.	39	39	100	18	46	6	15	0	0	0	0	12	30	8	20	4	10	0	0

Çizelge 4.3. incelendiğinde, 2005 Yılı 7. Sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan 7 üniteye ait toplam 39 adet kazanım bulunmaktadır. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan ünitelerin isimleri sırasıyla; 1. Ünite İletişim ve İnsan İlişkileri, 2. Ünite Ülkemizde Nüfus, 3. Ünite Türk Tarihinde Yolculuk, 4. Ünite Zaman İçinde Bilim, 5. Ünite Ekonomi ve Sosyal Hayat, 6. Ünite Yaşayan Demokrasi, 7. Ünite Ülkeler Arası Köprüler, şeklindedir. Tablodaki verilere göre, kazanımların tümü sözel-dilsel zekâ alanına hitap etmektedir. Mantıksal-matematiksel zekâ türüne hitap eden, 1. ve 6. ünitelerde 4'er adet ve 2. ve 3. ünitelerde 3'er adet, 4. ve 7. ünitelerde 2'şer adet olarak toplam 18 kazanım tespit edilmiştir. Görsel-uzamsal zekâ alanına hitap eden, 2. ve 3. ünitelerde 2'şer adet, 4. ve 7. ünitelerde 1'er adet olmak üzere toplam 6 kazanım saptanmıştır. Bedensel-kinestetik, müziksel-ritmik ve varoluşsal zekâ alanlarına hitap eden, kazanım bulunmamıştır. Sosyal-kişilerarası zekâ türüne, 1., 2., 5. ve 7. Ünitelerde 2'şer adet, 3. ünite 1 adet ve 6. ünite 3 adet olarak toplam 12 kazanım hitap etmektedir. Kişisel-içsel zekâ alanına hitap eden, 1. ünite 3 adet, 4. ünite 1 adet, 5. ve 7. Ünitelerde 2'şer adet olmak üzere toplam 8 adet kazanım bulunmuştur. Doğacı zekâ türüne hitap eden 2. ve 7. ünitelerde 1'er adet, 5. Ünite 2 adet olmak üzere toplam 4 kazanım tespit edilmiştir.

1. Üniteye yer alan kişisel-içsel zekâ alanına hitap eden kazanım: *"İletişimi, olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır."*
2. Üniteye yer alan mantıksal-matematiksel zekâ türüne hitap eden örnek kazanım: *"Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar."*
6. Üniteye yer alan sosyal-kişilerarası zekâ türüne hitap eden örnek kazanım: *"Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır."*
7. Üniteye bulunan doğacı zekâyâ örnek kazanım: *"Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır."*

4. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki kazanıma göre oluşturulmuş etkinliklerin, çoklu zekâ kuramıyla ilişkisi nasıldır?

4.2.1. Altıncı ve Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Ait Bulgular

Çizelge 4.4. Altıncı Sınıf Ders Kitabında İncelenen Konu Sayısı

Üniteler	Konu Sayısı
1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENYORUM	6
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	5
3. İPEK YOLU'NDA TÜRLER	9
4. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	5
5. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	5
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	4
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	5
Toplam	39

Çizelge 4.4.'e bakıldığında 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 39 adet konu başlığı bulunmaktadır. Zekâ alanı incelemesi, bu konuların tek tek incelenmesi ile yapılmıştır. Konu başlıkları altında yer alan metin ve etkinlikler bir bütün olarak ele alınarak konu içinde hangi zekâ alanlarının yer aldığı tespit edilmiştir.

Çizelge 4.5. Yedinci Sınıf Ders Kitabında İncelenen Konu Sayısı

Üniteler	Konu Sayısı
1. İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	5
2. ÜLKEMİZDE NÜFUS	4
3. TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	8
4. ZAMAN İÇİNDE BİLİM	4
5. EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	6
6. YAŞAYAN DEMOKRASİ	4
7. ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	3
Toplam	34

Tablo 4.5'e göre 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 34 adet konu başlığı bulunmaktadır. Zekâ alanı incelemesi, bu konuların tek tek incelenmesi ile yapılmıştır. Konu başlıkları altında yer alan metin ve etkinlikler bir bütün olarak ele alınarak konu içinde hangi zekâ alanlarının yer aldığı tespit edilmiştir.

4.2.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesi

Çizelge 4.6. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ünite - Zekâ Alanı Dağılımı

ÜNİTE	Konu Sayısı	Sözel	Mantık	Görsel	Beden	Müzik	Sosyal	İçsel	Doğacı	Varoluş
1.Ünite	6	6	2	6	1	0	1	3	0	0
2.Ünite	5	5	4	5	0	0	1	0	3	0
3.Ünite	9	9	4	9	0	0	7	0	2	0
4.Ünite	5	5	3	5	0	0	1	1	3	0
5.Ünite	5	5	2	5	1	1	2	0	2	0
6.Ünite	4	4	3	4	0	0	4	0	0	0
7.Ünite	5	5	1	5	0	0	4	2	1	0
Toplam	39	39	19	39	2	1	20	6	11	0

Çizelge 4.6. incelendiğinde 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan 7 üniteye ait toplam 39 adet konu başlığı yer almaktadır. Ünite isimleri sırasıyla: 1.Ünite Sosyal Bilgiler Öğreniyorum, 2. Ünite Yeryüzünde Yaşam, 3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler, 4.Ünite Ülkemizin Kaynakları, 5. Ünite Ülkemiz ve Dünya, 6. Ünite Demokrasinin Serüveni, 7. Ünite Elektronik Yüzyıl, şeklindedir. Tabloda görüldüğü gibi sözel dilsel ve görsel-uzamsal zekâ alanına ait içeriğe, konuların tamamında saptanmıştır. Mantıksal-matematiksel zekâ alanına hitap eden 1. ve 5. ünitelerde 2'şer adet, 2. ve 3. ünitelerde 4'er adet, 4. ve 6. ünitelerde 3'er adet 7. ünite 1 adet olmak üzere 19 adet konuda içerik yer almaktadır. Bedensel-kinestetik zekâyâ 1. ve 5. ünitelerde 1'er adet, müziksel-ritmik zekâ alanına 5. ünite 1 adet konuda hitap eden içerik tespit edilmiştir. Varoluşsal zekâyâ hiç bir konuda yer verilmemiştir. Sosyal-kişiler arası zekâ alanı 1., 2. ve 4. ünitelerde 1'er adet, 3. ünite 7 adet, 5. ünite 2 adet ve 6. ve 7. ünitelerde 4'er adet olmak üzere 20 konuda bulunmaktadır. Kişisel-içsel zekâ, 1.ünite 3 adet ve 4. Ünite 1 adet ve 7. ünite 2 adet olmak üzere toplam 6 konuda saptanmıştır. Doğacı zekâyâ ait içerik, 2. ve 4. ünitelerde 3'er adet, 3. ve 5. ünitelerde 2'şer adet ve 7. ünite 1 adet olmak üzere toplam 11 konuda tespit edilmiştir.

Haritalar çizilirken yapılan küçültme oranlarına ölçek denir.

Bir haritanın ölçeğinin paydası büyük ise haritada gösterilen alan küçülür ve detaylı bilgi yer almaz. Buna karşın ölçeğin paydası küçük ise bu haritada daha detaylı bilgiler yer alır.

Örneğin $\frac{1}{5000}$ ölçekli bir harita ile $\frac{1}{50.000}$ ölçekli harita karşılaştırıldığında $\frac{1}{5000}$ ölçekli harita diğerine göre daha büyük boyutlu olacak, böylece haritada daha fazla ayrıntı yer alacaktır. Çünkü $\frac{1}{50.000}$ ölçekli haritalarda gerçek alan 50.000 defa küçültülerek kâğıda çizilirken $\frac{1}{5000}$ ölçekli haritalarda ise 5000 defa küçültülmüştür.

 **BUNLARI BİLELİM**

Harita ölçekleri çizgi ölçek ya da kesir ölçek biçiminde aşağıdaki şekilde gösterilir.

Çizgi ölçek:  (Örnekteki çizgi ölçeğe göre 1 cm'lik yerin gerçekteki uzunluğu 10 km'dir.)

Kesir ölçek: $\frac{1}{5000}$ veya $\frac{1}{5000}$ (Örnekteki kesir ölçeğe göre 1 cm'lik yerin gerçekteki uzunluğu 5000 cm'dir.)

Şekil 4.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK Mantıksal- Matematiksel Zekâ Örneği

Aşağıda verilen örnekleri inceleyerek olgu ve görüşleri birlikte ayırt edelim.

OLGU



Ankara, Türkiye'nin başkentidir.



Ağrı Dağı, Türkiye'nin en yüksek dağıdır.



İstanbul Türkiye'nin en kalabalık şehridir.

GÖRÜŞ



Bursa Türkiye'nin en güzel şehridir.



Kediler en sevimli hayvanlardır.



Basketbol en yararlı spor dalıdır.



SORU

Yukarıda verilen olgu ve görüş ifadelerinden hareketle siz de olgu ve görüşlere örnekler veriniz.

14

Şekil 4.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK Görsel-Uzamsal Zekâya Örnek

Endonezya, ormanların en çok yok edildiği ülkelerden biridir. Geçim sıkıntısı çeken çiftçiler ağaçları keserek kendilerine tarla açarlar. Ancak bu açtıkları tarlalarda birkaç yıl tarım yapabilirler. Çünkü birkaç yıl sonra hızla büyüyen otlar ve ağaçlar tarım ürünlerine zarar verir. Çiftçiler sürekli bu otlarla uğraşmak zorunda kalırlar. Ağaçların kesilmesi, ormanların yok edilmesi aslında çok daha büyük zararlara yol açar. Ormanlarda yaşayan hayvan ve bitki türlerinin neslinin yok olmasına, azalmasına neden olur.



TARTIŞMA

Aşağıdaki İnternet haberini okuyunuz. İnsanlar neden doğal çevreye karşı daha duyarlı olmalıdır? Sınıfınızda arkadaşlarınızla tartışınız.

Dozge Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Geçir Ara Sık Kullanılanlar TR

Adres

BORNEO, SİRLARIYLA BİRLİKTE YOK OLUYOR!

Endonezya'da meydana gelen yıllık orman tahribatı Hollanda topraklarının yarısı kadar.

Doğal Hayatı Koruma Vakfı, yarısı Endonezya, yarısı Malezya'ya ait Borneo Adası'nda, son on yılda 361 yeni canlı türü keşfedildiğini açıkladı. Bunların arasında, yeni kedi balığı ve on santimetreye ulaşan dev hamam böceği, ayrıca 259 böcek, 50 bitki, 30 balık, 7 kuş türü, 5 kertenkele, 5 yılan ve bir tane kurt türü de

Şekil 4.3. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK 2. Ünite Doğacı Zekâya Örnek

kurdular; odunlarla kömürleri ateşleyip körüklediler.

Tanrının gücü ve inayeti ile ateş kızdı. Kızdıkça dağın demiri erimeye başladı, eriyip akıverdi. Dağ delindi ve yüklü bir deve geçebilecek kadar yol oldu.

Ergenekon'dan çıktıkları sırada, Köktürklerin hakanı Kayan (Kayı Han) soyundan gelme Börteçine idi. Börteçine bütün illerine elçilerini gönderdi ve Ergenekon'dan çıkıp geldiklerini bildirdi.

Bunu kimi iyi karşıladı baş eğip boyun eğdi. Börteçine'yi kendi hakanları bildi kimi de iyi görmedi, karşı çıktı, onlarla savaşıldı, Köktürkler hepsini yendiler.

M. Necati Sepetçioğlu
Türk Destanları, s. 121-125
(Düzenlenmiştir).



SORU

Yukarıdaki metinden hareketle Köktürklerin siyasi durumu ile ilgili hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

Ergenekon Destanı'na göre Türklerde ekonomik yaşam hakkında neler söylenebilir?

Destandan yola çıkarak Türk kültürü ile ilgili hangi bilgilere ulaşılabilir?

Şekil 4.4. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK 3.Ünite Sözel-Dilsel Zekâya Örnek

Çizelge 4.7. Altıncı Sınıf Ders Kitabı Konularında Bulunan Zekâ Alanlarının Kendi İçinde Dağılımı

Zekâ Türü	f	%
Sözel-Dilsel	39	28,46
Mantıksal -Matematiksel	19	13,86
Görsel-Uzamsal	39	28,46
Bedensel	2	1,45
Müziksel	1	0,72
Sosyal-Kişilerarası	20	14,59
İçsel	6	4,37
Doğacı	11	8,02
Varoluşsal	-	-
Toplam	137	100

Çizelge 4.7. incelediğinde 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan toplam 39 adet konu içinde 137 adet zekâ alanı içeriği bulunmaktadır. Zekâ alanı türlerinin kendi içinde dağılımına baktığımızda; bulunan toplam 137 adet zekâ alanı içeriğinin 39 adeti (%28.46) sözel - dilsel zekâ alanına aittir. On dokuz (19) adet (%13.86) mantıksal-matematiksel zekâ alanı, 39 adet (%28.46) görsel - uzamsal zekâ alanı

yer almaktadır. Bedensel - kinestetik zekâ 2 adet (%1.4) ve müziksel - ritmik zekâ alanı 1 adet (0.72) şeklindedir. Yirmi (20) adet (%14.59) sosyal-kişilerarası, 6 adet (%4.37) kişisel-içsel zekâyâ, 11 adet (%8.02) doğacı zekâyâ yer verilmiştir. Konularda varoluşsal zekâ alanına yönelik içerik bulunmamaktadır.

Çizelge 4.8. Altıncı Sınıf Ders Kitabı Konu Sayısı İçinde Zekâ Alanlarının Bulunma Yüzdesi

Zekâ Türü	Toplam Konu Sayısı	f	%
Sözel-Dilsel	39	39	100
Mantıksal - Matematiksel	39	19	48.71
Görsel-Uzamsal	39	39	100
Bedensel	39	2	5.12
Müziksel	39	1	2.56
Sosyal-Kişilerarası	39	20	51.28
İçsel	39	6	15.38
Doğacı	39	11	28.20
Varoluşsal	39	-	-

Çizelge 4.8.'de Altıncı (6.) sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan konular içinde yer alan zekâ alanları incelendiğinde: Otuz dokuz adet konunun tamamında 39 adet(%100) sözel-dilsel zekâ alanı bulunmaktadır. Konuların 19 adetinde (%48.71) mantıksal-matematiksel zekâ alanı, yine konuların tamamında 39 adet (%100) görsel-uzamsal zekâ alanı içeriği tespit edilmiştir. Bedensel-kinestetik zekâ alanı 2 adet (5.12) ve müziksel-ritmik zekâ alanı 1 adet (2.56) şeklinde yer almaktadır. Konuların 20 adetinde (%51.28) sosyal-kişilerarası zekâ alanı, 6 adetinde (%15.38) kişisel-içsel zekâ alanı ve 11 adetinde (%28.20) doğacı zekâ alanına ait içerik bulunduğu görülmüştür. Konularda varoluşsal zekâ alanına yönelik içerik tespit edilmemiştir.

4.2.3. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesi

Çizelge 4.9. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ünite - Zekâ Alanı Dağılımı

ÜNİTE	Konu Sayısı	Sözel	Mantık	Görsel	Beden	Müzik	Sosyal	İçsel	Doğacı	Varoluş
1.Ünite	5	5	0	5	1	0	3	2	0	0
2.Ünite	4	4	2	4	0	0	1	0	2	0
3.Ünite	8	8	3	8	1	0	0	0	1	0
4.Ünite	4	4	2	4	0	0	0	0	0	1
5.Ünite	6	6	1	6	0	0	1	1	2	0
6.Ünite	4	4	1	4	0	0	1	0	1	0
7.Ünite	3	3	2	3	0	0	1	1	2	0
Toplam	34	34	11	34	2	0	7	4	8	1

Çizelge 4.9. incelendiğinde 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında 7 adet ünite içinde yer alan toplam 34 adet konu başlığı yer almaktadır. Bu konuların zekâ alanlarını içerip içermediği incelenmiştir. Ders kitabında yer alan ünitelerin isimleri sırasıyla; 1. Ünite İletişim ve İnsan İlişkileri, 2. Ünite Ülkemizde Nüfus, 3. Ünite Türk Tarihinde Yolculuk, 4. Ünite Zaman İçinde Bilim, 5. Ünite Ekonomi ve Sosyal Hayat, 6. Ünite Yaşayan Demokrasi, 7. Ünite Ülkeler Arası Köprüler, şeklindedir. Tabloda görüldüğü gibi sözel-dilsel zekâ alanı ve görsel-uzamsal zekâ alanına ait içeriğe, konuların tamamında yer verilmiştir. Mantıksal-matematiksel zekâ alanına ait, 2., 4., ve 7. ünitelerde 2'şer adet, 3. ünite 3 adet, 5. ve 6. ünitelerde 1'er adet, olmak üzere toplam 11 adet konuda içerik saptanmıştır. Bedensel-kinestetik zekâ alanına hitap eden 1. ve 3. ünitelerde 1'er adet olmak üzere 2 konuda içerik saptanmıştır. Müziksel-ritmik zekâ alanına ait içeriğe hiçbir konuda saptanmamıştır. Sosyal-kişisel zekâ alanına, 1. ünite 3 adet, 2. 5., 6. ve 7. ünitelerde 1'er adet olmak üzere toplam 7 konuda saptanmıştır. Kişisel-içsel zekâ alanına ait içerik 1. ünite 2 adet, 5. ve 7. Ünitelerde 1'er adet olarak toplam 4 konuda tespit edilmiştir. Doğacı zekâ alanı 2., 5. ve 7. ünitelerde 2'şer adet, 3. ve 6. ünitelerde 1'er adet olarak toplam 8 konuda yer almaktadır. Varoluşsal zekâ alanını içeren sadece 4. Ünite 1 adet konu vardır.



- Yukarıda kendisini anlatan kişi mesleğini seçerken nelere göre karar vermiştir?
- İlgili ve yeteneklerinizin hangi mesleğe ya da mesleklerle uygun olduğunu düşünüyorsunuz?

Şekil 4.5. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK İçsel Zekâ Alanı Örneği

Adalet ve Hoşgörü

Erhan Bey, Osmanlı Devleti'nin güçlenmesinde Osmanlı padişahlarının adaletli ve hoşgörülü yönetiminin de rolü olduğunu belirtti. Ardından bu konuyla ilgili olarak şunları söyledi:

Osman Bey, ele geçirdiği şehirlerde din ayrımı yapmaz ve herkese adaletli davranırdı. Pazar kurulan meydana kadılık görevi yapar, anlaşmazlıklara çözüm bulurdu. Aşağıda bu bilgiyi destekleyen bir olay anlatılıyor. Olayı anlatan kişi Aşıkpaşazade adlı 15. yüzyılda yaşamış bir Osmanlı tarihçisidir.

Osman Gazi, kardeşi Gündüz'ü çağırdı: "Sen ne dersin? Biz, bu ülkeleri nasıl fethedelim? Nasıl hareket edelim ki etrafımızda asker toplansın?" dedi. Kardeşi: "Civanımızda olan illeri vuralım, bozalım." dedi. Osman Gazi dedi ki: "Bu düşünce yanlıştır. Şundan dolayı ki bu illeri yıkıp yakınca bu Karacahisar şehrimiz mamur olmaz. Yapılması gereken budur ki komşularımızla iyi geçinip dostluk edelim."

Osman Gazi, Eskişehir'de hamam yöresinde pazar kurdu. Etrafına Bizanslılar dahi gelirler, işlerini görürlerdi. Zaman zaman Germiyan halkı da gelirdi.

Bir gün Bilecik'ten pazarcı Bizanslılar gelmişler. Germiyan'dan dahi gelmişler. Bilecik'te Bizanslılar iyi bardak yaparlardı. Pazara yük ile satmaya getirmişler. Germiyanlının birisi, bir bardak almış. Hiçbir şey vermemiş. Bizanslı gelmiş, Osman Gazi'ye şikâyet etmiş. Osman Gazi de o kişiyi getirmiş ve Bizanslı hakkını alıvermiş. Gayet iyi yasak etmiş ki asla Bilecik'teki Bizanslıları incitmeyeler.

İş o dereceye vardı ki Bilecik Bizanslılarının kadınları dahi gelirler, Eskişehir'in pazarında alışveriş edip emniyet ve selamette giderlerdi. Bilecik'in Bizanslıları dahi güvenmişlerdi ki "Bu Türk bizimle iyi doğruluk eder." derlerdi. (1)



Osman Gazi Bizanslılarla neden iyi geçinmeye çalışmıştır?

Şekil 4.6. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK Sözel-Dilsel Zekâ Alanı Örneği

Ibn-i Haldun (1332 - 1406)

"Geçmişler geleceğe suyun suya benzemesinden daha çok benzer."

Ibn-i Haldun

Önlü sosyal bilimci Ibn-i Haldun, Tunus'ta doğdu. İlk bilimsel çalışmalarını hukuk alanında yaptı ve bu konuda kendisini iyi yetiştirdi. Ayrıca **matematik, edebiyat, mantık, tefsir, hadis** ve **dil bilgisi** dallarında dönemin bilim insanlarından dersler aldı. Bir süre Tunus'ta yaşa-



Şekil 4.7. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK Varoluşsal Zekâ Örneği

Çizelge 4.10. Yedinci Sınıf Ders Kitabı Konularında Bulunan Zekâ Alanlarının Kendi İçinde Dağılımı

Zekâ Türü	f	%
Sözel-Dilsel	34	33.66
Mantıksal -Matematiksel	11	10,89
Görsel-Uzamsal	34	33.66
Bedensel	2	1.98
Müziksel	-	-
Sosyal-Kişilerarası	7	6.93
İçsel	4	3.96
Doğacı	8	7.92
Varoluşsal	1	0.99
Toplam	101	100

Çizelge 4.10. incelendiğinde, 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında 34 adet konu başlığı içinde 101 adet zekâ alanı içeriği yer almaktadır. Zekâ alanı türlerinin kendi içinde dağılımına baktığımızda; bulunan toplam 101 adet zekâ alanı içeriğinin 34 adeti (%33.66) sözel dilsel zekâ alanına aittir. On bir (11) adeti (%10.89) mantıksal-matematiksel zekâ alanı ve 34 adetinin (%33.66) görsel-uzamsal zekâ alanı türünde olduğu tespit edilmiştir. Konular içinde bedensel-kinestetik zekâ alanı 2 adet (%1.98) şeklindedir .Müziksel-ritmik zekâ alanı türüne ait içerik tespit edilmemiştir. Yedi (7) adet (%6.93) sosyal-kişilerarası zekâ alanı, 4 adet (%3.96) kişisel-içsel zekâ alanı ve 8 adet (%7.92) doğacı zekâ alanına ait içerik tespit edilmiştir. Varoluşsal zekâ alanı türünde içerik sadece bir adet (%0.99) tespit edilmiştir.

Çizelge 4.11. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Konu Sayısı İçinde Zekâ Alanlarının Bulunma Yüzdesi

Zekâ Türü	Toplam Konu Sayısı	f	%
Sözel-Dilsel	34	34	100
Mantıksal -Matematiksel	34	11	32.35
Görsel-Uzamsal	34	34	100
Bedensel	34	2	5.88
Müziksel	34	-	-
Sosyal-Kişilerarası	34	7	20.58
İçsel	34	4	11.76
Doğacı	34	8	23.52
Varoluşsal	34	1	2.94

Çizelge 4.11.'de Yedinci (7.) sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında zekâ alanlarının kaç konu içinde yer aldığını gösteren veriler incelendiğinde; toplam 34 adet konunun tamamında, 34 adet (%100) sözel-dilsel zekâ alanı içeriği tespit edilmiştir. On bir (11) adet (%32.35) konuda mantıksal-matematiksel zekâ alanı ve yine 34 adet konunun tamamında 34 adet (%100) görsel-uzamsal zekâ alanına ait içerik olduğu görülmüştür. Konularda bedensel-kinestetik zekâ alanı 2 adet (5.88) olarak bulunmuştur. Müziksel - ritmik zekâ alanına ait içerik tespit edilmemiştir. Sosyal-kişilerarası zekâ alanına ait 7 adet (%20.58) konuda , kişisel-içsel zekâ alanına ait 4 adet (%11.76) konuda ve doğacı zekâ alanına ait 8 adet (%23.52) konuda içerik olduğu bulunmuştur. Varoluşsal zekâ alanına ait içerik 1 adet (%2.94) konuda tespit edilmiştir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki değerlendirme çalışmalarının, çoklu zekâ kuramıyla ilişkisi nasıldır?

6. Sınıfta 7 adet, 7. Sınıfta 7 adet olmak üzere toplam 14 değerlendirme çalışması incelenmiştir.

4.3.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki Değerlendirme Çalışmalarının, ÇZK Yönünden İncelenmesi

6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında toplam 7 adet ünite sonu değerlendirme çalışması bulunmaktadır. Değerlendirme çalışmaları tek tek ÇZK yönünden incelenmiştir. Değerlendirme çalışmalarında bulunan zekâ alanları tespit edilmiştir. Değerlendirme çalışmalarının tamamında sözel-dilsel zekâ alanına ait içerik bulunmaktadır. Dört (4) adet değerlendirme çalışmasında mantıksal-matematiksel zekâ alanı içeriği yer almaktadır. Görsel-uzamsal zekâ alanı da 1 adet değerlendirme çalışmasında bulunmaktadır. Beş (5) adet değerlendirme çalışmasında doğacı zekâ alanına yönelik içerik tespit edilmiştir. Değerlendirme çalışmalarında bedensel-

kinestetik zekâ alanı (1) adet bulunmuştur. Müziksel-ritmik zekâ alanı (1) adet bulunmuştur. Sosyal-kişilerarası zekâ alanı (4) adet bulunmuştur. Kişisel-içsel zekâ alanı (1 adet) tespit edilmiştir. Varoluşsal zekâ alanına ait içerik bulgusuna ulaşılmamıştır.

C. Aşağıda verilen soruların hangi seçenekte doğru cevabı verilmiştir? İşaretleyiniz.

1. Aşağıdaki ölçeklerden hangisi ile yapılacak bir Türkiye haritası, kâğıt üzerinde daha fazla yer kaplar?

- A) 1/25.000 B) 1/250.000 C) 1/2.500.000 D) 1/5.000.000

9. 2011 yılı kaçınıcı yüzyıldır?

- A) 18 B) 19 C) 20 D) 21

Şekil 4.8. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK 2. Ünite Değerlendirme Çalışması Mantıksal-Matematiksel Zekâya Örnekler

A. Aşağıdaki cümlelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanlara ise "Y" yazınız. Yanlış olan cümlelerin neden yanlış olduğunu altındaki boşluğa yazınız.

(...) 4. Doğal afetler ve çevre sorunlarında Türkiye, diğer ülkelerle dayanışma ve iş birliği içinde hareket eder.

.....

Şekil 4.9. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK 5. Ünite Değerlendirme Çalışması Doğacı Zekâya Örnek

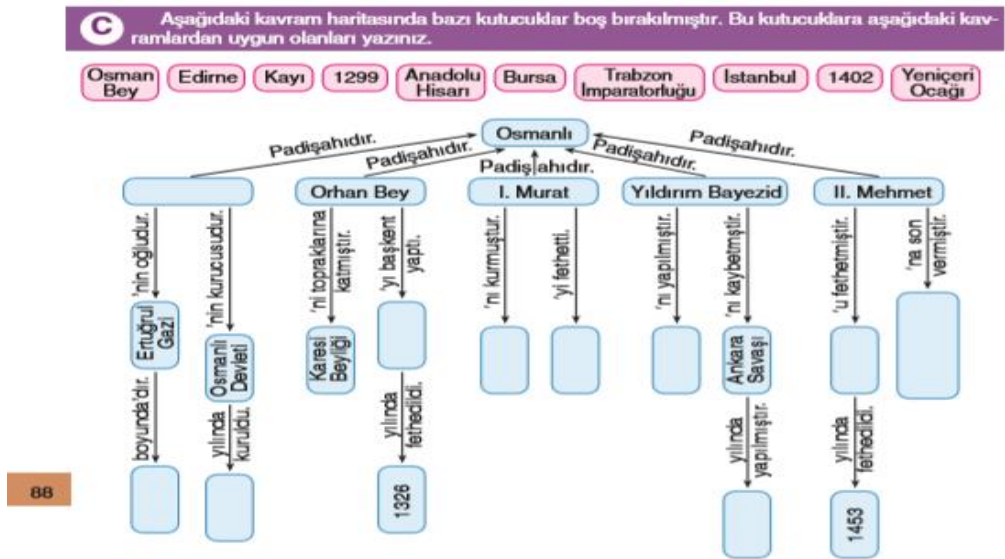
B. Türkiye'ye komşu ülkelerin isimlerini aşağıda boş bırakılan kutucuklara atlasınızdan da faydalanarak yazınız.



Şekil 4.10. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler DK Değerlendirme Çalışması Görsel-Uzamsal Zekâ Alanı Örneği

4.3.2. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki Değerlendirme Çalışmalarının, ÇZK Yönünden İncelenmesi

7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında "Bilgilerimizi Ölçelim" adıyla, toplam 7 adet ünite sonu değerlendirme çalışması yer almaktadır. Değerlendirme çalışmaları tek tek ÇZK yönünden incelenmiştir. Değerlendirme çalışmalarının hangi zekâ alanlarını içerdiği tespit edilmiştir. Değerlendirme çalışmalarının tamamında sözel-dilsel zekâ alanına yönelik içerik bulunmaktadır. Yedi (7) adet değerlendirme çalışmasında mantıksal-matematiksel zekâ alanına yönelik içerik olduğu tespit edilmiştir. İki (2) adet değerlendirme çalışmasında doğacı zekâ alanına ait içerik bulunmuştur. Yedi adet (7) değerlendirme çalışmasında ise görsel-uzamsal zekâ alanına ait içerik saptanmıştır. Sosyal-kişilerarası zekâ alanına ait (1) adet içerik saptanmıştır. Değerlendirme çalışmalarında, bedensel-kinestetik zekâ alanı, müziksel-ritmik zekâ alanı, , kişisel-işsel zekâ alanı ve varoluşsal zekâ alanına ait içerik bulgusu tespit edilmemiştir.



Şekil 4.11. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK 3. Ünite Değerlendirme Çalışması Mantıksal-Matematiksel Zekâya Örnek

D Aşağıdaki soruların cevaplarını noktalı yerlere yazınız.

1. Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'da kurulan Türk beyliklerinin Anadolu'nun Türkleşmesine katkıları nelerdir?
.....
.....

2. Osmanlı hükümdarlarının izlediği hoşgörü siyaseti, devletin hızla büyümesinde nasıl bir rol oynamıştır?
.....

Şekil 4.12. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK 3. Ünite Değerlendirme Çalışması Sözel - Dilsel Zekâ Örneği

5. Küresel ısınma ne gibi sonuçlar ortaya çıkarabilir?
.....
.....

6. Küresel ısınmayı önlemek için alınması gereken başlıca önlemler nelerdir?
.....
.....

4. Aşağıdakilerden hangisi küresel ısınmanın nedenlerinden biri **değildir**?
A) Fosil yakıtların kullanılması **B) Buzulların erimesi**
C) Su ve toprak kirliliği **D) Orman yangınları**

Şekil 4.13. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler DK 7. Ünite Değerlendirme Çalışması Doğacı Zekâ Alanı Örnekleri

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler çalışma kitaplarındaki etkinlik ve çalışmaların çoklu zekâ kuramıyla ilişkisi nasıldır?

4.4.1. Altıncı ve Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitaplarına Ait Bulgular

Çizelge 4.12.'e göre Altıncı (6.) Sınıf Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabı toplam 69 adet etkinlik içermektedir. Zekâ alanı incelemesi, bu etkinliklerin tek tek incelenmesi ile yapılmıştır. Etkinliklerin içinde hangi zekâ alanlarının yer aldığı tespit edilmiştir.

Çizelge 4.12. Altıncı Sınıf ÖÇK Üniteye Göre Etkinlik Sayıları

Üniteler	Etkinlik Sayısı
1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	8
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	10
3. İPEK YOLU'NDA TÜRLER	15
4. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	11
5. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	8
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	9
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	8
Toplam	69

Çizelge 4.13. Yedinci Sınıf ÖÇK Üniteye Göre Etkinlik Sayıları

Üniteler	Etkinlik Sayısı
1. İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	14
2. ÜLKEMİZDE NÜFUS	14
3. TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	28
4. ZAMAN İÇİNDE BİLİM	14
5. EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	20
6. YAŞAYAN DEMOKRASİ	14
7. ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	17
Toplam	121

Çizelge 4.13.'e göre Yedinci (7.) Sınıf Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabı toplam 121 adet etkinlik içermektedir. Zekâ alanı incelemesi, bu etkinliklerin tek tek incelenmesi ile yapılmıştır. Etkinliklerin içinde hangi zekâ alanlarının yer aldığı tespit edilmiştir.

4.4.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesi

Çizelge 4.14. incelendiğinde 6. Sınıf Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabında, 7 Adet Ünite içinde toplam 69 adet etkinlik bulunmaktadır. Etkinliklerin hangi zekâ alanlarını içerdikleri saptanmıştır. Ünite isimleri sırasıyla: 1.Ünite Sosyal Bilgiler Öğreniyorum, 2. Ünite Yeryüzünde Yaşam, 3. Ünite İpek Yolu'nda Türkler, 4.Ünite Ülkemizin Kaynakları, 5. Ünite Ülkemiz ve Dünya, 6. Ünite Demokrasinin Serüveni, 7. Ünite Elektronik Yüzyıl, şeklindedir.

Çizelge 4.14. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı Ünite - Zekâ Alanı Dağılımı

ÜNİTE	Etkinlik Sayısı	Sözel	Mantık	Görsel	Beden	Müzik	Sosyal	İçsel	Doğacı	Varoluş
1.Ünite	8	8	4	4	0	0	0	2	1	0
2.Ünite	10	10	5	7	0	0	0	1	8	0
3.Ünite	15	15	2	10	1	0	3	1	3	0
4.Ünite	11	9	1	7	2	0	0	1	5	0
5.Ünite	8	8	3	7	0	0	2	0	2	0
6.Ünite	9	7	4	5	1	0	1	0	0	0
7.Ünite	8	8	1	7	1	0	3	0	0	0
Toplam	69	65	20	47	5	0	9	5	19	0

Çizelge 4.14'deki verilere göre; Sözel-dilsel zekâ alanı 4. Ünite'de 2 etkinlik ve 6. Ünite'de 2 etkinlik dışında tüm etkinliklerde yer almaktadır. Mantıksal-matematiksel zekâ alanı 1. ve 6. ünitelerde 4'er adet, 2. ünite'de 5 adet, 3. ünite'de 2 adet, 4. ve 7. ünitelerde 1'er adet, 5. ünite'de 3 adet olarak toplam 20 adet etkinlikte tespit edilmiştir. Görsel-uzamsal zekâ alanına, 1. ünite'de 4 adet, 2., 4., 5., ve 7. ünitelerde 7'şer adet, 3. ünite'de 10 adet, ve 6. ünite'de 5 adet olmak üzere toplam 47 etkinlikte yer verilmiştir. Bedensel-kinestetik zekâ türü, 3., 6. ve 7. ünitelerde 1'er adet, 4. ünite'de 2 adet olmak üzere toplam 5 adet etkinlikte saptanmıştır. Müziksel-ritmik zekâ türü ve Varoluşsal zekâ türüne hiçbir etkinlikte yer verilmemiştir. Sosyal-kişilerarası zekâ türüne 3. ve 7. Ünitelerde 3 'er adet, 5. ünite'de 2 adet ve 6. ünite'de 1 adet olarak toplam 9 etkinlikte yer verilmiştir. Kişisel-içsel zekâ alanı 1. ünite'de 2 adet, 2., 3. ve 4. Ünitelerde 1'er adet olmak üzere toplam 5 etkinlikte saptanmıştır. Doğacı zekâ türü, 1. ünite'de 2 adet, 2. ünite'de 8 adet, 3. ünite'de 3 adet, 4. ünite'de 5 adet ve 5. ünite'de 2 adet olarak toplam 19 etkinlikte tespit edilmiştir.

6.
ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER SAYESİNDE

A. Ders kitabınızın 22 ve 23. sayfalarındaki "SOSYAL BİLGİLERİN BİZE KATKISI" metnini okuyunuz. Sosyal bilgiler dersinde başka hangi konuların olmasını isterdiniz? Sosyal bilgiler dersinin sizin etkin bir vatandaş olmanıza ve gelişiminize olan katkılarının neler olduğunu düşünüyorsunuz? Aşağıya bu konudaki düşüncelerinizi yazınız.



Şekil 4.14. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Sözel - Dilsel Zekâya Örnek

B. Aşağıdaki boşluklara geçmişten günümüze yerleşmeyi gösteren karikatür veya resimler çiziniz



Şekil 4.15. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Görsel-Uzamsal Zekâya Örnek

7.
ETKİNLİK

ZOR ZAMANDA EL ELE

Aşağıda fotoğraflarını gördüğünüz doğal afet ve çevre sorunlarının yaşandığı ülkelerle nasıl işbirliği yapılmalıdır?



Şekil 4.16. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Doğacı Zekâya Örnek

Çizelge 4.15. Altıncı Sınıf ÖÇK Etkinliklerinde Bulunan Zekâ Alanı Türlerinin Kendi İçinde Dağılımı

Zekâ Türü	f	%
Sözel-Dilsel	65	38.23
Mantıksal -Matematiksel	20	11.76
Görsel-Uzamsal	47	27.64
Bedensel	5	2.94
Müziksel	-	-
Sosyal-Kişilerarası	9	5.29
İçsel	5	2.94
Doğacı	19	11.17
Varoluşsal	-	-
Toplam	170	100

Çizelge 4.15. incelendiğinde 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabında incelenen toplam 69 adet etkinlik içinde 170 adet zekâ alanı içeriği tespit edilmiştir. Zekâ alanı türlerinin kendi içinde dağılımına baktığımızda; bu 170 zekâ alanı içeriğinin 65 adeti (%38.23) sözel-dilsel zekâ alanına aittir. İçeriklerin 20 adeti (%11.76) mantıksal-matematiksel zekâ alanı, 47 adeti (%27.64) görsel-uzamsal zekâ alanı ve 5 adeti (%2.94) bedensel-kinestetik zekâ alanına aittir. Müziksel-ritmik zekâ alanına ait içerik bulunmamıştır. Yine içeriklerin 9 adeti (%5.29) sosyal-kişilerarası zekâ alanı, 5 adeti (%2.94) kişisel-içsel zekâ alanı ve 19 adetinin (%11.17) doğacı zekâ alanı türünde içerik olduğu görülmüştür Varoluşsal zekâ alanında içerik tespit edilmemiştir.

Çizelge 4.16. Altıncı Sınıf ÖÇK Toplam Etkinlik İçinde Zekâ Alanlarının Bulunma Yüzdesi

Zekâ Türü	Toplam Etkinlik Sayısı	f	%
Sözel-Dilsel	69	65	94.20
Mantıksal -Matematiksel	69	20	28.98
Görsel-Uzamsal	69	47	68.11
Bedensel	69	5	7.24
Müziksel	69	-	-
Sosyal-Kişilerarası	69	9	13.04
İçsel	69	5	7.24
Doğacı	69	19	27.53
Varoluşsal	69	-	-

Çizelge 4.16'da Altıncı (6.) sınıf Sosyal Bilgiler çalışma kitabında zekâ alanlarının kaç etkinlik içinde yer aldığını gösteren tablo incelendiğinde; toplam 69 adet etkinliğin 65 adetinde (%94.20) sözel-dilsel zekâ alanına ait içerik yer almaktadır. Etkinliklerin 20 adetinde (%28.98) mantıksal-matematiksel zekâ alanı, 47 adetinde (%68.11) görsel-uzamsal zekâ alanı ve 5 adetinde (%7.24) bedensel-kinestetik zekâ alanına ait içerik yer almaktadır. Müziksel-ritmik zekâ alanının yer aldığı etkinlik tespit edilmemiştir. Yine etkinliklerin 9 adetinde (%13.04) sosyal-kişilerarası zekâ alanı, 5 adetinde (%7.24) kişisel-içsel zekâ alanı ve 19 adetinde (%27.53) doğacı zekâ alanına ait içerik yer almaktadır. Varoluşsal zekâ alanına ait içeriğe sahip etkinlik bulgusuna ulaşılmamıştır.

4.4.3. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesi

Çizelge 4.17. incelendiğinde 7. Sınıf Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabında, 7 Adet Ünite içinde toplam 121 adet etkinlik bulunmaktadır. Etkinliklerin hangi zekâ alanlarını içerdikleri tespit edilmiştir. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabında yer alan ünitelerin isimleri sırasıyla; 1. Ünite İletişim ve İnsan İlişkileri, 2. Ünite Ülkemizde Nüfus, 3. Ünite Türk Tarihinde Yolculuk, 4. Ünite Zaman İçinde Bilim, 5. Ünite Ekonomi ve Sosyal Hayat, 6. Ünite Yaşayan Demokrasi, 7. Ünite Ülkeler Arası Köprüler, şeklindedir.

Çizelge 4.17. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı Ünite - Zekâ Alanı Dağılımı

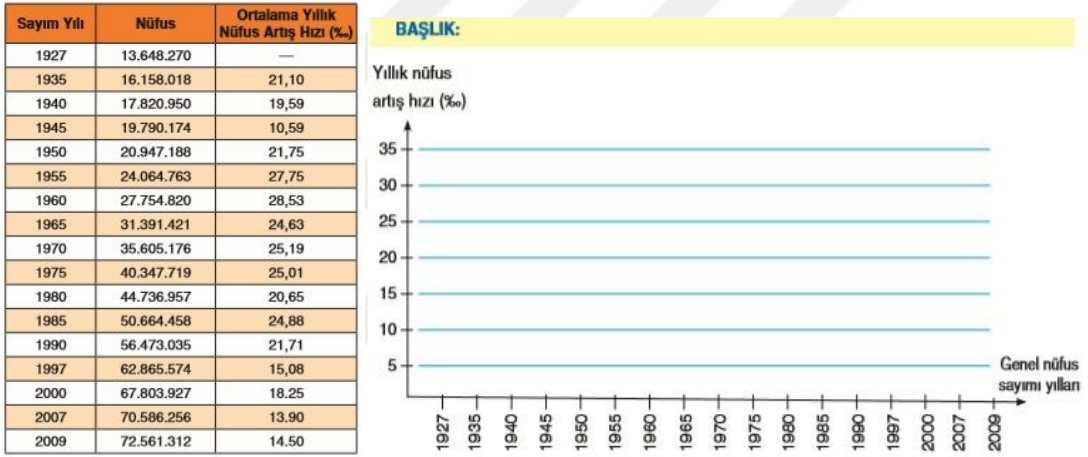
ÜNİTE	Etkinlik Sayısı	Sözel	Mantık	Görsel	Beden	Müzik	Sosyal	İçsel	Doğacı	Varoluş
1.Ünite	14	13	3	2	0	0	5	3	1	0
2.Ünite	14	12	7	8	1	0	1	1	4	0
3.Ünite	28	27	13	16	1	0	1	1	2	0
4.Ünite	14	12	10	10	0	0	0	0	0	1
5.Ünite	20	16	7	8	1	0	1	3	6	0
6.Ünite	14	13	8	9	0	0	2	1	3	0
7.Ünite	17	14	4	10	0	0	0	1	8	1
Toplam	121	107	52	63	3	0	10	10	24	2

Çizelge 4.17.'deki verilere bakıldığında; sözel-dilsel zekâ türü, 1., 3. ve 6. Ünitelerde 1'er adet, 2. ve 4. Ünitelerde 2'şer adet, 5. Ünite 4 adet, 7. Ünite 3 adet etkinlik dışında toplam 107 etkinlikte saptanmıştır. Mantıksal-matematiksel zekâ türü 1. ünite 3 adet, 2. ve 5. Ünitelerde 7'şer adet, 3. ünite 13 adet, 4. ünite 10 adet, 6. Ünite 8 adet ve 7. ünite 4 adet olmak üzere toplam 52 etkinlikte bulunmaktadır. Görsel-uzamsal zekâ alanı, 1. Ünite 2 adet, 2. ve 5. ünitelerde 8'er adet, 3. Ünite 16 adet, 4. ve 7. ünitelerde 10'ar adet ve 6. ünite 9 adet olarak toplam 63 etkinlikte yer almaktadır. Bedensel-kinestetik zekâ alanına hitap eden içerik 2., 3. ve 5. ünitelerde 1'er adet olarak toplam 3 etkinlikte tespit edilmiştir. Müziksel-ritmik zekâ türüne hiçbir etkinlikte yer verilmemiştir. Sosyal-kişilerarası zekâ alanı 1. ünite 5

adet, 2., 3. ve 5. ünitelerde 1'er adet, 6. ünite 2 adet olarak toplam 10 etkinlikte saptanmıştır. Kişisel-işsel zekâ alanı, 1. ve 5. ünitelerde 3'er adet, 2., 3., 6. ve 7. ünitelerde 1'er adet olarak toplam 10 etkinlikte bulunmaktadır. Doğacı zekâ türü, 1. ünite 1 adet, 2. ünite 4 adet, 3. ünite 2 adet, 5. ünite 6 adet, 6. Ünite 3 adet ve 7. ünite 8 adet olmak üzere toplam 24 etkinlikte yer almaktadır. Varoluşsal zekâ alanına ait içerik, 4. ve 7. ünitelerde 1'er adet olarak toplam 2 etkinlikte yer aldığı görülmüştür.

GRAFİK HAZIRLIYORUM

Aşağıda gördüğünüz tablodaki verilerden yararlanarak genel nüfus sayımı yıllarına göre ülkemizdeki ortalama yıllık nüfus artış hızını gösteren bir grafik çizin. Çizeceğiniz grafiğe bir başlık yazınız.



Şekil 4.17. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Mantıksal-Matematiksel Zekâ Örneği

KÜRESEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Aşağıdaki tabloda bazı küresel sorunlar sıralanmıştır. Bunlara ilişkin tanımlarınızı ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilerinizi yazınız.

SORUNLAR	TANIMI	ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİZ
Hava Kirliliği		
Asit Yağmurları		
Suların Kirlenmesi		
Toprak Kirlenmesi		

Şekil 4.18. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Doğacı Zekâya Örnek

SÖZLÜ TARİH FORMU

Ailenizdeki veya çevrenizdeki insanlar arasından yaşadığınız yerin kültürel özellikleri ve tarihçesi hakkında bilgisi olduğunu düşündüğünüz birini seçiniz. Daha sonra da o kişiyle aşağıdaki soruları kullanarak bir röportaj yapınız.

Şekil 4.19. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Sosyal-Kişilerarası Zekâya Örnek

İLETİŞİMİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

Aşağıdaki tabloda, insanlar arasındaki iletişim sırasında rastlanan bazı davranışları anlatan ifadeler verilmiştir. Bu ifadeleri okuyunuz ve kendinize uygun bulduğunuz sütundaki kutucuğu işaretleyiniz. Daha sonra da işaretlemelerinizi değerlendirerek sayfanın alt bölümündeki noktalı yerlere iletişiminizi olumlu ve olumsuz etkileyen davranışlarınızı yazınız.

DAVRANIŞLARIM		😊	😐	☹️
1.	Karşımdakinin konuşmasını yarıda kesmem.			
2.	Karşımdakini dinlerken başka işlerle uğraşmam.			
3.	Karşımdakini karar vermeye zorlamam.			

Şekil 4.20. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler ÖÇK Kişisel-İçsel Zekâya Örnek

Çizelge 4.18. Yedinci Sınıf ÖÇK Etkinliklerinde Bulunan Zekâ Alanı Türlerinin Kendi İçinde Dağılımı

Zekâ Türü	f	%
Sözel-Dilsel	107	39.48
Mantıksal -Matematiksel	52	19.18
Görsel-Uzamsal	63	23.24
Bedensel	3	1.10
Müziksel	-	
Sosyal-Kişilerarası	10	3.69
İçsel	10	3.69
Doğacı	24	8.85
Varoluşsal	2	0.73
Toplam	271	100

Çizelge 4.18. incelendiğinde 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabında yer alan 121 etkinlik içinde 271 adet zekâ alanı içeriği tespit edilmiştir. Zekâ alanı türlerinin kendi içinde dağılımına baktığımızda; bu 271 adet zekâ alanı içeriğinin, 107 adeti (%39.48) sözel-dilsel zekâ alanına aittir. İçeriklerin, 52 adeti (%19.18)

mantıksal-matematiksel zekâ alanı, 63 adeti (%23.24) görsel-uzamsal zekâ alanı ve 3 adeti (%1.10) bedensel - kinestetik zekâ alanına aittir. Müziksel - ritmik zekâ alanına ait içerik bulunmamıştır. İçeriklerin 10 adeti (%3.69) sosyal-kişilerarası zekâ alanı, 10 adeti (%3.69) kişisel-içsel zekâ alanı, 24 adeti (%8.85) doğacı zekâ alanı ve 2 adeti (%0.73) varoluşsal zekâ alanına aittir.

Çizelge 4.19. Yedinci Sınıf ÖÇK Toplam Etkinlik İçinde Zekâ Alanlarının Bulunma Yüzdesi

Zekâ Türü	Toplam Etkinlik Sayısı	f	%
Sözel-Dilsel	121	107	88.42
Mantıksal -Matematiksel	121	52	42.97
Görsel-Uzamsal	121	63	52.06
Bedensel	121	3	2.47
Müziksel	121	-	-
Sosyal-Kişilerarası	121	10	8.26
İçsel	121	10	8.26
Doğacı	121	24	19.83
Varoluşsal	121	2	1.65

Çizelge 4.19.'da 7. sınıf Sosyal Bilgiler çalışma kitabında zekâ alanlarının kaç etkinlik içinde yer aldığına bakıldığında; toplam 121 adet etkinliğin, 107 adetinde (%88.42) sözel-dilsel zekâ alanına ait içerik bulunmaktadır. Etkinliklerin 52 adetinde (%42.97) mantıksal-matematiksel zekâ alanı, 63 adetinde (%52.06) görsel uzamsal zekâ alanı ve 3 adetinde (%2.47) bedensel-kinestetik zekâ alanına ait içerik tespit edilmiştir. Müziksel-ritmik zekâ alanına ait içeriğin yer aldığı etkinlik bulunmamıştır. Yine etkinliklerin 10 adetinde (%8.26) sosyal-kişilerarası zekâ alanı, 10 adetinde (%8.26) kişisel-içsel zekâ alanı, 24 adetinde (%19.83) doğacı zekâ alanı ve 2 adetinde (%1.65) varoluşsal zekâ alanına ait içerik bulgusuna ulaşılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu bölümde alt problemlere yönelik olarak çalışmada elde edilen bulguların analiziyle ulaşılan sonuçlar açıklanmıştır.

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar:

6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan kazanımların ilişkili oldukları çoklu zekâ kuramı zekâ alanlarının neler olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen veriler detaylı olarak çizelgeler halinde bulgular kısmında verilmiştir.

5.1.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nda Yer Alan Kazanımlarının İlişkili Oldukları ÇZK Alanlarına Yönelik Sonuçlar

2005 Yılı Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Programı'nda 7 adet ünite içinde toplam 43 adet kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlar ÇZK yönünden incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre sözel-dilsel zekâ alanına tüm kazanımlar hitap etmektedir. Bu da sözel-dilsel zekâ alanının kazanımlarda en fazla paya sahip olduğunu göstermektedir. Mantıksa-matematiksel zekâ alanına hitap eden 22 kazanım bulunmuştur. Görsel-uzamsal zekâ alanına hitap eden 6 adet kazanım bulunmuştur. Görsel-uzamsal zekâ alanına hitap eden kazanım sayısının az olduğu görülmektedir. Bedensel-kinestetik zekâ alanına hitap eden 1 adet kazanım vardır. Müziksel-ritmik ve varoluşsal zekâ alanlarına hitap eden kazanım bulgusu yoktur. Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarında bu zekâ türlerine hitap eden kazanımın olmamasının ÇZK yönünden bakıldığında eksiklik olarak gözükmektedir. Sosyal-kişilerarası ve kişisel-

işsel zekâ türüne hitap eden 7 adet kazanım bulunmuştur. Ayrıca doğacı zekâ türüne hitap eden 10 kazanım bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguya göre doğa ile ilgili içeriklerin sosyal bilgiler kazanımlarında yer aldığı sonucuna ulaşılmaktadır. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kazanımları - zekâ alanı ilişkisine bakıldığında, ÇZK yönünden bazı zekâ alanlarının sözel ve mantıksal zekâ gibi daha fazla yer tuttuğu söylenebilir. Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde kazanım yazma sürecinde ÇZK zekâ alanlarının hepsinin eşit sayıda kazanımlarda yer almadığı bazılarına (müziksel ve varoluşsal) ise hiç yer verilmediği görülmüştür. Çoklu zekâ kuramı alanında araştırma yapan araştırmacılar yeni öğrenme-öğretme anlayışının oluşturulması sürecinin önemli bir parçasıdır. Yapılan çalışma ve araştırmalar sonucunda daha kişiselleştirilmiş bir eğitim anlayışı geliştirilebilir. Bu kişiselleştirme sürecinde tüm çocukların değerli olduğu kabul edilmelidir. İşte o zaman güçlü bir eğitimin temeli atılmış olur (Gardner, 1995). Sınıf içi öğrenme-öğretme sürecinde, öğrenciler farklı zekâ alanlarına eğilimli olabileceklerinden dolayı sosyal bilgiler derslerinde uygulanacak olan etkinliklerin öğrencilerin bütün zekâ alanlarını kapsayıcı ve hitap edici biçimde planlanması ve gerçekleştirilmesi gereklidir (Doğan ve Alkış, 2007). Etkinliklerin çoklu zekâ alanlarına uygun olarak düzenlenebilmesi için kazanımların da zekâ alanları açısından çeşitlendirilmiş olması önem arz etmektedir.

5.1.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nda Yer Alan Kazanımlarının İlişkili Oldukları ÇZK Alanlarına Yönelik Sonuçlar

2005 Yılı 7. Sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan 7 üniteye ait toplam 39 adet kazanım ÇZK yönünden incelenmiş, bulgular çizelgeler şeklinde verilmiştir. Çizelge (4.3.7.) deki elde edilen verilere göre 7. Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarının tümü sözel-dilsel zekâ alanına hitap ettiği görülmektedir. Bu bulguya göre sözel-dilsel zekâ alanı en önemli paya sahiptir. Bu durumun sebebi olarak sosyal-bilgilerin sözel bir ders olduğu, içeriklerin de bu yönde oluşturulması için kazanımların sözel-dilsel zekâ türüne yönelik olarak oluşturulduğu düşünülmektedir. Mantıksal-matematiksel zekâ türüne hitap eden, 18 kazanım bulunmuştur. Sosyal bilgiler kazanımlarında mantıksal-matematiksel zekâ alanına hitap eden 18 kazanımın bulunmasının, ÇZK yönünden hiç bulunmamasına göre olumlu olduğu

düşünülmektedir. Görsel-uzamsal zekâ alanına hitap eden 6 adet kazanım vardır sözel ve mantıksal zekâyâ göre az sayıda olduğu görülmektedir. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler kazanımlarında, 6. sınıfta olduğu gibi bedensel-kinestetik, müziksel-ritmik, varoluşsal zekâ alanlarına yer verilmemiştir. Kişisel-içsel zekâ türüne 8 adet kazanımda yer verilmiştir. Sosyal-kişilerarası zekâ alanına ise hitap eden 12 kazanım vardır. Bulgulara bakıldığında 7. Sınıf Sosyal Bilgiler kazanımlarının, zekâ alanları ilişkisine bakıldığında en fazla paya 6. sınıfta olduğu gibi sözel ve mantıksal zekâ alanı sahiptir. 6. sınıfta üçüncü sırada doğacı zekâ alanı yer alırken 7. sınıfta sosyal zekâ alanı yer almaktadır. Öğrenciler farklı özelliklere sahip benzersiz bireylerdir. Hangi çoklu zekâ alanlarının baskın olduğunu ve bu farklılıkları belirlemek onların öğrenme stilleri hakkında bize bilgi verir (Kiong, Othman ve Heong, 2009).

Gardner'ın bireylerin farklı boyutlarda performanslarını analiz etmesinin sonucunda öne sürdüğü bu kurama göre öğretmenlerin, olanaklar olduğu sürece her zekâ alanını kapsayan ve tüm zekâ alanlarına dengeli olarak hitap edecek biçimde öğretimi planlaması ve yürütmesi gerekmektedir (Deniz, 2007). Öğretmenlerin öğrenme-öğretme etkinliklerini planlamasında kazanımlar çıkış noktasıdır. Kazanımların çoklu zekâ alanları kuramını dikkate alarak düzenlenmesi, öğrenme-öğretme etkinliklerinin tüm öğrencileri sürece katma açısından önemlidir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Bu başlık altında 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki kazanıma göre oluşturulmuş konuların içinde yer alan etkinliklerin, çoklu zekâ kuramıyla ilişkisine yönelik ulaşılan sonuçlar yer almaktadır.

5.1.2.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan 7 üniteye ait toplam 39 adet konu, ÇZK yönünden incelenmiş, Çizelge 4.6.'daki bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre Sözel - dilsel ve görsel -uzamsal zekâ alanına ait içeriğe, %100 olarak konuların

tümünde saptanmıştır. Daha sonra ise konuların %51.28 'inde (20 adet konuda) yer alan sosyal - kişilerarası zekâ türü yer almaktadır. Daha sonra sırasıyla, %48.71 payla (19 adet konuda) mantıksal zekâ alanı, %28.20'lik payla (11 adet konuda) doğacı, %15.38' lik payla (6 adet konuda) içsel zekâ alanına ait içerik bulgusuna ulaşılmıştır. Bedensel-kinestetik, zekâ alanı %5.12' lik payla 2 adet ve müziksel-ritmik zekâ alanı %2.56' lık payla 1 adettir. Varoluşsal zekâ alanına hitap eden konu içeriği saptanmamıştır. Sonuç olarak 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında ÇZK yönünden konularda zekâ alanları dağılımında farklılık bulunmaktadır. Sözel dilsel ve görsel zekâ alanları her konuda içeriğe sahiptir. Ders kitabının hazırlanmasında sözel ve mantıksal zekâ dışındaki ÇZK'da yer alan zekâ alanlarına eşit sayıda konularda yer verilmediği görülmüştür. Öğretimin etkin ve bütün sınıftaki öğrencilerin başarıya ulaşabilmesi için öğretmen öğretim planlarını hazırlama aşamasında, bir taraftan öğrencilerin ortak yönlerini dikkate alırken, bir taraftan da her bir öğrencinin bireysel özellikleri olduğuna dikkat etmeli ve öğrencilerin kişisel özelliklerine dikkat eden zenginleştirilmiş etkinlikler düzenlemelidir (Erden ve Akman, 2003). Erden ve Akman (2003)'ın araştırmasında değindiği gibi öğretmenin ders içi etkinlikleri düzenlemesinde öğrencilerin bireysel özelliklerine dikkat etmesi gerekmektedir. Bu etkinliklerin hem kaynağı hem de yardımcısı olan ders kitapları konu içeriklerinin farklı zekâ alanlarına hitap eder şekilde zenginleştirilmiş olması daha önceki araştırmalar doğrultusunda önem arz etmektedir.

5.1.2.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında zekâ alanlarının kaç konu içinde yer aldığına dair elde edilen bulgular ÇZK yönünden değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar şöyledir: Sözel-dilsel ve görsel-uzamsal zekâ alanlarına ait içerik tüm konularda %100 (34 adet konuda) saptanmıştır. Daha sonra ise %32.35'lik payla (11 adet konuda) mantıksal - matematiksel zekâ alanı içeriği vardır. Daha sonra ise %23.52 'lik payla (8 adet konuda) doğacı zekâ yer almaktadır. Sosyal zekâ alanına hitap eden %20.58 (7 adet) konuda içerik vardır. İçsek zekâ alanı ise %11.76 pay (4 adet) içeriğe sahiptir. Bedensel zekâ alanı %5.88'lik pay ile (2 adet) şeklindedir. Varoluşsal zekâ türü %2.94 (1 adet konuda) bulunmuştur. 7. Sınıf

kazanımlarında yer verilmeyen, varoluşsal zekâ alanına, ders kitabında bir adet konuda yer verilmesi dikkat çekmektedir. Elde edilen bu bulgulara dayanarak 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının hazırlanmasında ÇZK zekâ alanlarına sözel ve görsel zekâ alanları dışında eşit sayıda yer verilmediği görülmüştür. Diğer zekâ alanlarına hitap eden konu sayısında farklılık bulunmaktadır. Gardner'a göre zekâ alanları birbirinden son derece bağımsızdır. Her bir zekâ alanı beynin değişik kısımlarının çalışmasıyla oluşmaktadır. Mesela, beynin bir bölümü insanın motor-kas becerilerini daha iyi şekilde gerçekleştirmesini sağlarken, diğer bir bölüm ise görsel-uzamsal zekâ alanı üzerinde etkisi vardır. Fakat belirli bir etkinliği gerçekleştirme aşamasında bu zekâ alanları işbirliği içinde çalışmaktadırlar (Erden ve Akman, 2003). Her biri farklı baskın zekâ alanlarına sahip olan öğrencilerin, dikkatini çekebilecek öğrenme faaliyetlerinin düzenlenmesi gerekmektedir. Bir kaynak özelliği olan ders kitaplarının payı bu anlamda büyüktür. Ders kitaplarında da farklı zekâ alanlarına hitap eden konu içeriklerinin bulunması önem arz etmektedir.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki değerlendirme çalışmalarının, çoklu zekâ kuramıyla ilişkisine yönelik sonuçlar bu başlık altında yer almaktadır.

5.1.3.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki Değerlendirme Çalışmalarının, ÇZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki 7 adet ünite sonu değerlendirme çalışmasının ÇZK yönünden incelenmesine yönelik bulgulara göre: sözel-dilsel zekânın, değerlendirme çalışmalarının tamamında yer aldığı görülmüştür. Sonra sırasıyla 5 adet değerlendirme çalışmasında doğacı zekâ, mantıksal-matematiksel zekâ ve sosyal zekâ alanlarına hitap eden 4'er adet değerlendirme çalışmasının olduğu görülmüştür. Bedensel - kinestetik zekâ, müziksel ve kişisel-içsel zekâ alanlarına hitap eden 1'er adet değerlendirme çalışması vardır. Varoluşsal zekâ alanına ait içerik bulgusu yoktur. Elde edilen bu bulgulara göre değerlendirme çalışmalarının sözel dilsel zekâ'ya tüm değerlendirme çalışmalarında yer verildiği görülmüştür. Çoklu zekâ

kuramı alanında yapılan araştırmalar ve kuramın geliştirilmesi süreci zaman alıcı ve masraflıdır. Ancak yeni çalışmalar yapılarak dilsel ve mantıksal ölçütlerin ötesinde değerlendirme sistemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda birçok örnek çalışma yapılabilir. Ancak yine de bir yaş grubu, cinsiyet ya da sosyal sınıf için uygun olan yöntemler başkaları için uygun olmayabilir (Gardner ve Hatch, 1989). Gardner, sinir sistemindeki yapılanmanın sonucu olarak bireylerde farklı zekâ alanlarının bulunduğunu, bu sebeple insan zekâsının, zekâyı tek bir boyutla açıklayan bir anlayışla değerlendirilmesinin yanlış olduğunu öne sürmektedir. Gardner'a göre zekânın, tüm farklı boyutları ile değerlendirilmesi gerekir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2013). Hiç yer verilmeyen zekâ alanının olması, değerlendirme sürecinde ZK açısından değerlendirme süreci için bir eksiklik olarak görölmektedir.

5.1.3.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki Değerlendirme çalışmalarının, ZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında "Bilgilerimizi Ölçelim" adıyla, toplam 7 adet ünite sonu değerlendirme çalışmasının ZK yönünden incelenmesiyle şu sonuçlara ulaşılmıştır: Sözel-dilsel zekâ alanına yönelik içerik tüm değerlendirme çalışmalarında saptanmıştır. Yine tüm değerlendirme çalışmalarında mantıksal-matematiksel zekâyâ yönelik değerlendirme içeriği vardır. Bu bulgu 7. sınıf Sosyal Bilgiler değerlendirme çalışmalarında, 6. sınıftan daha fazla değerlendirme çalışmasında mantıksal-matematiksel zekâyâ ait içeriğe yer verildiğini göstermektedir. Ayrıca yedi adet değerlendirme çalışmasının tümünde de görsel zekâyâ ait içeriğe yer verilmiştir. 2 adet değerlendirme çalışmasında doğacı zekâ içeriği vardır. 1 adet değerlendirme çalışmasında da sosyal zekâ alanına hitap eden içerik vardır. Diğer zekâ türleri değerlendirme çalışmalarında saptanmamıştır. Elde edilen bu bulgulara göre: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler değerlendirme çalışmalarında sözel, mantıksal ve görsel zekâ alanlarına hitap eden içeriğe tüm değerlendirme çalışmalarında yer verilmiştir. Değerlendirme sürecine dönük çalışmalar hazırlanırken tüm ZK zekâ alanlarına hitap eden içeriklerin bu süreçte yer alması önemlidir. Gardner'a göre zekâ tek bir boyutta ele alınamayacak kadar çok yetenekten oluşur. Zekâ bir ya da birden çok kültürde değeri olan bir ürün ortaya çıkarabilme kapasitesi şeklinde, gerçek yaşamda karşı karşıya kaldığımız sorunlara

etkin ve faydalı çözüm üretme becerisi şeklinde ve yine zekâ çözümü gereken karmaşık yapıdaki sorunları keşfedip ortaya çıkarma yeteneği şeklinde tanımlanır (Temiz, 2010b). MEB 2005 Yılı 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nda değerlendirme çalışmaları ile ilgili olarak, öğrencilerin tarih ve coğrafya ile ilgili becerilerinin uygulanmasının farklılığına dikkat çekilmektedir. Bazı öğrencilerin geçmiş dönemlerdeki bir karaktere ait özellikler ve kararların tartışılmasının yapıldığı bir durumda neden-sonuç bağıntılarını başarılı bir biçimde kullanabilirken, olayları kronolojik şekilde sıraya koyamayabilir. Aynı zamanda bazı öğrenciler harita etkinliklerinde, bazı öğrenciler de sözlü olarak yapılan bir sunumda daha verimli olabilmektedir. Bu aşamada değerlendirme tekniklerinin de öğrencilerin bütün yeteneklerini kapsayıcı şekilde düzenlenmesinin gerekli olduğu vurgulanmaktadır (MEB, 2005). Ancak, 2005 Programında bireysel farklılıklara dikkat edilmesi gerektiği belirtilse de, çalışmadaki bulgulara göre ünite sonu değerlendirme çalışmalarında 4 adet zekâ alanına hitap eden hiçbir içeriğin olmaması dikkat çeken bir sonuçtur. MEB (2005) programında bireysel farklılıklara önem verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır, ÇZK'ya göre bireysel farklılıkların oluşmasında önemli bir pay da baskın olan zekâ alanlarının kişiden kişiye farklılık göstermesiyle alakalıdır.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler çalışma kitaplarındaki etkinlik ve çalışmaların çoklu zekâ kuramıyla ilişkisine yönelik sonuçlar bu başlık altında belirtilmiştir.

5.1.4.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıf öğrenci çalışma kitabında yer alan 69 adet etkinliğin ÇZK yönünden incelenmesiyle ulaşılan sonuçlar şöyledir: %94.20' lik oranla 65 adet etkinlik sözel-dilsel zekâ alanına hitap etmektedir. İkinci sırada %68.11' lik payla 47 adet etkinlik görsel-uzamsal zekâ alanına ait içeriğe sahiptir. Daha sonra sırasıyla %28.98' lik payla (20 adet etkinlikte) mantıksal- matematiksel zekâ, %27.53 payla

(19 adet etkinlikte) doğacı zekâ, %13.04 payla (9 etkinlikte) sosyal zekâ türü, %7.24'lük eşit paylarla (5'er adet etkinlikte) bedensel-kinestetik ve içsel zekâ alanına ait içerik olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Müziksel-ritmik ve varoluşsal zekâ alanına yönelik içeriğe sahip etkinlik bulunmamıştır. Bu bulgulara bakıldığında 6. Sınıf Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabında, sözel zekâ alanına hitap eden içeriğe sahip etkinlik sayısı en fazla sayıdadır. Etkinliklerde iki zekâ alanına (müziksel ve varoluşsal) hitap eden hiçbir içeriğin olmaması dikkat çekicidir. Bektaş ve Uzunkol (2015)'un Hayat Bilgisi çalışma kitapları üzerine yaptıkları çalışmalarındaki elde edilen bulgulara dayanılarak, Çoklu Zekâ Kuramı uygulamalarının mevcut eğitim sistemimizin esaslarında yer almasına rağmen verilen bu önemin Hayat Bilgisi öğrenci çalışma kitaplarına çok da yansıtılmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Dolayısıyla bu durumun, öğrenme-öğretme sürecini ve kazanımlara ulaşma konusunda olumsuz etkileri olabilecek bir probleme yol açabileceği sonucuna varmışlardır. Çoklu Zekâ Kuramı'na göre insanlarda zekâ alanlarının tümü veya büyük kısmı bulunmaktadır. Fakat bu zekâ alanlarından bir tanesi veya birkaç tanesi diğerlerine göre daha baskın olabilmektedir (Uğurlu, 2014). Öğrenme-öğretme sürecinde bireysel farklılıkların ortaya çıkış noktasında bu farklı zekâ alanlarının etkili olduğu bilinmektedir. Çalışmada elde edilen bulguları değerlendirdiğimizde ise 6. sınıf öğrenci çalışma kitabında, iki adet zekâ alanına hitap eden hiçbir içerik bulgusu saptanmamıştır. Bu durumun Gardner'a ait ÇZK'nın öğrenme sürecine bakışı açısından yorumlandığında; öğrenme sürecinde tüm öğrencilerin sürece dahil olabilmesi açısından bir eksiklik olduğu kanısına varılabilir.

5.1.4.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabının ÇZK Yönünden İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

7. sınıf Sosyal Bilgiler çalışma kitabında 121 etkinlik yer almaktadır. Bu bulgu 6.sınıfa göre 7. sınıfta öğrenci çalışma kitabında daha fazla etkinlik olduğunu göstermektedir. Bu etkinliklerin ÇZK yönünden incelenmesiyle ulaşılan sonuçlar şu şekildedir: %88.42 oranla 107 adet etkinlik sözel dilsel zekâ alanına ait içeriğe sahiptir. %52.06 payla (63 etkinlikte) görsel-zamsal zekâ alanı, %42.97 oranla (52 etkinlikte) mantıksal-matematiksel zekâ alanına hitap eden içerik vardır. Daha sonra sırayla, %19.83 payla (24 adet etkinlikte) doğacı zekâ, %8.26'lık eşit paylarla (10'ar

adet etkinlikte) kişisel-işsel zekâ ve sosyal-kişilerarası zekâ alanlarına hitap eden içerikler vardır. %2.47'lik payla (3 adet etkinlikte) bedensel-kinestetik zekâ alanına ait içerik saptanmıştır. Varoluşsal zekâ alanına hitap eden %1.65'lik payla (2 adet etkinlikte) içerik bulunmuştur. Müziksel-ritmik zekâ alanına yönelik içerik bulunan etkinlik yoktur. Elde edilen bu bulgular değerlendirildiğinde; çalışma kitabı etkinliklerinin tümünde sözel zekâ içeriğinin olduğu sonucu göze çarpmaktadır. Müziksel zekâ alanına hitap eden içeriğin hiçbir etkinlikte olmaması ise dikkat çeken bir sonuçtur. Modern eğitim anlayışına göre bilginin artık ezberleme yöntemiyle öğrenilmesi ön planda değildir. Öğrenenin tam olarak sürecin merkezinde olduğu öğrenme-öğretme yaşantılarının bir sonucu şeklinde bilgilerin öğrenen tarafından yapılandırıldığı bir eğitim anlayışı ön plandadır (Ertürk, Karaca ve Atasoy, 2014). Öğrencilerin bilgiyi yapılandırmasında baskın olan zekâ alanları da bu süreçte önemli bir yere sahiptir. Zekâ ise, hem genetik anlamda kalıttan hem de yaşanan çevreden etkilenecek şekilde şekillenmektedir. Çocuğun var olan zihinsel potansiyeli kalıtım etkisi ile meydana gelmekte, çocuğa çeşitlendirilmiş ve zenginleştirilmiş biçimde kendisini geliştirebilme olanağı tanıyan bir yaşantı çevresi oluşturulduğunda mevcut potansiyel daha da çok gelişebilmektedir (Erden ve Akman, 2003). Öğrencilerin var olan potansiyel zekâ alanlarının geliştirilebilmesi açısından öğrenme sürecinin çoklu zekâ alanlarına göre zenginleştirilmesi ÇZK'ya göre önem arz etmektedir. 7. Sınıf öğrenci çalışma kitabında müziksel zekâ alanına hitap eden hiçbir içeriğin olmaması, ÇZK'nın tüm öğrencilerin öğrenme sürecine dahil olmasına ilişkin bakışı açısından bir eksikliklerdir.

Sonuç olarak 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı kazanımları, ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarını ÇZK yönünden değerlendirdiğimizde ÇZK'nın, kazanımlarda, ders kitapları konularında, değerlendirme çalışmalarında ve öğrenci çalışma kitapları etkinliklerinde hitap edilen zekâ alanı sayılarında farklılıkların bulunduğu sonucuna varılmıştır. Sözel-dilsel zekâ alanına hitap eden içeriklerin yer aldığı kazanım, ders kitapları konuları, değerlendirme çalışmaları ve çalışma kitapları etkinliklerinde oran olarak en fazla paya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak kazanım, konu, değerlendirme çalışmaları ve etkinliklerde bazı zekâ alanlarına hitap eden hiçbir içeriğin olmadığı bulgusu ÇZK'nın öğrenme sürecine bakışı açısından bakıldığında göze çarpan olumsuz bir sonuçtur. Özellikle

zekâ alanlarının, bireysel farklılıkların ortaya çıkmasındaki önemli payı düşünülürken bu eksikliğin önem arz ettiği sonucuna ulaşılabilir. Çünkü öğrenme yaşantıları düzenlenirken öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarının da sürecin içinde olması gerekmektedir. Öğrencilerin öğrenme sürecinde ilgi ve motivasyonlarının, baskın oldukları zekâ alanlarına hitap eden konu, etkinlik ve değerlendirme çalışmalarıyla artacağı Gardner (1995) tarafından vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda dersin işleniş sürecinde öğrenciler kendi zekâ alanlarına hitap eden içeriklerin bulunduğu öğrenme faaliyetlerine daha ilgili ve güdülenmiş olarak katılım sağlayacağı için öğrenme sürecinin ÇZK zekâ alanları bakımından çeşitlendirilmesi önemlidir. Tüm zekâ alanlarının her ders için eşit dağılımda olmasının imkanının olmadığı bir gerçektir. Fakat herhangi bir zekâ alanının, öğrenme sürecinin önemli parçası olan ders kitabı, değerlendirme çalışmaları ve öğrenci çalışma kitapları gibi öğelerden biri veya birkaçında hiçbir şekilde yer almaması, Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı açısından olumsuz bir durumdur.

5.2. Öneriler

Araştırmada yer alan bulgular ışığında şu öneriler oluşturulmuştur:

1. Gardner'ın öğrencilerin farklı zekâ alanlarının baskın olduğu görüşü dikkate alındığında 2005 Yılı 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarında hiç yer verilmeyen zekâ alanlarına hitap edecek şekilde kazanımlar eklenerek programlar çeşitlendirilebilir.
2. Altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki konularda hiçbir konuda hitap edilmeyen zekâ alanlarına dönük içerikler eklenerek ders kitapları ÇZK yönünden çeşitlendirilebilir.
3. Kazanımların değerlendirme sürecinde kullanılan, 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki ünite sonu değerlendirme çalışmalarında hiç hitap edilmeyen zekâ alanlarına yönelik olarak değerlendirme içeriklerinin eklenmesiyle, ÇZK açısından değerlendirme süreci zenginleştirilmiş olacaktır.

4. Öğrenme sürecine ÇZK'nın dahil edilmesi ve ÇZK yönünden programın, ders kitaplarının ve çalışma kitaplarının denetimi açısından bakıldığında; uygulama kısmında yer alan öğretmenlerin bu konuda bilinçli olmaları önemlidir. Bilinçli olmaları için gerekli olan bilgileri kazanmaları amacıyla ÇZK hakkında hizmet içi eğitimlerin yapılmasına MEB tarafından önem verilmelidir.

5. Üniversitelerde, ÇZK ile desteklenmiş öğrenme-öğretme süreçlerinin planlanması ve programlanması hakkında çalışmalara ilgili akademisyenler tarafından önem verilmesi ile bu konudaki alanyazın genişletilebilir.

6. Gardner'a ait olan ÇZK'ye göre bireylerin zekâ alanları, bu zekâ alanlarına hitap eden zenginleştirilmiş bir çevre ile belirli bir seviyeye kadar ilerleyebilir. Bütün öğrencileri öğrenme-öğretme sürecine dahil eden, ders içi etkinlikleri destekleyici, farklı zekâ alanlarına hitap eden okul dışı öğrenme faaliyetlerine öğrenme-öğretme sürecinde yer verilebilir.

7. MEB'in programlarda temel yaklaşım olarak kabul ettiği yapılandırmacı yaklaşıma dayalı olmak üzere, ÇZK destekli olarak ders ve çalışma kitapları ile birlikte kullanılacak materyal ve uygulama örneklerinin ilgili akademisyenler tarafından hazırlanıp öğretmenlere sunulması, kitapların yetersiz kaldığı noktalardaki eksikliği giderecektir.

KAYNAKLAR

- Abraham, S. J. (2001). Multiple intelligences in the classroom. *Issues in Education*, 24. Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.505.1079&rep=rep1&type=pdf>
- Akamca, Ö., G. ve Hamurcu, H. (2005). Çoklu zekâ kuramı tabanlı öğretimin öğrencilerin fen başarısı, tutumları ve hatırd tutma üzerindeki etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 178-187. Retrieved from <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/hunefd/article/viewFile/5000048653/5000045973>
- Akinoğlu, O. (2005). Türkiye'de uygulanan ve değişen eğitim programlarının psikolojik temelleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22, 31-46. Retrieved from <http://e-dergi.marmara.edu.tr/maruaabd/article/viewFile/1012000943/1012000821>
- Akpınar, M. ve Kaymakçı, S. (2012). Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminin genel amaçlarına karşılaştırmalı bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20, 2, 605-626. Retrieved from http://www.kefdergi.com/pdf/20_2/20_2_16.pdf
- Altındağ, M. (2005). *Nitel araştırma teknikleri*, Ankara. Erişim Tarihi: 20.06.2016 http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/0506guz/m_altindag.doc
- Arlı, Ö. (2004) *Sosyal bilgiler dersi "Güzel Yurdumuz Türkiye" ünitesine yönelik çoklu zekâ kuramı etkinlikleriyle oluşturulan öğrenme ortamının 5.sınıf öğrenci başarısına etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Armstrong, T. (2009). *Multiple Intelligences In The Classroom (3rd. Ed.)*, Virginia, USA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Aykaç, N., Aydın, H., Gülbahar, Y., Özdemir, O., Mentеше, S., Eronat, A. ve Uzunca, Ş. (2006). *Öğrenme-öğretme sürecinde planlama ve uygulama*, Ankara: Naturel Yayıncılık.

- Ayaydın, A. (2009). Eğitimde çoklu zekâ yansımaları ve görsel sanatlar. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 52-62. Retrieved from http://www.zgefdergi.com/Makaleler/927063741_13_05_Ayaydin.pdf
- Aydın, T. (2014). Dil öğretimi ve oyun - çoklu zekâ teorisi ışığında, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 14, 1, 71 -83.
- Aygül, İ. (2015). *Tunceli üniversitesi meslek yüksekokulu öğrencilerinin çoklu zekâ alanları ile öğrenme stillerinin incelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Sivas.
- Babacan, Ş. (2006). *Sosyal bilgiler 6. sınıf coğrafya ünitelerinden "Türkiye'miz" in öğretiminde işbirlikli yöntem destekli çoklu zekâ kuramının erişkiye etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Çanakkale.
- Babacan, T. (2012). *Sınıf öğretmeni adaylarının üst bilişsel okuma stratejileri ile çoklu zekâ alanları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Sivas.
- Baş, G. (2011). Çoklu zekâ kuramının öğrenme öğretme süreçlerine yansımaları. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Sayı, 138-139, 14-28. Retrieved from http://vizyon21yy.com/documan/Egitim_Ogretim/Egitim/Coklu_Zeka_Kuramının_Ogrenme_Ogretim_Sureclerine_Yansimasi.pdf
- Baykal, A., İ. (2005). *Sosyal bilgiler dersinde uygulanan çoklu zekâ kuramının öğrencilerin akademik başarılarına etkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Bektaş, M. ve Uzunkol, E. (2015). Hayat bilgisi dersi ve çoklu zekâ alanları: İkinci sınıf öğrenci çalışma kitaplarının değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 14, 2, 364-378. Retrieved from <http://ilkogretim-online.org.tr/vol14say2/v14s2m1.pdf>
- Bozdeveci, Z. (2005). *İlköğretim okulu 7. sınıf sosyal bilgiler dersi "Avrupa'da Yenilikler" ünitesi'nde çoklu zekâ temelli öğretimin öğrenme ve hatırlama düzeyine etkisi (Afyonkarahisar İli Örneği)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kayseri.

- Çelik, F. (2006). Türk eğitim sisteminde hedefler ve hedef belirlemede yeni yönelimler. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-15. Retrieved from <http://efd.mehmetakif.edu.tr/arsiv/sayi11/IS.pdf>
- Çelikkaya, T., Karakuş, U. ve Demirbaş, Ç., Ö. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme değerlendirme araçlarını kullanma düzeyleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1,57-76. Retrieved from http://kefad.ahievran.edu.tr/archieve/pdfler/Cilt11Sayi1/JKEF_11_1_2010_57-76.pdf
- Çepni, O. (2010). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi "Ülkemizin Kaynakları" ünitesinin çoklu zekâ kuramına göre öğretiminin öğrenci başarısına etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Demir, E. (2004). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularının çoklu zekâ teorisi kullanılarak öğretilmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Demirel, Ö. (2010). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme* (14. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ö. (2011). *Öğretim ilke yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları,
- Deniz, M., E. (Ed.) (2007). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Maya Akademi Yayın.
- Deveci, H., Köse, T., Ç. ve Bayır, Ö., G. (2014). Öğretmen adaylarının sosyal bilimler ve sosyal bilgiler kavramlarına ilişkin bilişsel yapıları: Kelime ilişkilendirme testi uygulaması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 16.
- Doğan, Y. ve Alkış, S. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyal bilgiler derslerinde çoklu zekâ alanlarını kullanabilmelerine yönelik görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 2, 327-339. Retrieved from <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/uefad/article/download/5000152369/5000138180>
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 2, 77-96.

Retrieved from
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/cusosbil/article/download/5000001271/5000001962>

Dönmez, C., Yazıcı, K. ve Sabancı, O. (2007). Sosyal bilgiler derslerinde grafik düzenleyicilerin kullanımının öğrencilerin akademik bilgiyi elde etmelerine etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 3, 437-459. Retrieved from <http://www.tebd.gazi.edu.tr/index.php/tebd/article/viewFile/80/68>

Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 8, 1, 1321-1333.

Epçaçan, C. (2013). Çoklu zekâ kuramına dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerine etkisi. *Turkish Studies*, 8, 1, 1335-1353.

Erden, M. ve Akman, Y. (2003). *Gelişim ve öğrenme* (12. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Ertürk, M., Karaca, L. ve Atasoy, E. (2014). Coğrafi bilgi sistemlerinin etkinlik temelli olarak sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması. *Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi*, 4-6 Haziran 2014, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla, Elektronik Bildiriler Kitabı, 1, 521-529.

Gardner, H. (1983). *Zihin çerçeveleri çoklu zekâ kuramı*, Türkçe Çeviri: Ebru Kılıç. İstanbul: Alfa Yayınları.

Gardner, H. and Hatch, T. (1989). Multiple intelligences go to school: Educational implications of the theory of multiple intelligences. *Educational researcher*, 18, 8, 4-10. Retrieved from <http://www.sfu.ca/~jcnesebit/EDUC220/ThinkPaper/Gardner1989.pdf>

Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: the theory in practice*. New York, USA: Basic Books.

Gardner, H. (1995). Reflections on multiple intelligences: Myths and messages. *Phi Delta Kappan*, 77, 200-209. Retrieved from <https://learnweb.harvard.edu/WIDE/courses/files/Reflections.pdf>

- Gardner, H., (1999). *Intelligence reframed: multiple intelligences for the 21st century*. New York, USA: Basic Books.
- Gardner, H. (1999b). Are there additional intelligences? The case for naturalist, spiritual, and existential intelligences. In J. Kane (Ed.), *Education, information and transformation* (pp. 111 - 131). New Jersey, USA: Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Gardner, H., (2006). *Multiple intelligences: New horizon*. New York, USA: Basic Books,
- Gardner, H. (2010). *Çoklu Zekâ Kuramı -yaratıcılık-gelecek için beş akıl birinci uluslararası yaşayan kuramcılar konferansı*. Howard Gardner ile Söyleşi Kayıtları, 23-24 Mayıs 2009, Burdur. Retrieved from <http://www.vitaminogretmen.com/videolar/50>
- Gömlüksiz, M., N. ve Bulut, İ. (2006). Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 47, 393-421.
- Görer, H., M. (2008). *6. Sınıf sosyal bilgiler dersi ülkemizin kaynakları ünitesinde uygulanan çoklu zekâ kuramının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Günderli, F. (2006). *Çoklu zekâ kuramı ve ilköğretim kurumlarının yönetim yapısına potansiyel etkileri*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Projesi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kahramanmaraş.
- Gümüş, M. (2011). *İlköğretim (5.Sınıf) sosyal bilgiler öğretim programı öğrenme-öğretme sürecinin çoklu zekâ kuramına göre değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Muğla.
- Gürbüz, R. ve Baki, A. (2013). Çoklu zekâ kuramına göre tasarlanan öğrenme ortamında gerçekleştirilen matematik öğretiminin etkililiğinin incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 12, 67-100.
- Gürel, E. ve Tat, M. (2010). Çoklu zekâ kuramı: Tekli zekâ anlayışından çoklu zekâ yaklaşımına. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 ,11, 336-356.

Retrieved

from

http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi11pdf/gurel_emet_merbatat.pdf

İnanç, Y., B., Bilgin, M. ve Atıcı, M., K. (2013) *Gelişim psikolojisi* (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

İskender, P. (2007). İlköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretiminin öncelikler ve sosyal bilgiler öğretmen yetiştirmeye yönelik çıkarımlar. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8, 1, 21-29. Retrieved from <http://docplayer.biz.tr/24195692-Lkoretm-okullarında-sosyal-blgler-oretmnn-ocelkler-ve-sosyal-blgler-oretmen-yettirme-yonelk-cikarimlar.html>

Kan, Ç. (2010). A.B.D Ve Türkiye’de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 2, 663-672.

Karabacak, M. (2012). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoklu zekâ durumları ve yöneltme öneri formu uygulamalarında karşılaşılan sorunlar*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Konya.

Karabacak, M. (2012). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çoklu zekâ durumları ve yöneltme öneri formu uygulamalarında karşılaşılan sorunlar*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Konya.

Karakoç, İ. (2006). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretiminde çoklu zekâ kuramı uygulamalarının akademik başarı ve tutuma etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Niğde.

Karakuş, F. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde yapıcı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin akademik başarı, kalıcılık ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.

Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmetler Araştırmaları Dergisi*, 1, 1, 62-80. Retrieved from <http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2014/12/sosyal-bilimlerde-nitel-arastirma.pdf>

- Karatekin, K. (2006). *İlköğretim 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde yön ve yön bulma yöntemleri konusunun çoklu zekâ kuramına göre öğretilmesinin öğrenci başarısına etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Keskin, G. ve Yıldırım, G., Ö. (2008). Yapısalcı yaklaşım normlarında üniversite öğrencilerinin problem çözme, otonomi, çoklu zekâ durumlarının değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 16, 67-88.
- Keskin, Y. (2009). Türkiye'de ilköğretim programlarında yer alan sosyal bilgiler içerikli derslere ait öğretim programlarının gelişimine tarihsel bir bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13, 2, 107-130. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/292979155_Turkiye'de_Ilkokul_Programlarında_Yer_Alan_Sosyal_Bilgiler_Icerikli_Derslere_Ait_Ogretim_Programlarının_Gelisimine_Tarihsel_Bir_Bakis
- Kılıç, F. (2008). Kavramların öğretiminde kavram analizi yönteminin akademik başarıya ve bilişsel esnekliğe etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 2, 223-238.
- Kıral, B. ve Kıral, E. (2011). *Karma araştırma yöntemi*. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications'da sunulan bildiri. Antalya, 27-29 Nisan.
- Kiong, T.T., Othman, W. and Heong, Y. M. (2009). Relationship between learning styles and multiple intelligences among bachelor of technology and education In universiti teknologi Malaysia. *International Conference on Education Research And practice (ICERP)*, 10-11 June 2009, Tarihinde Sunulmuş Bildiri, Putrajaya.
- Kuru, E. (2001). Kinestetik zekâ ve beden eğitimi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 2, 217-229.
- McClellan, A. J. and Conti, G.J. (2008). Identifying the multiple intelligences of your students. *Journal of adult education*, 37, 1, 13-36. Retrieved from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ891071.pdf>
- MEB. (2005). *Sosyal Bilgiler 6. ve 7. Öğretim Programı*, Erişim Tarihi: 25 Kasım 2015, <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx/program2.aspx?islem=1&kno=39> adresinden alınmıştır.

- MEB. (2015). *Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabı*. Ankara: Yakınçağ Yayınları.
- MEB. (2015). *Sosyal bilgiler 7. sınıf ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabı*. Ankara: Tuna Matbaacılık. San. ve Tic. A.Ş.
- Metin, Y. (2005). *Doküman İncelemesi*, Ankara. Erişim Tarihi: 22.06.2016
<http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/eay/b0506/ymetin.doc>
- Narin, N. ve Aybek, B. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 1, 336-350.
- Noble, T. (2004). Integrating the revised bloom's taxonomy with multiple intelligences: A planning tool for curriculum differentiation. *Teachers College Record*, 106, 1, 193-211. Retrieved from http://www.bestcluster.cc.com.au/2007web/HelenMcGrath/article_integrate_bloom.pdf
- Özkan, H., H. (2008). Çoklu zekâ kuramı ve eğitim programı öğeleri ilişkisi. *e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences*, 3, 2, 332-344. Retrieved from http://www.newwsa.com/download/gecici_makale_dosyalari/NWSA-696-461-2.pdf
- Piana, L., M., N. (2014). *Comparing Students Perceptions of Online Language Learning To Traditional Learning*, (Unpublished Doctoral Dissertation). Liberty University: Virginia, USA.
- Razmjoo, S.A. (2008). On the relationship between multiple intelligences and language proficiency. *The Reading Matrix*, 8, 2, 155-174. Retrieved from <http://www.readingmatrix.com/articles/razmjoo/article.pdf>
- Saban , A. (2001). *Çokluz zekâ teorisi ve eğitim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Saban, A. (2009). Çoklu zekâ kuramı ile ilgili Türkçe çalışmaların içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9, (2), 833-876. Retrieved from <http://www.kuyeb.com/pdf/tr/a77cfe133682ff9b6b5a1f22dce3f977anTAM.pdf>

- Saban, A. (2010). *Çoklu zekâ kuramı ve Türk eğitim sistemine yansımaları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Sağlam, M., Vural, L. ve Akdeniz, C. (2011). Küreselleşmenin Türkiye'deki ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında görülen yansımaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 35, 01-15. Retrieved from <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esosder/article/view/5000068368>
- Selçuk, Z., Kayılı, H. ve Okut, L. (2002). *Çoklu zekâ uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Şad, N. ve Arıbaş, S. (2008). İlköğretim İngilizce öğretmenlerinin çoklu zekâ kuramına dayalı materyal ve etkinlik kullanma düzeyleri (Malatya İli Örneği). *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 15, 169-187.
- Temiz, N. (2010). *Çoklu zekâ kuramı okulda ve sınıfta*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Temiz, N. (2010b). *Çoklu zekâ kuramı evde ve ailede*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Talu, N. (1999). Çoklu Zekâ Kuramı ve Eğitime Yansımaları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 164-172.
- Tural, A. (2011). *Sosyal bilgilerde yapılandırmacı yaklaşımla kavram öğretimine yönelik model geliştirme*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Uğurlu, C., T. (Ed.) (2014). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.
- Ünal, F. ve Özmen, C. (2012). 1998 ile 2005 4-7. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programları ve ders kitaplarında yer alan Türk dünyası konularının karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 20, 445-459.
- Xie, J.C. and Lin, R.L. (2009). Research on multiple intelligences teaching and assessment. *Asian Journal of Management and Humanity Sciences*, 4, 2-3, 106-124. Retrieved from http://210.60.31.132/ajmhs/vol_4_2and3/3.pdf
- Yekrek, Ş. (2006). *İlköğretim sekizinci sınıf T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde çoklu zekâ kuramının öğrencilerin erişimine ve derse karşı*

tutumlarına etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bolu.

Yıldırım, A. ve Simsek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* (2. baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, G. (2002). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersi vatan ve millet ünitesinde çoklu zekâ kuramına göre geliştirilen eğitim durumunun öğrencilerin akademik başarısına etkisi ve öğrenci görüşleri,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Yılmaz, A. (2008). Sosyal bilgiler dersi tarih konularının çoklu zekâ kuramına göre işlenişi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 18, 238-252.

<http://www.tubaterim.gov.tr/> Erişim tarihi: 25 Ocak 2016

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_10/15022312_yonetmelikdegisikligi_derskitaplari_14102015.pdf Erişim Tarihi: 25 Ocak 2016

EK

EK A: Araştırmada Kullanılan Ders ve Öğrenci Çalışma Kitapları Künyeleri

1. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı Künyesi:

Yazar: Zahide TEKTEN

Editör: Kamil KUŞ

Yayınevi: Yakınçağ Yayınları

Baskı Yeri - Baskı Yılı: -Ankara - 2015

Ders Kitabı ISBN: 978-605-5345-26-6

ÖÇK ISBN: 978-605-5345-27-3

2. Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı Künyesi:

Yazarlar: Sami TÜYSÜZ ve Şenol YILDIRIM

Editör: Mehmet Fikri EHLİZ

Yayınevi: Tuna Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Baskı Yeri - Baskı Yılı : Ankara - 2015

Ders Kitabı ISBN: 978-975-8198-60-3

ÖÇK ISBN: 978-975-8198-61-0

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

İsim: Levent Karaca

Doğum Yeri: Milas/MUĞLA

Doğum Tarihi: 02.10.1990

Medeni Durumu: Evli

Meslek: MEB Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Öğrenim Durumu

Lise: Milas Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı Lise)

Lisans: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 2012.

Kurs ve Sertifikalar

Ankara Üniversitesi Gençlik Programları Ofisi Proje Döngüsü ve Proje Liderliği Eğitim Belgesi, 18,19,25 Aralık 2010, Ankara.

Bilgeadam Akademisi “Kariyerinize Teknoloji ile Yön Verin” Bilişim Seminerleri Sertifikası, 2010, Ankara.

Akademik Çalışma ve Yayınlar

Durusu, K. ve Karaca, L. (2014). 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi için CBS ile örnek materyal geliştirme çalışması. *Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi*, 4-6 Haziran 2014, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla, Elektronik Bildiriler Kitabı, 337-343.

Ertürk, M., Karaca, L. ve Atasoy, E. (2014). Coğrafi bilgi sistemlerinin etkinlik temelli olarak sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması. *Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi*, 4-6 Haziran 2014, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla, Elektronik Bildiriler Kitabı, 1, 521-529.

Sidekli, S. ve Karaca, L. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde yerel, kültürel miras öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen aday görüşleri. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 5, 20-38.

Karaca, L. (2013). Katedral Okulları (13. Ed.), Tolstoy Okulu (37. Ed.), (Kitapta Yer Alan Bölümler), Editör: Girgin, M. *Okul Dünyası*. Ankara: Vize Yayıncılık.

Karaca, L. (2013). Türkiye’de Eğitimde Kullanılan Araştırma Ölçek Adları ve Tanımları Araştırma Desteği (Kitapta Yer Alan Araştırma), Editör: Girgin, M. *Kpss Öğretmen Sözlüğü*. Ankara: Vize Yayıncılık.